

UNDERDÅNIGT
BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG

ANGÅENDE

ICKE VAPENFÖRA VÄRNPLIKTIGES TJÄNSTGÖRING

AFGIFVET

AF

DEN GENOM NÄDIGT BREF DEN 3. FEBRUARI 1905
FÖRORDNADE KOMMITTÉN

STOCKHOLM
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
1905

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Sammanfattning af Riksdagens skrifvelse den 19. maj 1905.	
N:r 164	3.
Sammanfattning af de öfver Riksdagens skrifvelse afgifna yttran-	
dena	6.
Historik	62.
Allmän motivering	76.
Förslag till ändrad lydelse af §§ 27 och 34 värnpliktslagen . . .	107.
Förslag till ändrad lydelse af §§ 79, 108 och 122 inskrifnings-	
förrordningen	111.
Förslag till ändrad lydelse af §§ 6 och 10 i nådiga reglementet	
för undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst	116.

TILL KONUNGEN.

Sedan 1904 års Riksdag i skrifvelse den 19. maj 1904, n:r 164, angående uttagningen till tjänstgöring af icke vapenföra värnpliktige hos Eders Kungl. Maj:t anhållit, att, efter nådig utredning rörande det

antal af icke vapenföra värnpliktige, som borde tilldelas hvarje truppförband samt flottan och kustartilleriet, för Riksdagen måtte framläggas förslag till bestämmelser, hvarigenom möjliggjordes, att endast det antal icke vapenföre, som motsvarade det verkliga behovet, uttoges eller användes i tjänstgöring, uppdrog Eders Kungl. Maj:t, enär genom de yttranden, som häröfver infordrats från vederbörande myndigheter, någon sådan utredning icke vunnits, att därpå ett beslut om ändring af de i detta hänseende meddelade föreskrifter kunde grundas, genom nådigt bref den 3. februari 1905 åt en kommitté att *verkställa ytterligare utredning i ämnet samt att med beaktande af innehållet i berörda yttranden afgifva underdånigt förslag till de bestämmelser, som för ernåendet af det i Riksdagens skrifvelse angifna syfte kunna anses erforderliga*, och förordnade i denna kommitté till ordförande chefen för II. arméfördelningen, generalmajoren m. m. G. F. O. Ugglå, samt till ledamöter chefen för Kungl. Dalregementet, öfversten m. m. J. G. F. Wrangel, fördelningsläkaren vid II. arméfördelningen m. m. O. P. Sörensen och ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, kommendörkaptenen m. m. S. A. K. Natt och Dag. Genom nådigt bref den 24. februari 1905 förordnade Eders Kungl. Maj:t till ledamot i kommittén ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, regementsläkaren vid Kungl. Andra lifgrenadjärregementet m. m. C. F. Vahlquist i stället för fördelningsläkaren Sörensen, hvilken afsagt sig förordnandet.

På grund af det oss i nåder lämnade uppdraget få vi, sedan vi denna dag afslutat våra arbeten, öfverlämna följande underdåniga redogörelse och förslag.

Stockholm den 25. juli 1905.

Underdånigst

GUSTAF UGGLA.

GUSTAF WRANGEL. CONRAD VAHLQUIST. S. NATT OCH DAG.

/C. G. Hammar skjöld.

Sammanfattning af Riksdagens skrifvelse.

I skrifvelse till Konungen den 19. maj 1904, N:r 164, angående uttagningen till tjänstgöring af icke vapenföra värnpliktige, anför Riksdagen, att uti en inom Riksdagen väckt motion framställning gjorts i syfte att förebygga, att ett större antal icke vapenföra värnpliktige, än som motsvarade det verkliga behovet, årligen uttoges till eller bibehölles i tjänstgöring. I motionen framhålles hufvudsakligen, hurusom uttagning till tjänstgöring af värnpliktige inom ifrågavarande kategori i den utsträckning, som numera efter införandet af 1901 års härordning ägde rum, innebure misshushållning med arbetskraft, att svårighet redan å flera lägerplatser yppat sig, att, sedan bland de »icke vapenföre» nödigt antal yrkesmän och handräckningsmanskap uttagits, på nyttigt sätt syselsätta de återstående af dessa värnpliktige samt att ett stort antal arbetsdugliga armar säkerligen på detta sätt rycktes bort från de produktiva yrkena utan motsvarande nytta för försvaret och att till denna förlust ur nationalekonomisk synpunkt sällade sig den högst betydande statsutgiften för de »icke vapenföres» underhåll under värnpliktsöfningarna.

Sedan därefter bestämmelserna för de icke vapenföra värnpliktiges inskrifning och tjänstgöring omnämnts, framhåller Riksdagen,

att de fleste regementschefer i vapenöfningsrapporterna för åren 1902 och 1903 omförmålt den stora nytta de haft af de »icke vapenföre», genom hvilkas befintlighet de vapenföra värnpliktige endast i ringa utsträckning behöft för utförande af handräckningssysslor dragas bort från det rent militära utbildningsarbetet;

att äfven icke vapenföra värnpliktige syntes böra inkallas till värnpliktsöfningarna, emedan de yrkesskickliga bland dessa värnpliktige utgjorde en billig arbetskraft till utförande af den mängd nyanskaffnings-

och reparationsarbeten å utrustningspersedlar och materiel, som alltid förekomme i depåer och å öfningsplatser, och emedan användningen af de icke yrkesskickliga inom ifrågavarande kategori till skrif- och handräckningsgöromål medförde stor vinst för de vapenföra värnpliktiges utbildning, i det att dessa härigenom finge mera ostördt begagna den korta öfningstiden till militära öfningar; men

att de af motionären påpekade förhållandena beträffande de icke vapenföra värnpliktige dock syntes erfordra vidtagande af lämpliga åtgärder till förebyggande af att nyssnämnda fördelar med de icke vapenföres uttagning till militär tjänst komme att köpas alltför dyrt samt af att ett stort antal unga män toges ifrån de närande yrkena och å lägerplatserna, i brist på tillräcklig sysselsättning, vandes från ordentligt arbete.

Vidare redogöres för antalet icke vapenföre inom armén samt för kostnaden för dem åren 1903 och 1905, hvarefter Riksdagen anför,

hurusom denna statistik manade till en viss försiktighet vid inkallande till värnpliktsöfningarna af andra än dem, hvilka med afseende å deras kroppsbeskaffenhet ansågos kunna fullt tillgodogöra sig den militära utbildningen;

att Riksdagen därför ansåge, att icke vapenföra värnpliktige icke borde tagas i anspråk för fullgörande af deras värnplikt i vidare mån, än som för utförande af handräckningsgöromålen vore oundgängligen nödvändigt;

att motionären i detta afseende föreslagit att inkalla de icke vapenföra värnpliktige i olika grupper med en kortare, lika tjänstgöringstid för hvarje afdelning; att genom detta förslag, hvilket syntes Riksdagen vara väl värdt beaktande, vunnes likställighet för alla värnpliktige inom ifrågavarande kategori, men att förslaget icke torde kunna förverkligas utan ändring i värnpliktslagen;

att vid ärendets behandling inom Riksdagen i enahanda syfte framstälts förslag, om att utaf ifrågavarande kategori värnpliktige årligen skulle uttagas endast ett visst, efter det förefintligen behovet för hvarje truppförband bestämdt antal af de till hälsan kraftigaste individerna bland de »icke vapenföre», under det att de öfriga frikallades från krigstjänst;

att vidare framkastats den tanken att nedbringa de »icke vapenföres» antal genom en skärpning af föreskrifterna för undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst; och slutligen

att såsom en utväg till ordnande af denna fråga föreslagits att befria alla »icke vapenföres» från krigstjänst och i dess ställe pålägga dem värnskatt samt att lega erforderligt handräckningsmanskap å mötesplatserna, mot hvilket förslag dock med fog kunde anmärkas, att det för de värnpliktige skulle medföra en stor frestelse till så kallad simulans.

I saknad af utredning i fråga om behovet af icke vapenföra värnpliktige inom de olika afdelningarna af försvarsorganisationen ansåge Riksdagen sig icke kunna förorda något visst förslag till lösning af den förevarande frågan, utan finge anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t att efter nödig utredning rörande det antal af icke vapenföra värnpliktige, som borde tilldelas hvarje truppförband samt flottan och kustartilleriet, för Riksdagen framlägga förslag till sådana bestämmelser, att endast det antal »icke vapenföres», som motsvarade det verkliga behovet, komme att uttagas till eller användas i tjänstgöring.

Sammanfattning af de öfver Riksdagens skrifvelse afgifna yttrandena.

I skrifvelse den 30. maj 1904 anmodade statsrådet och chefen för kungl. landtförsvarsdepartementet arméfördelningscheferna och militärbefälhafvaren på Gottland att med anledning af Riksdagens ofvannämnda skrifvelse verkställa utredning angående behovet af icke vapenföra värnpliktige vid de särskilda truppförbanden. Öfver de sålunda infordrade yttrandena anbefalldes chefen för generalstaben den 2. november 1904 att afgifva underdånigt utlåtande.

Sedan den 11. juni 1904 Riksdagens ofvannämnda skrifvelse öfverlämnats till statsrådet och chefen för kungl. sjöförsvarsdepartementet, anmodade denne den 17. samma månad stationsbefälhafvarna vid flottans stationer och chefen för kungl. kustartilleriet att verkställa motsvarande utredning för flottans stationer och kustartilleriet. Sistnämnda utredningar äfvensom yttrande af chefen för flottans stab i ämnet öfverlämnades den 3. december 1904 till statsrådet och chefen för kungl. landtförsvarsdepartementet.

I de sålunda inkomna yttrandena anfördes i hufvudsak följande.

I. arméfördelningen.

Karlskrona grenadjärregemente.

Före utfärdandet af 1901 års inskrifningsförrättning förekom ofta vid inskrifningsförrättningarne, att de värnpliktige genom förställning försökte erhålla frikallelse. Mot ett sådant moraliskt ondt, som tydligen lätt tager svårare former i den mån öfningstiden utsträcket, finnes icke något annat botemedel än att till tjänstgöring inkalla alla, som icke äro uppenbarligen kroppsliga eller andliga krymplingar.

Af militära och moraliska skäl böra så många som möjligt inskrifvas i vapentjänst. Detta sker dock icke nu, emedan föreskrifterna för läkarbesiktningen icke taga nog hänsyn till de växlande behofven och fordringarna i praktiskt hänseende. Så kunde t. ex. fästnings- och kustartillerister utan olägenhet få vara i högre grad plattfotade än infanterister;¹ hästskötare, reservspel, sjukbärare m. fl. få vara behäftade med en del småfel på ögon, fingrar etc., som nu föranleda inskrifning såsom icke vapenför; samt hvem som helst få vara vänsterögd.

Äfven kan det vara allt utom lämpligt, att afgörandet vid efterbesiktningen enligt § 108 inskrifningsförrordningen ligger så godt som utslutande och ensamt i regementsläkarens² omdöme. Mycket af hvad inskrifningsnämnden och revisionen med fasthållande af en viss princip beslutat kan en regementsläkare på egen hand göra om alldeles i motsatt anda och i oförutsedd grad öka antalet frikallade eller ändra förhållandet mellan vapenföre och militärbetare.

Behovet af icke vapenföra värnpliktige växlar i hög grad vid truppförbanden. Vid ett gammalt regemente med väl ordnad förläggning och öfningsplats, inskränker sig behovet till hvad som åtgår för den dagliga tjänsten, och eventuellt öfverskott af tillgänglig arbetskraft förnötes på gagnlösa arbeten eller i dagdrifveri. Vid ett annat regemente, som har kaserner under uppförande, öfningsplats att ordna osv.,³ finnes verkligt gagnande sysselsättning för en betydande styrka, och vid de truppförband, som äro förlagda till fästningarna, kan nyttig användning beredas för så mycket folk, som kan förses med arbetsredskap och nödig ledning.³

Vid Karlskrona grenadjärregemente kan behovet för de närmaste åren angifvas till 150 man.

Kronobergs regemente.

Regementets behof af icke vapenföre utgör:

24 yrkesmän (däraf 4 skrifbiträden *mellan* vapenöfningarna),

¹ Enligt nådiga reglementet den 24. januari 1902 och kungl. medicinalstyrelsens cirkulär den 27. samma månad medgifver »mindre grad af plattfot» inskrifning till fästningsartilleritjänst vid hären och till fästningstjänst vid flottan (not af kommittén).

² Regements- eller bataljonsläkarens (not af kommittén).

³ En dylik användning af militärbetarna synes förutsätta ändring af nådig generalorder den 14. mars 1902, n:r 300, mom. 35 (not af kommittén).

172 dagar och 52 till tjänstgöring under 130 dagar. Öfriga af inskrifningsnämnderna uttagna icke vapenföre inkallas ej i fredstid.

3. Regementschefen (beväringerekrytskolchefen) hemförlofvar, om antalet icke vapenföre öfverskrides genom öfverföring till särskild befattning af vapenföra värnpliktige, under öfningens lopp det öfverskjutande antalet efter vederbörande läkares och kompanichefs hörande.

Så länge infanteriets tjänstgöringstid är så knapp som nu, äro de icke vapenföres arbeten nödvändiga för att nödtorftig soldatutbildning må kunna gifvas de vapenföre.

Hallands regemente.

För regementet erfordras:

å Grunnebo hed under beväringerekrytskolan 32 icke vapenföre och under repetitionsöfningarna ytterligare 8;

å Skedala hed såväl under beväringerekrytskolan som under repetitionsöfningarna 50 icke vapenföre.

Såsom markörer och flaggposter böra dessutom tjänstgöra:

å Grunnebo hed under beväringerekrytskolan 27, och

» repetitionsöfningarna 51, samt

å Skedala hed såväl under beväringerekrytskolan som under repetitionsöfningarna 24.

För sannolika sjukdomsfall, permitteringar mm. är en reserv af minst 10 % behöflig.

Behovvet af icke vapenföra värnpliktige, sedan regementet i sin helhet förlagts till etablissemnet i Halmstad, kan nu icke bedömas. Under de första åren, då en hel del arbeten torde ifrågakomma för kasernområdets iordningställande mm., kan dock icke någon minskning förväntas.

Norra skånska infanteriregementet.

Tillgången på militärarbetare, hvilken under åren 1902—1904 utgjort respektive 82, 68 och 43, har icke något år medgifvit deras användning till alla de ändamål, som i nådig generalorder den 14. mars 1902, nr 300, omnämnas. I brist på militärarbetare hafva därför vapenföra värnpliktige, delvis i ganska stor utsträckning, måst tagas i anspråk

för handräckningar och arbeten, som icke kunna anses ingå i den verkligt militära utbildningen.

Regementets behof af icke vapenföra värnpliktige utgör

under beväringsskrytskolan 37 yrkesmän och 72 militärarbetare, och

» repetitionsöfningarna 55 » » 96 »

De närmaste åren torde under repetitionsöfningarna 2 äldre indelta soldater per kompani kunna användas i köket, hvarigenom behovet af militärarbetare under nämnda öfningar skulle minskas från 96 till 72.

Fördelaktigt vore att äga tillgång på militärarbetare till markörer synnerligast under repetitionsöfningarna, emedan tiden då är så knäppt tillmätt. Härtill skulle erfordras 72 man under den tid skjutningarna pågå, dvs. under beväringsskrytskolan från och med 7. veckan intill 2—4 veckor före densammas slut samt under de första 22 dagarna af repetitionsöfningen.

Södra skånska infanteriregementet.

De icke vapenföre hafva åren 1902 och 1903 uppgått till resp. 114 och 117 man, hvarvid dock bör bemärkas, att alla icke samtidigt varit tjänstgörande. Den 30. juni 1904, då yttrandet afgafs, utgjorde de icke vapenföre 100 man. Svårighet att lämna dem full sysselsättning har aldrig förefunnits. Regimentets behof af icke vapenföre kan, så länge dess öfningar äro förlagda till Refvinge, sättas till omkring 100 man samtidigt tjänstgörande, och torde den för dem beräknade kostnaden af 1,30 kronor för dag och man mer än väl godtgöras genom det verkställda arbetet, detta alltmär för hvarje år, då man så småningom genom erfarenhet lärt sig att fullt utnyttja den till buds stående yrkesskickligheten genom anskaffande af lämpliga verkstäder, allehanda verktyg m. m.

Möjligen skulle ett antal icke vapenföre, sedan behöfliga handräckningsarbeten blifvit undangjorda, efter regementsöfningarnas slut kunna något tidigare hemförlofvas än nu är fallet, och vore det måhända lämpligt att härvidlag lämna regementscheferna handlingsfrihet.

Skånska husarregementet.

Regementschefen anser önskligt, att regementet årligen tilldelades 5 yrkesmän och 60 militärarbetare, de senare afsedda till handräckning:

20 i köket,

24 vid skjutningar och skjutmaterielen,
 4 i förrådet,
 2 hos pistolsmeden, och
 10 för diverse handräckningar.

Skånska dragonregementet.

Regementets verkliga behof utgör 7 yrkesmän och 23 militärbetare.

Med afseende på användningen af militärbetarna förefinnes en stor olägenhet, däri att bestämmelserna uti generalorder den 14. mars 1902, n:r 300, icke medgifva utbildning af icke vapenföra värnpliktige vid kavalleriet till hästskötare. Därest dylikt medgifvande kunde utverkas, skulle af de 23 ofvan föreslagna militärbetarna 3 användas vid regementets förråd, medan 20 med fördel kunde tjänstgöra som hästskötare vid regementets hästdepå, hvartill folk af de fast anställda svårigen kommer att kunna påräknas.

Kronprinsens husarregemente.

Regementet behöfver för närvarande 8 yrkesmän, nämligen: 2 skrifbiträden, 2 skraddare, 2 skomakare, 1 träarbetare och 1 eldare, samt efter den nuvarande regementssadelmakarens afgang 2 sadelmakare. Af militärbetare erfordras 16.

Wendes artilleriregemente.

Regementets behof utgör för 14 batterier, fördelade på 3 kaserner, och under förutsättning att de icke vapenföra fullgöra sin värnplikt under 365 dagar i en följd:

handräckning i stallarna	42 (3 pr batteri)
» vid matinrättningen	36 (vid 3 matinrättningar)
vid renhållningen	6 (2 vid hvarje kasern)
kalfaktorer	8 (tjänstgörande i reg:stexp:n 1, hos förrådsförvaltaren 1, vid depån 1, i exercishus 2, i ridhus 3)
skrifbiträden	20 (1 vid hvarje division och batteri samt 1 i regementsstaben)
vid ammunitionsförråden	20 (dessutom målhandräckning)
fackmän	20
<hr/> Summa 152	

Wendes trängkår.

Behovvet af icke vapenföra värnpliktige utgör för hvardera Wendes och Andra Göta trängkår 13 yrkesmän och 28 militärarbetare.

Arméfördelningschefen.

Arméfördelningschefen vill icke bestrida, att motionären kan hafva rätt däri, att uti vissa undantagsfall antalet icke vapenföra värnpliktige öfverstigit, hvad som på nyttigt sätt kunnat användas. Detta kan hafva berott på, att antalet icke vapenföra blifvit ojämnt fördeladt på regementena samt på att vid hvarje regemente behovet icke varit konstant under hela öfningstiden. Särskildt under den tid, då icke vapenföre kvarlegat på öfningsplatsen *efter* slutet af de vapenföra värnpliktiges utbildningstid, torde på vissa håll antalet icke vapenföre hafva öfverstigit behovet.

Att helt och hållet frikalla alla eller en del af de icke vapenföre från all krigstjänst med eller utan skyldighet att erlægga en »ringa värnskatt» skulle vara i hög grad olämpligt både af praktiska skäl och ur moralisk synpunkt. Af praktiska skäl, ty en stor del, af hvad som inbesparades genom att befria dessa icke vapenföre från tjänstgöring, måste utbetalas till civilt arbetsmanskap, hvarjämte resultatet af de vapenföres rent militära utbildning afsevärdt skulle försämrast. Ur moralisk synpunkt skulle en sådan åtgärd verka skadligt, ty erfarenheten har visat, att de förr så vanliga försöken att genom simulerad sjukdom undandraga sig förpliktelsen mot fäderneslandet i hög grad minskats, sedan resultatet af ett dylikt försök endast blifvit, att vederbörande förflyttats från de »vapenföres» till de »icke vapenföres» kategori.

Däremot kunna och böra modifikationer göras i tillämpningen af lagens bestämmelser, för att undanröjda de af motionären framhållna olägenheterna:

Enligt noggrann beräkning uppgick under den period, då de vapenföra värnpliktige ensamma måste tagas i anspråk för handräckningsgöromålen, härför erforderlig tid till icke mindre än 15—18 % af hela utbildningstiden.

Vid ett *infanteriregemente* kan behovet af icke vapenföra värnpliktige beräknas till 24 yrkesmän i 172 dagar samt under vapenöfnings-tiden 64 militärarbetare i 142 dagar och 52 militärarbetare i 100 dagar.

För uppvärmning af barackerna, stoppning af madrasser, rengöring af persedlar m. m. erfordras *före* vapenöfningarna 64 militärarbetare i 6 dagar och *efter* desamma 64 militärarbetare i 12 dagar.

Sammanfattas dessa uppgifter, visar sig behovet vid ett infanteriregemente uppgå till:

24 man i 172 dagar =	4,128 tjänstgöringsdagar
64 » i 160 » =	10,240 »
52 » i 100 » =	5,200 »

sålunda 140 man med tillsammans 19,568 tjänstgöringsdagar

Om 140 icke vapenföra värnpliktige tjänstgjorde i 172 dagar, skulle detta motsvara 24,080 tjänstgöringsdagar. Genom att hemförlofva en del under den tid, de icke äro erforderliga, skulle 4,512 dagsverken inbesparas vid hvarje infanteriregemente.

Vidare erfordras:

vid ett *mindre kavalleriregemente*:

8 icke vapenföra yrkesmän i 172 dagar

16 militärarbetare i 172 »

med tillsammans 4,128 tjänstgöringsdagar;

vid ett *fältartilleriregemente*:

12 icke vapenföra yrkesmän i 172 dagar

73 militärarbetare i 172 »

med tillsammans 14,620 tjänstgöringsdagar;

(vid Wendes artilleriregemente ökas denna summa med $\frac{1}{3}$);

vid en *trängkår*:

13 icke vapenföra yrkesmän i 172 dagar

28 militärarbetare i 172 »

med tillsammans 7,052 tjänstgöringsdagar.

För härens 28 infanteriregementen, 10 kavalleribataljoner, 6 fältartilleriregementen och 6 trängkårer skulle erforderliga antalet tjänstgöringsdagar sålunda uppgå till 704,100.

Positions- och landfästningsartilleriets samt ingenjörtruppernas behof af icke vapenföre inräknas ej i denna summa, hvilket emellertid torde

uppvägas däraf, att afdrag icke gjorts för de båda infanteriregementen, hvilka afses såsom besättningar i kustfästningarna och hvilka hvardera hafva blott två bataljoner.

Då i statsverkspropositionen för år 1905 de icke vapenföre beräknades komma att utgöra sammanlagdt 653,600 tjänstgöringsdagar, framgår af ofvanstående, att detta antal med 50,500 tjänstgöringsdagar understiger det verkliga behovet.¹

Den enda erforderliga åtgärden är också en utjämning af de icke vapenföre mellan de särskilda truppförbanden. Skulle öfverskott uppstå, kan detta användas å rikets fästningar.

II. arméfördelningen.

Första lifgrenadjärregementet.²

Den 20. april 1904 inryckte å mötesplatsen 107 icke vapenföra värnpliktige. Under tjänstgöringen hafva tillkommit 29 man, dels öfverförda från vapentjänst, dels för fullgörande af resterande tjänstgöring, samt afgått 27 man dels på grund af erhållet uppskof, dels efter fullgjord tjänstgöring.

Den *militära utbildningen*, till hvilken i allmänhet anslagits två timmar dagligen, har omfattat:

exercis: marscher, vändningar och olika formers intagande med direkt hänsyn till den praktiska nytta, de icke vapenföre under sin tjänstgöring kunde hafva däraf;

gymnastiska öfningar: fristående gymnastik, balansgång och de enklaste häfrörelserna, hvari dock endast sådana värnpliktige deltagit, hvilkas kroppskonstitution efter af läkaren verkställd undersökning ansågs icke kunna taga skada af nämnda öfningar,

¹ Om man, såsom här föreslagits, minskar tjänstgöringstiden för en del af de icke vapenföre, hvilka tilldelas infanteriregementena, så kommer hela antalet tjänstgöringsdagar sannolikt ännu mindre att motsvara det beräknade behovet — 704,100 tjänstgöringsdagar — (not af kommittén).

² Den af regementschefen lämnade redogörelsen för de icke vapenföra värnpliktiges tjänstgöringsförhållanden anföres såsom ett exempel. I det stora hela torde ifrågavarande värnpliktiges tjänstgöring varit ordnad enligt samma grunder vid öfriga regementen (not af kommittén).

hvarjämte under senare hälften af beväringssrekrytskolan en till gymnastikdirektör utbildad officer behandlat de icke vapenföre, för hvilka läkaren ansett sjukgymnastik och massage vara af gagn; samt

instruktion: praktisk och teoretisk, äfven bibringande af kännedom i de moment af inskrifningsboken, hvilka det åligger hvarje värnpliktig att känna.

Förutom de föredrag, hvilka under söndagarna hållits för samtliga värnpliktige, hafva för de icke vapenföre särskildt hållits 7 föredrag, nämligen

2 om mobilisering, äfvensom

3 med historiskt och

2 med geografiskt-statistiskt innehåll.

Tillträde till regementets badstuga har lämnats de icke vapenföre i samma ordning som de vapenföre.

Fottvagnning och fotvård hafva tid efter annan ägt rum i närvaro af sjukvårdskorpral.

De, hvilkas kunskap i läsning och skrifning ej varit tillfredsställande, hafva erhållit särskild undervisning häruti, hvarjämte de, som så önskat, fått deltaga i den anordnade frivilliga kursen.

Efter en af arméfördelningschefen verkställd inspektion företogs de första dagarna af juli månad en förnyad noggrann läkarbesiktning, på grund hvaraf alla, som däraf voro i behof, kostnadsfritt erhöilo bräckband (9 stycken) och åderbräcksbindor (7 stycken), samt utröntes, hvilkas hälsotillstånd kräfde särskild diet. I medeltal 9 man per dag utspisades därefter, utan att vara sjukskrifna, å sjukhuset med hel sjukportion, hvilket hade ett välgörande inflytande på deras hälsotillstånd. Äfven uttogos de, som enligt ofvan borde komma i åtnjutande af sjukgymnastisk behandling (9 stycken).

Af de icke vapenföra värnpliktiges 15,968 arbetsdagar hafva 9,975 eller 62,44 % användts till militära arbeten, dvs. sådana, som, om inga militärarbetare funnits, måste hafva utförts af vapenföre, och 5,993 dagar eller 37,56 % användts till civila arbeten, dvs. sådana, som eljest verkställts genom legning.

De *militära arbetena* hafva omfattat:

hästkötartjänst 32 dagsverken

lykttändartjänst (renhållning, tändning och släckning)	114	dagsverken
badhandräckning	136	»
handräckning under fälttjänstöfningar (lagning af gär- desgårdar, hylsplockning)	175	»
vakttjänst	258	»
tjänstgöring såsom skrifbiträden	693	»
vaktmästarbefattningar i läsestugan och i Gustaf Adolfskapellet	312	»
städning och eldning i barackerna	874	»
renhållning i lägret, tvätthuset och latrinerna (väbel- handräckning)	1,207	»
handräckning vid markering, målskjutning och hyls- rengöring	1,777	»
» » kokhusen	4,397	»
<hr/>		
tillsammans 9,975 dagsverken		

De civila arbetena hafva omfattat:

	Antal dags- verken	Arbetsvärde per dag. Kronor		För statsver- ket besparad kostnad Kronor	
Koltransport från järnvägsstationen till lägerför- rådet och därifrån till barackerna	58	1	50	87	—
Halmstoppning af madrasser m. m.	173	1	50	259	50
Måleriarbeten	175	1	75	306	25
Skyttebanksarbeten för uppförande af en skyttebank på 600 m:s afstånd	302	1	84	555	—
Desinfektions- och rengöringsarbeten ¹	378	2	50	945	—
Snickeriarbeten	515	1	75	905	25
Skrädderiarbeten	576	1	75	1,008	—
Handräckning å gevärsförrådet	649	1	50	973	50
» » persedelförrådet	1,398	1	50	2,097	—
Bykning	1,769	—	86	1,530	06
Summa	5,993	—	—	8,666	56

¹ Mycket brådskande och ansträngande arbete före inryckningen till regementsöfnin-
garna på grund af difteri- och nervfeberpidemi under senare delen af beväringsskryt-
skolan.

Anledningen till det jämförelsevis ringa värdeutbytet af bykningen bör tillskrifvas personalens okunnighet i dylika göromål. Vid samtliga arbeten har personalen omväxlat, hvilket för dess öfning i andra afseenden varit nödvändigt, hvarjämte många arbetsdagar afkortats i och för militärutbildning, badning, föredrag, persedelvård m. m.

Andra lifgrenadjärregementet.

Antalet icke vapenföra värnpliktige under 1904 års vapenöfningar utgjorde 191, däraf 40 fullgjorde resterande tjänstgöring. Af dessa förklarades 8 oförmögna till krigstjänst, och 5 erhöilo uppskof. Sammanlagda antalet tjänstgöringsdagar utgjorde 23,174.

Dessa hafva varit fördelade:

till militära handräckningar	13,118
» civila arbeten	6,444
sön- och helgdagar utan arbete	2,008
kommendering till trängförrådet i Mjölby .	700
sjuka	644
permitterade	260
	<hr/>
	tillsammans 23,174

Genom de icke vapenföres användning synes dels de vapenföre hafva befriats från arbeten och handräckningsgöromål, hvilka icke ingå i soldatutbildningen, till en omfattning motsvarande 13,118 tjänstgöringsdagar, och dels utgifter för civila arbetare hafva besparats till ett belopp af 16,491:20 kronor.¹

Regementet kan med fördel använda 135 icke vapenföre under utbildningsåret 1905 och 130 under hvartera af åren 1906 och 1907. Vinsten i utbildningstid för de vapenföre torde härigenom hvardera året komma att uppgå till omkring 15,000 tjänstgöringsdagar samt besparingen af civil arbetskraft att uppgå till omkring 15,000 kronor för år 1905 och till omkring 14,000 kronor för åren 1906 och 1907.

Jönköpings regemente.

Genom 1904 års inskrifningsrevisions beslut hafva 101 icke vapenföra värnpliktige varit tilldelade regementet. Utöfver detta antal hafva

¹ Jämförelsevis högt beräknadt arbetspris (not af kommittén).

ytterligare 58 af olika anledningar och under olika tider tjänstgjort vid regementet. Sammanlagda antalet tjänstgöringsdagar utgör omkring 18,000, oberäknadt handräckning till infanteriskjutskolan, 220 tjänstgöringsdagar, och tiden från och med den 10. oktober, 201 tjänstgöringsdagar.

Till militära handräckningar, hvilka icke kunna anses ingå i soldatutbildningen, hafva användts 8,280 tjänstgöringsdagar, till öfriga handräckningar 7,250 tjänstgöringsdagar samt till rent civila arbeten 2,470 tjänstgöringsdagar med ett beräknadt värde af 4,576: 60 kronor.

Intill år 1908 kan regementet med fördel använda 35 yrkesmän och 121 militärarbetare.

Kalmar regemente.

Sammanlagda antalet tjänstgöringsdagar för de icke vapenföra värnpliktige år 1904 utgjorde 17,838.

Genom de icke vapenföre hafva de vapenföre befriats från handräckningsgöromål i 12,030 dagar. Till civila arbeten hafva användts 2,580 dagar, och de utförda arbetena värderas till 3,870 kronor.

Intill år 1908 kan regementet med fördel använda 23 yrkesskickliga icke vapenföre samt 72 militärarbetare. Härigenom skulle 10,224 utbildningsdagar besparas för de vapenföre samt civila arbeten kunna utföras under 2,840 dagar till ett värde af 4,970 kronor.

Smålands husarregemente.

De icke vapenföre vid regementet utgjorde 1904 fyrtioen stycken med sammanlagdt 6,844 tjänstgöringsdagar, sjukdagarna oräknade, men 464 sön- och helgdagar inräknade.

4,760 dagsverken hafva användts till militära handräckningar samt 1,030 dagsverken till civila arbeten med ett värde af omkring 2,000 kronor.

Under 1905 behöfver regementet 10 yrkesskickliga icke vapenföre och 30 militärarbetare.

Åren 1906 och 1907, sedan regementets nya etablissemang blifvit färdigt, skulle säkerligen någon inskränkning i antalet icke vapenföre vara möjlig. Å andra sidan hafva stora områden lagts till det

gamla öfningsfältet, hvilka delvis fordra rätt stora arbeten. Äfven torde vid det nya etablissemmentet en del arbeten erfordras, hvilka, till besparing af kostnader för staten, med fördel skulle kunna utföras af icke vapenföre. Regimentet torde därför äfven under åren 1906 och 1907 med fördel kunna använda 40 icke vapenföre. Dessa skulle under hvardera året bespara de vapenföre 2,640 dagar. Till civila arbeten skulle kunna användas 1,920 dagsverken, värda 2 kronor stycket.

Andra Göta artilleriregemente.

Otvifvelaktigt skulle civila arbetare, om sådana finge legas för erforderliga arbeten, åstadkomma betydligt mera arbete för den summa, som nu åtgår för icke vapenföres underhåll m. m., enär dessa ej kunna användas för arbete mer än 6 timmar dagligen, och dessutom draga kostnader för kronan för underhåll m. m. äfven sjuk- och söndagar.

Regimentet behöfver 10 yrkesskickliga icke vapenföre, nämligen 2 snickare, 2 smeder, 2 målare och 4 skrifbiträden, samt 29 militärarbetare; under tiden för fältartilleriets skjutskola för äldre officerare erfordras ytterligare 20 militärarbetare. De 20 militärarbetare, hvilka anses erforderliga såsom handräckning under nämnda artilleriskjutskola, kunna lämpligen under återstående tjänstgöring verkställa arbeten på skjutfältet å Skillingaryd.

Ytterligare icke vapenföre däraf skräddare, skomakare, militärarbetare m. fl. anser regementschefen ej nödvändiga, utan bestämdt fördelaktigare att de arbeten, som dessa skulle utföra, verkställas af civila arbetare.

Arméfördelningschefen.

Antalet icke vapenföre växlar under tjänstgöringstiden synnerligast vid infanteriregementena, dels emedan vapenföre öfverföras till icke vapenföre och icke vapenföre hemförlofvas enligt § 108 inskrifningsförfordningen, dels emedan de från vapenföre öfverförda få fullgöra sin tjänstgöring under *ett* eller under *tvenne* år. Antalet icke vapenföre utgjorde år 1904 under beväringsskrytskolan och regementsöfningarna i medeltal per dag

vid de fyra infanteriregementena tillsammans. . . 448,

» Smålands husarregemente 41,

vid Andra Göta artilleriregemente	70, och
» volontärskolan i Norrköping	15

Tillsammans i medeltal per dag 574

Dessutom hafva några icke vapenföre varit tilldelade Andra Göta trängkår, hvilken ej ännu står under arméfördelningschefens befäl.

På grund af nådig generalorder den 12. januari 1904, n:r 45, hafva af under året såsom icke vapenföra inskrifne inkallats till tjänstgöring den 1. november

till infanteriregementenas och rullföringsområdenas expeditioner 16,

» Smålands husarregemente	15,
» Andra Göta artilleriregemente	12, och
» volontärskolan i Norrköping	15

Tillsammans 58

Flertalet icke vapenföra värnpliktige hafva sålunda tjänstgjort vid arméfördelningsens fyra infanteriregementen. Om de icke vapenföres tjänstgöringsförhållanden närmare undersökas vid dessa regementen, synas de erfarenheter och slutsatser, som härvid kunna uppdragas, med sannolikhet i hufvudsak också kunna anses gälla öfriga regementen äfvensom skolorna.

Såsom förut nämnts, har år 1904 antalet icke vapenföre vid de fyra infanteriregementena tillsammans utgjort 448 i medeltal per dag med sammanlagdt omkring 77,000 tjänstgöringsdagar dvs. i medeltal per regemente 19,250. Frånräknas sön- och helgdagar — hvarvid bör beaktas, att vissa icke vapenföre såsom de i köken kommenderade arbeta äfven under söndagarna —, sjukdagar och permissionsdagar, återstå omkring 66,000 arbetsdagar.

De af de icke vapenföre utförda arbetena kunna indelas i *militära handräckningar och arbeten* eller sådana, som, om de icke verkställas af icke vapenföre, brukas utföras af vapenföra värnpliktige eller fast anställda, och

civila handräckningar och arbeten eller sådana, som, om de icke verkställas af icke vapenföre, brukas utföras genom legda civila arbetare eller arbeterskor eller ock utbjudas på entreprenad.

Af ofvan nämnda 66,000 arbetsdagar hafva 45,000 eller omkring $\frac{2}{3}$ användts till militära handräckningar samt 21,000 eller omkring $\frac{1}{3}$

användts till civila arbeten. Sistnämnda 21,000 arbetsdagar motsvara, om sön- och helgdagar, sjukdagar och permissionsdagar medräknas, omkring 24,500 tjänstgöringsdagar. Med en dagskostnad af 1,30 kronor om dagen gör detta en utgift för statsverket af 31,850 kronor. Genom dessa arbeten anses å andra sidan utgifter på sammanlagdt 33,100 kronor hafva besparats, sålunda en vinst på omkring 1,250 kronor.

Utgår man ifrån, att samtliga militära handräckningar om möjligt böra verkställas af icke vapenföre, men att de civila arbetena *kunna* utföras af legda arbetskrafter, så finner man, att minsta antalet tjänstgöringsdagar för de militära handräckningarnas utförande utgör $19,250 \times \frac{2}{3}$, dvs. 12,833. De militära handräckningarna äro dock icke lika fördelade under hela tiden för beväringsskolan och regementsöfningarna, utan behovet af dylika är störst under den tid skjutningarna pågå.

Åtminstone en del af de civila arbetena böra dock äfven utföras af icke vapenföre, dels emedan ordningen är lättare att upprätthålla inom etablissemnet, om de utföras af krigsmän än af civila arbetare, dels emedan de icke vapenföra skräddarnes, skomakarnes, sadelmakarnes m. fl. yrkesmäns tjänstgöring i fred förbereder dem till deras verksamhet vid krigstillfälle.

Då det gäller att inskränka de icke vapenföra värnpliktiges tjänstgöring, bör beaktas, att hären för närvarande befinner sig under en öfvergångsperiod, och att därför inga åtgärder böra vidtagas, hvilka icke lämpa sig efter genomförd härordning.

Af de i riksdagsskrifvelsen omnämnda fyra sätten att minska de icke vapenföra värnpliktiges tjänstgöring synes det alldeles olämpligt att befria *alla* icke vapenföre från tjänstgöring under fred. Ej heller kan arméfördelningschefen tillstyrka att bland de icke vapenföre uttaga ett bestämdt antal, emedan ett dylikt tillvägagångssätt lätt skulle komma att framstå såsom godtycke, och emedan de icke vapenföre genom denna undantagsbestämmelse mera än för närvarande skulle komma att framstå såsom uteslutande arbetsmanskap, ett slags kronoarbetareskår, hvilket af flera skäl synes angeläget att förebygga. Däremot synes det lämpligt att åstadkomma den afsedda inskränkningen genom att

på samma gång minska de icke vapenföres antal och inskränka tjänstgöringstiden för de återstående.

En minskning af antalet icke vapenföre synes helst böra ske genom att inskrifva de användbaraste af de nu såsom icke vapenföre ansedda såsom vapenföre vid sådana truppslag och i sådana tjänster och befattningar, att de fysiska svagheter, af hvilka de lida, icke lägga hinder i vägen för deras tjänstgöring. Vid inspektionerna af de icke vapenföre har det nämligen synts arméfördelningschefen, som om åtskilliga af dem skulle kunnat tjänstgöra såsom fästningsartillerister, fästningsingenjörer och trängmanskap eller vid hvilket truppförband som helst såsom befälskockar, oberidna hästskötare och kuskar å trängfordonen, till hvilka sistnämnda befattningar med nu gällande föreskrifter vid infanteriet, kavalleriet, fältartilleriet m. fl. truppslag uttagas endast vapenföre i *all* vapentjänst.

På så sätt borde antalet icke vapenföre inom II. arméfördelningsområdet kunna minskas med omkring 10 % eller ifrån 646 till 581.

För de ständigt tjänstgörande truppförbanden erfordras, om tjänstgöringstiden inskränkes enligt nedanstående, årligen tre grupper icke vapenföre och i hvarje grupp

för Smålands husarregemente	20
» Andra Göta artilleriregemente	25
» volontärskolorna i Norrköping och i Jönköping	30
<hr/>	
Tillsammans 75 och	

i alla tre grupperna 225.

För infanteriregementena skulle sålunda återstå tillsammans 581—225 = 356, dvs. i rundt tal 90 stycken för hvarje infanteriregemente.

Då såsom nyss beräknats för hvarje infanteriregemente erfordras omkring 12,833 tjänstgöringsdagar af de icke vapenföra, så skulle sålunda tjänstgöringstiden böra bestämmas till 142 dagar, dvs. till sammanlagda längden af beväringsskrytskolan och af en repetitionsöfning.

Vid ett infanteriregemente är behovet af icke vapenföre så godt som lika stort hela vapenöfningstiden, med undandag af dels att särskilda markörer erfordras medan skjutningarna pågå, dels att behovet af icke vapenföre är afsevärdt reduceradt under senare hälft.

ten af regementsöfningarna, hvilken till största delen är anslagen till fälttjänstöfningar.

Det ordinarie behovet af icke vapenföra värnpliktige vid ett infanteriregemente torde i allmänhet kunna anses utgöra minst:

handräckning till köken	24,
» » städning	16,
» för målskjutningsmaterielen	7,
» såsom ordonnanser och skrifbiträden	3,
» för renhållning i lägret	6, och
» i förrådet	4
	<hr/>
	Tillsammans 60

Tjänstgöringsförhållandena framgå af omstående tabell.

Efter härordningens genomförande år 1908 torde tjänstgöringstiden böra bestämmas till $\frac{1}{2}$ år eller 183 dagar för att underlätta inkallandet i grupper till de ständigt tjänstgörande truppförbanden.

Såsom vapenför inskrifven värnpliktig, hvilken öfverföres till icke vapenför enligt § 108 inskrifningsförordningen, bör, om öfverföringen sker under beväringsrekrytskola, innan han hemförlofvas, i en följd fullgöra honom åliggande tjänstgöring i 142 dagar, samt, om öfverföringen sker under repetitionsöfning, kvarstanna tills han fullgjort den sålunda började tjänstgöringen, ehuru om öfverföringen sker under repetitionsöfning vid rytteriet, fältartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna eller under den andra repetitionsöfningen vid fotfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingenjörtrupperna och trängen, han sålunda kommer att fullgöra 172 dagars tjänstgöring. Den värnpliktige bör nämligen avsluta redan påbörjad tjänstgöring, äfven om han öfverföres från vapentjänst till särskild befattning, emedan i motsatt fall frestelsen att söka ernå dylik öfverföring skulle ökas ganska afsevärdt.

De icke vapenföra värnpliktige kunna draga och hafva äfven i flera hänseenden dragit nytta af sin värnplikt. Förutom den allmänna och militära uppfostran de därunder erhålla, få de tillika en omvårdnad om sina kroppsliga brister, hvaraf många, ja man torde kunna säga de flesta, eljest aldrig skulle kommit i åtnjutande, t. ex. genom operation af tarm- och åderbräck, vanan vid ett hälsosamt lefnadssätt

24

[illegible]

och en hälsosam diet i förbindelse med ett någorlunda rörligt lif i frisk luft, anvisning om åkommors skötsel, sjukgymnastik och massage osv.

Man torde sålunda böra utgå ifrån, att de värnpliktiges tjänstgöring icke endast eller hufvudsakligen får betraktas såsom en af staten dem pålagd börda, utan att den för flertalet af dem främjar deras fysiska, intellektuella och moraliska uppfostran.

III. arméfördelningen.

Arméfördelningschefen.

De icke vapenföra värnpliktige kunna delas i yrkesskickliga samt icke yrkesskickliga eller militärarbetare. Då de yrkesskickligas antal alltid är för litet för att utföra de arbeten, hvilka föreligga för deras sysselsättande, torde endast militärarbetarne böra göras till föremål för den begärda utredningen.

Till bevakande af regementenas förråd å mötesplatserna äro inga särskilda åtgärder vidtagna. Säkerhetsåtgärder till skyddande af förråden äro enligt arméfördelningschefens mening »en bjudande nödvändighet»; och då härtill vapenföra värnpliktige eller fast anställt manskap ännu så länge ej finnes att tillgå, torde militärarbetarne böra användas.

Det är ingalunda lätt att beräkna det behöfliga antalet militärarbetare, emedan mötesplatserna äro så olika hvarandra. Så äro skjutbanorna olika ordnade och ligga olika långt från mötesplatserna, kokinrättningar och mathallar förete skiljaktigheter till antal och storlek, det ena regementet förfogar öfver andra slags byggnader än ett grannregemente, renhållningen är olika ordnad på olika platser osv., allt förhållanden, som vid behofvets fastställande måste tagas i betraktande. Militärarbetarnes antal bör sålunda göras beroende af lokala förhållanden. Men ej nog härmed, ena året kan af en eller annan orsak användning finnas för långt flera militärarbetare än ett annat år. Att sålunda en gång för alla fastställa det verkliga behofvet af militärarbetare vid de olika regementena torde näppeligen låta sig göra. Regementenas uppgifter å behofvet af militärarbetare, hvilka för bättr

öfversikts skull sammanfattats i nedanstående tabell,¹ äro därför att betrakta såsom »det minsta antal», under hvilket regementena ej anse sig kunna gå utan att i hög grad inkräkta på de vapenföres utbildningstid. Behovet under regementsöfningarna har ej å bilagan angifvits, då därför sifferuppgifter ej funnits att tillgå. Detta behof är emellertid ej obetydligt större än under beväningsrekrytskolorna.

Slutligen torde böra anföras ett uttalande, som återfinnes i yttrandena från alla underlydande chefer i denna fråga, det nämligen, att cheferna ej något år funnit, att full sysselsättning ej kunnat beredas *alla* de icke vapenföre, som tilldelats vederbörande regemente, detta antal må nu hafva varit till och med ej obetydligt större än det i tabellen upptagna, hvadan någon »misshushållning med arbetskraft» ingalunda förelegat. Äfvenledes framhålla de med synnerlig styrka det oveder-

Uppgift å minsta behovet militärarbetare vid III. arméfördelningen
vapen-

	Västgöta reg.te.			Skaraborgs reg.te.			Elfsborgs reg.te.		
	Beväningsrekrytskolan.		Mellan vapenöfningarna (vintert.)	Beväningsrekrytskolan.		Mellan vapenöfningarna (vintert.)	Beväningsrekrytskolan.		Mellan vapenöfningarna (vintert.)
	Före skjutningarna.	Under och efter skjutningarna.		Före skjutningarna.	Under och efter skjutningarna.		Före skjutningarna.	Under och efter skjutningarna.	
Kökshandräckning	30	30	4	38	38	4	31	31	4
Kasernstädare	16	16	—			—	—	—	—
Hos förrådsförvaltaren	6	6	—			—	2	2	—
Å gevärsförrådet	2	2	—			—	2	2	—
Väbelhandräckning	8	8	—	20	20	—	10	10	—
Hos målskjutningsunderofficern .	6	64	—	12	64	—	10	48	—
Diverse handräckningsgöromål ² .	20	20	—	5	5	—	11	11	—
För bevakning af förråd och ar- rester, diverse handräckning m. m.	—	—	14	—	—	14	—	—	14
Summa	88	146	18	75	127	18	66	104	18

¹ Enligt denna tabell skulle för III. arméfördelningens truppförband erfordras betydligt flera militärarbetare, än som sammanlagdt funnits vid desamma i medeltal under åren 1902—1904 (not af kommittén).

sägliga tillskott i utbildningstid, de vapenföre erhålla, därigenom att en stor del göromål, som eljest ålegat dessa, nu verkställes af icke vapenföre. Arméfördelningschefen kan ej heller tillråda någon minskning i antalet icke vapenföre. Det kan dock ifrågasättas, huruvida icke regementschef bör berättigas att efter vapenöfningarnas afslutande, därest användning undantagsvis ej skulle finnas för samtliga militärarbetare, permittera det antal dylika, han anser lämpligt, hvarvid hänsyn i främsta rummet tages till ömmande omständigheter.

Enligt truppchefernas samfällda utsago har de icke vapenföres antal icke någonstades varit större, än som varit oundgängligen nödvändigt. Om emellertid ett större antal icke vapenföre skulle komma att inskrifvas än behöfligt, synes förslaget att inkalla de icke vapenföre i grupper med en kortare lika tjänstgöringstid för hvarje grupp ej

tillhörande truppförband, dels under vapenöfningarna, dels mellan öfningarna.

Bohusläns reg:te.		Lifregemen- tets husarer.		Första Göta art-reg:te.		Fästnings- art.-bat:n.		Göta ing- kår.		Första Göta trängkår.		Volontärskolan å Karlsborg.	
Bevärings- rekrytskolan.		Mellan vapen- öfningarna (vintertid).	Under vapen- öfningarna (sommartid).	Mellan vapen- öfningarna (vintertid).	Under vapen- öfningarna (sommartid).	Mellan vapen- öfningarna (vintertid).	Under vapen- öfningarna (sommartid).	Mellan vapen- öfningarna (vintertid).	Under vapen- öfningarna (sommartid).	Mellan vapen- öfningarna (vintertid).	Under vapen- öfningarna (sommartid).		
35	35	4	6	3	42	10	6	6	30	30	10	4	6
—	—	—	—	—			8				—	—	
2	2	—	4	4			—				—	—	
2	2	—	—	—			6				—	—	
15	15	—	10	10			24				—	—	
25	48	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
5	5	—	20	5									8
—	—	14	—	—									
84	107	18	50	22	42	10	52	6	30	30	42	22	6

² Tillfällig handräkning hos målskjutningsunderofficern, väbelen och förrädsförvaltaren, vakt m. m.

kunna tillstyrkas, emedan en dylik inskränkning skulle erhålla för stor omfattning. Att genom skärpning af föreskrifterna för undersökning af de värnpliktiges duglighet till krigstjänst nedbringa deras antal håller arméfördelningschefen före vara ett mindre tilltalande sätt. En ytterligare ökning af kassationsprocenten är nämligen honom ytterst motbjudande. Mot förslaget att befria *alla* icke vapenföre från tjänstgöring mot erläggande af en viss skatt samt att i stället lega erforderligt handräckningsmanskap, kan anföras, att härigenom på hvarje mötesplats så småningom skulle uppstå en civil kår, som kunde blifva ganska besvärlig ur ordningssynpunkt och som säkerligen mången gång skulle i moraliskt hänseende utöfva ett ofördelaktigt inflytande på de unga värnpliktige. Den tanken återigen, att en gallring af de icke vapenföre skulle äga rum, så att det öfverskjutande antalet skulle af inskrifningsrevisionerna efter i inskrifningslängderna befintliga anteckningar om dessa värnpliktiges fysiska styrka och hälsotillstånd kunna befrias från »värnpliktens fullgörande genom tjänstgöring» finner arméfördelningschefen vara fullt riktig och äfven kunna utan större svårighet omsättas i praktik. En dylik gallring kan dock aldrig vara med rättvisa förenad, utan att densamma ställs i samband med en värnpliktsskatt, hvarvid dennas storlek bör beräknas enligt de i betänkandet med förslag till bestämmelser i fråga om värnpliktsskatt den 23. maj 1903 angifna grunder.

IV. arméfördelningen.

Svea lifgarde.

I juni månad 1904, då utlåtandet afgafs, voro 78 icke vapenföra värnpliktige inbeordrade till tjänstgöring vid regementet. Af dessa voro 2 skrivare vid generalstaben, 4 handräckning till intendentur-, velociped- och kockskolorna, 10 handräckning till ombyggnad af skjutbanan vid Kaknäs och 4 vid befästringsarbeten.

Då regementet förlägges på 12 kompanier, behöfver det under den tid, de vapenföra värnpliktige äro inkallade till tjänstgöring, för egen räkning omkring 60 icke vapenföra värnpliktige.

**Uppgift å behof och tillgång (i medeltal för åren 1902, 1903 och 1904)
å icke vapenföra värnpliktige vid IV. arméfördelningens truppförband.**

Truppförband.	Behof under			Till- gång per år.	Anmärkningar.		
	Sommaren.		Vin- tern.			Minimi- behof per år.	
	Bevä- rings- rekryt- skola.	Repe- titions- öfnin- gar.					
Svea lifgarde	60		30	90	95	1 Däraf 8 skrif- biträden och 20 handtverkskun- niga.	
Göta »	90 1		—	90 1	95		
Lifregementet till fot	140 2	173 2	—	140 2	120		
Södermanlands reg:te	116 3	164 3	—	164	100		2 Däraf 7 skrif- biträden och 22 handtverkskun- niga.
Vaxholms grenadjärreg:te . .	89		59	148 4	70		
Lifgardet till häst	11		11	22	30	3 Militärarbetare.	
Första Svea artillerireg:te . .	80		36	116	80		
Positionsartillerireg:tet . . .	25		10	35	50	4 Däraf 14 skrif- biträden och 40 handtverkskun- niga.	
Första Svea trängkår	58		—	58	80		
Andra » »	58		—	58	40		
Summa	727	808	146	921	760		

För att ej allt för mycket störa utbildningen i regementets under officers-, korprals- och volontärrekrytskolor vore dessutom önskligt, att under tiden 1. november—30. april 30 icke vapenföra värnpliktige kunde ställas till regementets förfogande.

Vid regementet har i midten af bevärningsrekrytskolorna 1902—1904 funnits respektive 88, 90 och 85 icke vapenföre.

Göta lifgarde.

Under år 1904 har på grund af arméfördelningsorder ett afsevärdt antal icke vapenföre användts för ändamål, som icke direkt beröra regementet, nämligen såsom skrifvare vid generalstaben, handräckning till ombyggnad af skjutbanan vid Kaknäs och till befästningsarbeten, o. d., hvadan det antal, hvaraf regementet haft behof, icke funnits att tillgå.

Lifregementet till fot.

Det *dagliga* behofvet af icke vapenföre utgör 106 man under bevärningsrekrytskolan och 139 man under regementsöfning. Läggas här-

till 34 man, som under sammanlagdt 55 dagar äro erforderliga såsom handräckning vid skjutningarna och under återstående tid för diverse arbeten, erhållas respektive 140 och 173 man, däraf 29 man skrifvare och handtverkskunniga. Då under repetitionsöfningarna det för dagen vaktgifvande kompaniet under alla förhållanden så splittras, att nämnvärd olägenhet ej uppstår, därest en del däraf tages i anspråk för handräkningsgöromål, torde endast siffran 140 böra läggas till grund för beräkningen.

Södermanlands regemente.

Behovvet af militärarbetare utgör:

	För beväring- rykryt- skolan	För regements- öfningarna
Kökshandräckning	21	26
Städarhandräckning	21	52
Väbelhandräckning	6	6
Handräckning till skjutmaterielen	8	8
» förrådet	6	6
Markörhandräckning	36 ¹	48 ²
Tvättandräckning	18	18
Summa man	116	164

Af ofvanstående antal man tages visserligen markörhandräckningen såsom sådan ej i anspråk förr än skolskjutningen begynner, men är dessförinnan delvis erforderlig för lägreets rengöring, utförande af en del förbättringsarbeten inom lägerområdet, hvarjämte förvaltaren af målskjutningsmaterielen före skolskjutningens början vanligen behöfver dubbla det ofvan angifna antalet man för att kunna medhinna alla erforderliga arbeten, innan skjutöfningarna taga sin början.

Antalet för städarhandräckning under regementsöfningarna använda icke vapenföre kan möjligen synas väl högt tilltaget, men antalet 4 per kompani är beroende på, dels att manskapsstyrkan per kompani är betydligt större än under beväringsskolan, dels att städarhandräckningen i följd häraf delvis då behöfver användas viss tid af dagen för att hjälpa kökshandräckningen med servering, diskning o. d.

¹ För en skjutbana.

² För två skjutbanor.

Under de två första månaderna af 1904 års bevärningsrekrytskola utförde de icke vapenföre omkring 5,000 dagsverken. Då antalet vapenföre utgjorde 410, visar det sig, att för enhvar af de vapenföre utaf 51 öfningsdagar (sön- och helgdagar frånräknade) genom de icke vapenföre besparats 12 dagars öfning eller nära $\frac{1}{4}$ af öfningstiden.

Vaxholms grenadjärregemente.

Behovet af icke vapenföre utgör under sommaröfningarna 89 och under vinterskolorna 59. Efter regementets förläggning till Rindö torde militärarbetarnas antal under de första åren behöfva betydligt ökas.

Lifgardet till häst.

Sekundchefen erkänner den misshushållning, som helt visst ligger däruti, att regementet bland de icke vapenföre tillföres en del ytterst ringa fackkunniga och genom svag kroppsutveckling föga arbetsföra fackmän, hvilka ingalunda kunna utföra ett arbete motsvarande den jämförelsevis höga kostnad dessas tjänstgöring medför, men framhåller å andra sidan den stora ekonomiska vinst, som de verkligt kunniga och fullt arbetsföra fackmännen tillföra regementet. På grund häraf anser sekundchefen ock, att dylika fackmän äfvensom fullt arbetsföra militärarbetare allt fortfarande böra tilldelas regementet på sådant sätt, att dylika ständigt finnas i tjänstgöring vid regementet. Om möjligt bör deras tjänstgöringstid ordnas så, att de ej inkallas samtidigt.

Första Svea artilleriregemente.

Med nuvarande öfningsförhållanden för de vapenföra värnpliktige behöfvas jämförelsevis många militärarbetare under regementsöfningarna, emedan regementet icke kan öfvas på 9 batterier, därest vapenföra värnpliktige eller fast anställda volontärer skola användas till handräkningsgöromål.

Positionsartilleriregementet.

Erfarenheten från åren 1903 och 1904 har icke haft att uppvisa någon svårighet att, sedan bland de icke vapenföre nödigt antal

yrkesmän och handräckningsmanskap uttagits, på nyttigt sätt sysselsätta de återstående af dessa värnpliktige».

Då af Riksdagens skrifvelse emellertid synes framgå en önskan att inskränka antalet icke vapenföre till »det verkliga behovet» oafsedt huruvida det hittillsvarande antalet kunnat »på nyttigt sätt sysselsättas» eller icke — torde det nuvarande antalet 50 kunna nedbringas till ungefär hälften, hvarvid särskildt kökshandräckningen delvis kommer att bestridas af vapenföre.

Första Svea trängkår.

Behovvet utgör:

Yrkeskunniga	13
Skrifbiträden	5
Städare (6 per kompani)	18
Kasern-, förräds- och kökshandräckning	22
Summa	58

Arméfördelningschefen.

Det »verkliga behovet» i inskränktaste mening af icke vapenföre är mobiliseringsbehovet. Under förutsättning att samma antal årsklasser inkallas af icke vapenföre som af vapenföre och med beräkning af 15 % afdrag bland de inställelsepliktige, inskränkes styrkan af den årskontingent icke vapenföre, som bör uttagas, till nedanstående siffror:¹

För Svea lifgarde	19 man.
» Göta »	20 »
» Lifregementet till fot	18 »
» Södermanlands regemente	16 »
» Vaxholms grenadjärregemente	16 »
» Lifgardet till häst	10 »
» Första Svea artilleriregemente	49 »
» Första Svea trängkår	34 »

En jämförelse mellan tillgången och behovet vid mobilisering af de olika kategorierna yrkeskunniga icke vapenföre — skräddare, sko-

¹ Genom senare anbefallda ändringar i mobiliseringsplanerna har behovet af militärarbetare ökats ganska afsevärdt synnerligast vid infanteriregementena (not af kommittén).

makare, träarbetare med flera — gifver emellertid vid handen, att den årliga uttagningen långt ifrån är tillfyllest. Särskildt i skräddar- och skomakarbefattningarna uppstår stor brist, hvilken kan fyllas endast genom årlig uttagning af ett vida större antal icke vapenföre än hvad nu gällande bestämmelser medgifva. Exempelvis må nämnas, att med nuvarande uttagning per år uppstår vid IV. arméfördelningens truppförband en sammanlagd brist å icke mindre än 203 skräddare, 172 skomakare och 51 sadelmakare.

Bland de kategorier icke vapenföra värnpliktige, hvilka äro i besittning af viss yrkesskicklighet torde sålunda under inga förhållanden någon minskning af den årliga uttagningen, utan fastmer en högst afsevärd ökning, böra ifrågasättas, så framt arbetet vid truppförbandens depåer skall med erforderlig fart kunna bedrifvas.

Det skulle i så fall vara bland kategorien »militärarbetare», som den inom Riksdagen ifrågasatta minskningen möjligen skulle kunna ske. Att för framtiden minska den årliga uttagningen af militärarbetare, anser arméfördelningschefen emellertid för närvarande ej vara lämpligt. Af truppförbandschefernas utredningar öfver fördelningen af de icke vapenföre synes det arméfördelningschefen med all önskvärd tydlighet framgå, att, äfven om användningen af de icke vapenföre till förefallande tjänsteförrättningar vid de olika truppförbanden kunnat förete vissa olikheter och behovet af desamma, uttryckt i siffror, följaktligen något varierat, inom IV. arméfördelningen någon svårighet att under utbildningstiden på nyttigt sätt sysselsätta de icke vapenföra värnpliktige så långt ifrån gifvit sig till känna, att man tvärtom kunnat bereda nyttigt arbete i försvarets tjänst åt ett ännu större antal, om sådant funnits att tillgå.

Särskildt bland de icke vapenföre tillhörande denna arméfördelning har den arméfördelningscheferna medgifna rättigheten att, då så ansetts lämpligt, sammandraga icke vapenföre till arbeten utom de truppförband, hvilka de tilldelats, med stor fördel kunnat begagnas, i det att ett ej obetydligt antal — särskildt jord- och stenarbetare — funnit användning vid arbeten å befästandet af vissa i hufvudstadens närhet belägna för dess försvar synnerligen viktiga punkter. Truppförbanden skulle dock föredragit, om de fått behålla de icke vapen-

före i tjänst vid regementena under hela deras tjänstgöringstid oafkortad.

Arméfördelningschefen tvekar sålunda icke att uttala den mening, att det vore till stor skada för de vapenföra värnpliktiges utbildning, om regementenas tillgång å icke vapenföre nu skulle minskas.

För den händelse en inskränkning skulle vidtagas af de icke vapenföres tjänstgöring, synes af de alternativt föreslagna utvägarna endast den i riksdagsskrifvelsen *först* nämnda (inkallande gruppvis med en kortare tjänstgöringstid för hvarje afdelning) böra ifrågasättas.

V. arméfördelningen.

Upplands regemente.

Om nyttan af de icke vapenföres arbete å öfningsplatserna torde hos de militära myndigheterna endast *en* mening råda. Möjligt är ju, såsom motionären framhåller, att svårigheter flerstädes uppstått att sysselsätta denna betydliga handräckningspersonal, som på en gång tillfördes, särskildt infanteriregementena. Om så skett, har tydligen en misshushållning med arbetskraft ägt rum.

Frågan är om redan nu, sedan den nya härordningen så kort tid verkat, tillräcklig erfarenhet vunnits eller tidpunkten kan vara inne för några mera genomgripande förändringar. Det kan ju icke nekas, att sådant arbete, som utföres af militärarbetarna, ur nationalekonomisk synpunkt ej har synnerligt värde, men det är dock ett arbete, som måste utföras under alla förhållanden, där trupp är samlad, hvarhelst arbetskraft därtill skall tagas. Ej heller torde detta arbete, vare sig kvalitativt eller kvantitativt kunna jämföras med hvad som presteras i de civila yrkena, men någon särskild fara, att den icke vapenföre under den relativt korta tjänstgöringstiden, skulle, såsom riksdagsskrifvelsen säger, vänjas från ordentligt arbete, torde dock ej föreligga. Äfven får man icke frånse, att den militära tjänstgöringen är honom till nytta, i det han under sin tjänstgöringstid tillhör ett ordnad truppförband och där vänjes vid sträng militärisk ordning och punktlighet samt att iakttaga ett städadt uppförande, renlighet m. m., hvarjämte allt arbete han utför är kontrolleradt och öfvervakadt.

V. arméfördelningen.
Behovet af icke vapenföra yrkesmän och militärarbetare enligt regementschefernas uppgifter.

Sommarhalfåret.	J. 8.		J. 13.		J. 18.		J. 22 ¹⁾	Medeltal för infanteriregementena.		K. 2	A. 5	S. 5	Anmärkningar.																		
	minst	högst	minst	högst (reg:tsöfn.)	Frandeles i Västernorrlands	För närvarande i Salbo hed.		minst	högst																						
A) Yrkesmän:																															
läkarbiträden	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	J. 8 = Upplands reg:te.																		
skrifbiträden	8	9	3	3	3	2	8	5	6	3	2	5	J. 13 = Dalreg:tet.																		
sadelmakare	2	2	1	1	4	4	—	2	2	2	—	1	J. 18 = Västmanlands reg:te.																		
smeder (maskinister, plåtslagare)	—	—	5	7	2	2	1	2	3	3	—	1	J. 22 = Värmlands reg:te.																		
träarbetare	—	—	4	4	4	8	5	3	4	2	—	3	reg:te.																		
skräddare	6	10	3	3	16	16	4	7	8	3	6	4	K. 2 = Lifreg:tets dragoner.																		
skomakare	4	5	2	2	12	12	—	4	5	2	6	3	A. 5 = Andra Svea artillerireg:te.																		
målare	—	—	1	1	—	—	1	1	1	2	—	1	S. 5 = Andra Svea trängkår.																		
B) Militärarbetare:																															
i köket: { kockar	18 ²⁾	18 ²⁾	18	36	4	12	13	{	31	44	{	{	15																		
{ diskare	24 ³⁾	48 ³⁾												10	{	15															
till regementsväbeln	8	10															3	15													
» skjutunderofficern	8	10																	—	—											
» förrädsförvaltaren	4	5																			—	—									
» vapenofficern	2	2																					—	—							
markörer vid skjutning	37	50	48	48	48	64	26	40	47	7																					
reserv (städare m. fl.)	16	16									—	—	6 ⁴⁾	12 ⁴⁾	—	4									7						
Vinterhalfåret.																															
A) Yrkesmän:																															
skrifbiträden	4	4															5	5 ⁵⁾	5	4	4	4	5				2	2			
sadelmakare	2	2	1	1	—	—	—	1	1									1													
smeder	—	—	—	—	—	—	—	—	—			2																			
skräddare	5	5	3	3	12	12	—	5	5			3																			
skomakare	—	—	2	2	—	—	—	—	1			2																			
B) Militärarbetare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	34	10																			
Summa	148	198	117	137	166	198 ⁶⁾	108	130	164	60	78	56																			

- 1) Endast fördelningen 1904 angifven.
2) 9 till hvarje kokhus.
3) 3-4 på hvarje kompani.
4) För vaktgöring.
5) Därpå en hos förrädsförvaltaren.
6) Dessutom kunna 70 man användas vid kasernbyggnaden i Västerås.

Förslaget att inkalla de icke vapenföra värnpliktige i grupper med en kortare lika tjänstgöringstid för hvarje grupp är onekligen tilltalande. Det är nämligen fullt rättvist, på samma gång det bibehåller fordran på de icke vapenföres tjänstskyldighet, men torde stöta på vissa svårigheter. De icke vapenföres antal undergår nämligen stora förändringar under öfningarnas fortgång. Vid inryckningen år 1904 räknade sålunda de icke vapenföre vid regementet 91 man; af dessa hafva 26 man afgått, men 88 man tillkommit, däraf 65 man öfverflyttade från vapenföre. Att fördela denna växlande siffra i grupper, i ett efter behovet lämpadt antal och med lika tjänstgöringsskyldighet för hvarje grupp, är sannolikt utförbart.

Att redan vid inskrifningsförrättningen uttaga ett bestämdt antal förutsätter en noggrannare läkarbesiktning, än tiden där medgifver. Om gallringen uppskjutes tills under vapenöfningarna, underlättas bedömandet, men i båda de förevarande fallen skulle hela detta bestämmande af ett visst antal för hvarje truppförband förlora allt värde på grund af omflyttningarna från vapenföre till icke vapenföre och från dessa senare till oförmögne till krigstjänst.

Förslaget att nedbringa de icke vapenföres antal genom en skärpning af föreskrifterna för undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst är visserligen utförbart, om ock med viss moderation för de yrkeskunnige.

I sammanhang härmed torde böra beröras ett förhållande, genom hvilket militära krafter verkligen förslösas. Värnpliktig, som är vapenför i *viss*, ehuru ej i *all*, vapentjänst men som icke vid inskrifningsförrättningen antecknas såsom vapenför i viss vapentjänst, skall hänföras till icke vapenföre, emedan det från området till uttagning för sådan tjänst bestämda antalet värnpliktige icke får överskridas. Sålunda blir bedömandet af många värnpliktiges tjänstbarhet i sista hand beroende på om en viss siffra för uttagning uppnås eller överskrides; och den, som skulle kunna fullgöra sin värnplikt såsom vapenför, blir inrangerad bland de icke vapenföre.

Slutligen anför Riksdagen äfven såsom en utväg att befria alla icke vapenföre från krigstjänst mot erläggande af värnskatt. Frågan om värnskatt och hvad därmed sammanhänger borde vara tillräckligt

utdebatterad i de många härordningsförslag, som förelagts Riksdagen, för att ej ånyo behöfva upptagas till behandling. Värnskatten skulle i alla händelser icke förslå att betäcka kostnaderna för motsvarande civilt handräckningsmanskap.

Vid regementet föreligger ej något öfverskott af icke vapenföra värnpliktige. Skulle svårighet uppstå att på nyttigt sätt sysselsätta de icke vapenföre, hvilket endast torde kunna inträffa under tiden mellan beväringsskolan och regementsöfningarna eller efter regementsöfningarnas afslutning, står alltid en befälhafvare till buds den 14 dagars permissionsrätt, tjänstgöringsreglementet tillerkänner honom under vapenöfning af 172 dagar.

Då sannolikt är, att, därest de garnisonerade truppernas behof under hela året af icke vapenföre skall fyllas, något öfverskott vid infanteriet ej kommer att uppstå, synes för närvarande ej lämpligt föreslå ändring i någon af de riktningar Riksdagen uppställer såsom möjliga för den förevarande frågans lösning.

Dalregementet.

Antalet icke vapenföra vid 1904 års beväringsskolor utgjorde vid inryckningen 75. Under skolan tillkommo 45 genom öfverföring och 19 för fortsatt tjänstgöring samt afgingo 16 jämligt §§ 107 och 108 inskrifningsförrordningen.

Under tiden före och efter vapenöfningarna är behovet af icke vapenföre mindre än under vapenöfningstiden, ja, man kan t. o. m. säga att kvarhållandet af en del icke vapenföre i tjänstgöring ända till slutet af oktober är till föga gagn.

Att hafva icke vapenföre inkommenderade någon tid före beväringsskolors början liksom någon tid efter vapenöfningarnas slut, lämpligen 8—10 dagar, har däremot visat sig vara af stor fördel för lägrets och barackernas iordningställande. Härtill erfordras minst 20 man. Då emellertid de icke vapenföre vid sin första inställelse väl behöfva någon öfning i allmän militärisk ordning, synes det ändamålsenligt att från början inkalla hela antalet. Efter vapenöfningarna böra däremot bibehållas i tjänstgöring endast det antal, som erfordras att ordna lägret och persedlarna m. m.

För de yrkesskickliga icke vapenföre är det ingen svårighet att finna lämplig sysselsättning under hela den tid, de äro skyldiga att tjänstgöra.

Förslaget att inkalla de icke vapenföra värnpliktige i olika grupper med en kortare lika tjänstgöring för hvarje grupp synes vara rättvist äfvensom lättast att tillämpa men torde göra en ändring af värnpliktslagen erforderlig. En olägenhet är, att, då yrkesmännen böra likställas med militärarbetarna, armén härigenom lider en minskning i en väl behöflig och billig arbetskraft.

Om antalet såsom militärarbetare inskrifna antages till 70, och om de icke vapenföres tjänstgöringstid sättes till 112 dagar eller lika med bevärningsrekrytskolan vid infanteriet — för dem som först efter inryckningen till repetitionsöfningarna öfverföras från vapenföre till icke vapenföre, dock med skyldighet att äfven fullgöra sagda öfning — borde militärarbetarna inkallas i fyra grupper, nämligen:

1. gruppen, 30 man, i slutet af april med tjänstgöring till början af augusti;
2. gruppen, 20 man, i midten af juni med tjänstgöring till början af oktober;
3. gruppen, 10 man, hufvudsakligen afsedd för vinterskolorna, i början af september med tjänstgöring till slutet af december; samt
4. gruppen, 10 man, afsedd för vinterskolorna, i början af januari med tjänstgöring till slutet af april.

Härigenom skulle det största antalet militärarbetare vara i tjänstgöring under tiden för bevärningsrekrytskolans skjutningar.

Genom öfverföring från vapenföre torde 1. och 3. grupperna komma att ökas med omkring respektive 30 och 20 man.

De icke vapenföra yrkesmännen böra fördelas på de särskilda grupperna med hänsyn till behovet af dylika under olika årstider.

Skulle det åter anses lämpligast att vidtaga den åsyftade förändringen utan någon ändring af värnpliktslagen, synes enda sättet vara att öfverlämna åt vederbörande truppförbands chef att efter samråd med läkaren och pröfning af ömmande skäl hemförlofva öfverflödiga icke vapenföre. Möjligen borde en dylik åtgärd underställas arméfördelningschefens pröfning.

Huru förhållandena uti ifrågavarande hänseende böra ordnas, sedan den slutligt bestämda tjänstgöringstiden blifvit införd och äfven infanteriet blifvit förlagdt i kaserner, låter sig nu ej afgöra. Så mycket torde dock böra framhållas, att tjänstgöringstiden för de icke vapenföre äfven då bör ställas lika vid alla truppförband.

Med nuvarande bestämmelser kommer armén icke att fullt tillgoda sig hela landets värnkraft. Till icke vapenföre öfverföres nämligen ett icke obetydligt antal värnpliktige, hvilka skulle vara fullt dugliga att tjänstgöra såsom sådana vapenföra fackmän, för hvilka skjutning med gevär icke ingår i den slutliga utbildningen eller i verkligheten icke torde ifrågakomma, såsom sjukbärare, hästskötare och kockar, hvarjämte utan tvifvel vissa icke vapenföre, ehuru icke ägnade att tillhöra fälttrupperna, skulle kunna bibringas sådan utbildning, att de kunde komma landstormen till godo.

Västmanlands regemente.

Behovvet är något olika de år, regementet ännu vapenöfvas å Salbohed, emot hvad förhållandet kan beräknas blifva efter förläggningen till det nya etablissementet i Västerås.

Ur regementets synpunkt föreligger icke någon anledning att minska tillgången på icke vapenföra värnpliktige. Skulle emellertid en sådan minskning befinnas lämplig, torde den helst böra äga rum genom en skärpning af föreskrifterna för undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst, så att de minst användbara elementen blefve bortsofrade.

Det första i riksdagsskrifvelsen anförda alternativet är att inkalla de icke vapenföre i olika grupper med en kortare lika tjänstgöringstid för hvarje afdelning. Någon förkortning i tjänstgöringstiden är emellertid icke erforderlig och skulle dessutom införa ytterligare en ojämnhet i värnpliktsbördan.

Det andra alternativet går ut på att årligen uttaga allenast ett visst, efter det förefintliga behovvet för hvarje truppförband bestämdt antal. Härvid måste emellertid erinras, att ett stort antal värnpliktige, hvilka inskrifvits såsom vapenföre, öfverföras till icke vapenföre först efter en eller flera veckors, ja någon gång månaders, tjänstgöring. Då sålunda antalet icke vapenföre oupphörligt ökas

under vapenöfningens lopp, skulle man vid ett på förhand fixerat antal nödgas tid efter annan hemförlofva bland de i tjänstgöring varande. Vid en sådan stötvis skeende hemförlofning blefve det ytterligt svårt, för att icke säga utförbart, att låta rättvisa fullt ut blifva gällande. Man riskerade att tidigare hemförlofva en värnpliktig, som vore relativt tjänstbar, under det att en mindre krigstjänstduglig kunde få kvarstanna längre.

Regementschefen afstyrker på det kraftigaste det sista i riksdags-skrifvelsen anförda alternativet, nämligen att befria alla de icke vapenföre från all tjänstgöring.

Värmlands regemente.

En minskning under det beräknade behovet, omkring 120 icke vapenföre, anser regementschefen icke tillräddig, enär afknappning då, såsom förut skedde, måste göras på de vapenföres utbildning, ty att lega civilt folk torde icke låta sig göra med hänsyn till kostnaden och skulle dessutom ur disciplinär synpunkt vara förkastligt.

Lifregementets dragoner.

Farhågan för att en stor del af de icke vapenföre under sin tjänstgöring skulle genom saknad af full sysselsättning vänjas från arbete, är, hvad ifrågavarande regemente beträffar, fullständigt ogrundad.

Synnerligen välbetänkt är att använda de icke vapenföre till handräckningar. De vapenföre böra dock vänjas vid de handräckningar, hvilka kunna förekomma i fält.

Förslaget att ålägga icke vapenföra värnpliktige värnskatt och att för därpå inflytande medel lega handräckningsmanskap är icke blott ytterst opraktiskt och förkastligt ur militär synpunkt, utan äfven orättvist mot ifrågavarande värnpliktige. De icke vapenföre skulle nämligen därigenom beröfvas den för deras utveckling fruktbärande militära uppfostran, af hvilken de i likhet med sina kroppsligt bättre utrustade jämnåriga genom inkallande i tjänstgöring kunde komma i åtnjutande, hvarjämte de skulle tvingas betala för ett arbete, som de själfva kunna utföra.

De icke vapenföra yrkesmännen torde lämpligen böra fördelas på två omgångar, hvardera omfattande en tid af 6 månader.

Andra Svea artilleriregemente.

Förslaget att inkalla de icke vapenföre i olika grupper med en kortare lika tjänstgöring för hvarje grupp synes mindre lämpligt. I synnerhet för yrkesmännen erfordras nämligen den nuvarande tjänstgöringstiden oafkortad.

Förslaget att befria alla icke vapenföre från tjänstgöring men ålägga dem värnskatt finner regementschefen förkastligt, men anser en kombinerad af de två återstående i riksdagsskrifvelsen anförda förslagen lämpligast.

Andra Svea trängkår.

Hittills har ej vid denna kår förefunnits något öfverskott af icke vapenföre, som ej kommit till full användning.

Kårchefen finner icke skäl att i framtiden minska antalet till kåren uttagna icke vapenföra värnpliktige. Om det emellertid på grund af förhållandena inom armén i sin helhet skulle befinnas önskvärdt att inskränka antalet icke vapenföra värnpliktige, synes det kårchefen mest praktiskt att ändra föreskrifterna för undersökning af de värnpliktiges duglighet till krigstjänst. Härvid bör tagas i öfvervägande, om icke den föreslagna skärpningen i fordringarna på den icke vapenföre kunde utbytas mot något minskade fordringar på den till all eller till viss vapentjänst duglige.

De närmaste åren efter flyttningen till Sala torde flera militärarbetare behövas än för närvarande.

Arméfördelningschefen.

Alltför många värnpliktige blifva vid inskrifningsförrättningarna förklarade icke vapenföre. I tvifvelaktiga fall böra de värnpliktige inskrifvas såsom vapenföre. Med nuvarande bestämmelser har inträffat, att vid bevärningsrekrytskolan funnits icke vapenföre, som af läkaren förklarats till krigstjänst fullt dugliga och som själfva begärt blifva till vapentjänst öfverförda, utan att detta kunnat enligt gällande stadganden bifallas.

Man har nu tre års erfarenhet af nådiga reglementet den 24. januari 1902 angående undersökning af värnpliktiges duglighet till krigs-

tjänst och Medicinalstyrelsens cirkulär den 27. januari 1902 med föreskrifter för undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst, och tiden synes vara inne att underkasta dessa stadganden en revision, särskildt i syfte att bättre tillvarata de värnpliktige för fälthärens behof.

Såsom sjukbärare vid infanteriet och artilleriet, hästskötare vid infanteriet samt befälskockar vid alla truppslag användas nu endast vapenföra värnpliktige, men det är otvifvelaktigt, att många icke vapenföra, trots befintliga kroppsfel, väl skulle kunna göra tjänst i dessa befattningar.

Det är ur flera synpunkter nödvändigt att åtgärder vidtagas i denna riktning. Enligt 1901 års härordningsförslag beräknas, att hvarje infanteriregemente årligen skulle erhålla 600 vapenföra beväringssrekryter, en i och för sig låg siffra. Medeltalet vapenföra värnpliktige vid V. arméfördelningens infanteriregementen var

1903	vid inryckningen till beväringssrekrytskolorna	536	man
»	» utryckningen från	»	458 »
1904	» inryckningen till	»	577 »
»	» utryckningen från	»	487 »

Med så ringa tillgång på män i ledet kan trupputbildningen icke bedrivas på ett ändamålsenligt sätt, och vid mobilisering måste man för fälthären taga i anspråk värnpliktige, hvilka ej på flera år varit i tjänstgöring.

För staten är det ekonomiskt fördelaktigt, om erforderliga yrkesmän erhållas bland de icke vapenföra. Härtill kommer, att det ur ordningens synpunkt är mycket lämpligare att vid regimentena hafva icke vapenföra värnpliktige såsom arbetare i stället för civila personer, som ej äro underkastade militär disciplin. Under sådana förhållanden synes ej böra ifrågasättas, att staten helt och hållet skulle fränsäga sig att använda icke vapenföra yrkesmän vid regimentena.

Sedan icke vapenföra yrkesmän börjat inkallas äfven till vintertjänstgöring, svarar tillgången ej längre emot behofvet. Det synes därför icke håller böra ifrågasättas att inskränka densamma.

Äfven i fråga om militärarbetarne göra sig liknande synpunkter gällande. Borttagas militärarbetarne, torde t. ex. under be-

väringsrekrytskolan vid ett infanteriregemente nära nog ett af de sex kompanierna för hvarje dag åtgå för vakt och handräckningar. Tages emellertid i betraktande, att vakten under alla förhållanden måste utgå, torde det dock ej innebära någon öfverdrift att säga, att antalet utbildningstimmar för de vapenföre skulle genom den ökade handräckningstiden minskas med minst en tiondel mot under utbildningsåret 1904.

Arméfördelningschefen anser också, att antalet militärarbetare icke bör inskränkas på annat sätt, än som ofvan föreslagits, emedan behovet enligt regementschefernas uttalanden öfverstiger tillgången.

Det har framhållits, att truppen skulle blifva bortskämd genom att militärarbetarne utföra de flesta handräckningsarbetena, och att truppen därigenom skulle blifva mindre duglig att utföra i fält erforderliga arbeten. Ser man emellertid i rekrytinstruktionen för infanteriet, finner man, hvilken vikt som lägges på att soldaten skall lära sig utföra alla reparations- och lagningsarbeten, allt som hör till proviantens tillredning och vård o. s. v. Och vid hvarje fälttjänstövning på längre eller kortare tid sköter truppen sig utan hjälp af de icke vapenföre. Arméfördelningschefen finner därför nämnda farhågor fullständigt oberättigade.

Det är otvifvelaktigt sant, att under de första åren efter 1901 en viss osäkerhet gjorde sig gällande vid användandet af militärarbetarne — helt naturligt, då institutionen var alldeles ny. Men häri har förändring hastigt inträdt. Vid V. arméfördelnings truppförband hafva militärarbetarne varit i ett jämnt och ihärdigt arbete under 1904 års vapenöfningar.

Under tjänstgöringstiden är arbetet för militärarbetarne något ojämnt fördeladt. Under början af rekrytskolorna, innan arbetet på målskjutningsbanorna vidtager, kan jämförelsevis mycken tid ägnas åt militärutbildningen och denna bör då bedrivas flera timmar om dagen och om möjligt äfven någon undervisning i läsning, skrifning och räkning meddelas. Efter regementsöfningarnas slut är, sedan läger, kaserner och förråd blifvit rengjorda och iordningställda, behovet af militärarbetare likaledes icke synnerligen stort. Arméfördelningschefen föreslår därför, att vederbörande regementschefer måtte bemyndigas att

efter regementsöfningarnas slut bevilja tjänstledighet åt militärbetarne i den mån de ej längre behöfvas vid regementet. Vid dylik tjänstledighet borde penningebidrag (dagaflöning) icke utgå.

Förslaget att de icke vapenföre skulle inkallas i olika grupper med en kortare, lika tjänstgöringstid för hvarje grupp är knappast genomförbart på grund af de starka växlingarna i antalet icke vapenföre, hvilka i hög grad skulle försvåra en lämplig uppdelning i sådana grupper.

Nämnda växlingar i antalet medföra äfven stora svårigheter för genomförande af förslaget att blott behålla ett visst antal af de kraftigaste individerna i tjänstgöring.

I samband med den föreslagna granskningen af föreskrifterna för undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst, kan möjligen äfven en eller annan ändring behöfva göras beträffande gränslinjen mellan krigsduglige och icke krigsduglige; dock bör hufvudändamålet med en dylik revision ej vara att afknappa antalet af de icke vapenföre.

Förslaget att befria alla icke vapenföre från tjänstgöring men i stället pålägga dem värnskatt bör alldeles icke tillämpas på yrkesmännen och synes äfven olämpligt i fråga om militärbetarne, emedan olikhet inför lagen då skulle uppkomma mellan yrkesmännen och öfriga icke vapenföre.

Då armén befinner sig under en öfvergångstid och det är svårt att förutse, huru behovet af icke vapenföre kommer att ställa sig från och med år 1908, synes alla väsentliga inskränkningar i användningen af de icke vapenföre för närvarande olämpliga.

VI. arméfördelningen.

Hälsinge regemente.

Antalet i visst yrke inskrifne åren 1902, 1903 och 1904 har varit otillräckligt att fylla mobiliseringsbehovet. Någon inskränkning i antalet yrkesskicklige kan således ej ske ur mobiliseringssynpunkt, hvarförutom dessa värnpliktige i fred utgöra en värdefull och billig arbetskraft.

Under bevärringsrekrytskolan behöfver regementet, inberäknadt erforderlig reserv, 130 militärrarbetare, däraf 24 såsom markörer under skjutningarna.

Regementet har år 1903 förfogat öfver 140 och år 1904 öfver 120 militärrarbetare. Någon inskränkning i antalet icke vapenföre kan ej ske utan att de vapenföre måste tagas i anspråk för vissa handräckningsgöromål.

Norrbottens regemente.

Utredningen grundar sig på förhållandena år 1904, då regementets öfningar försiggingo å Notviken. Förutom bevärringsrekrytskolan, i hvilken ingingo äfven värnpliktige afsedda för Boden-Karlsborgs artilleriregemente, voro dit förlagda ett volontärrekrytkompani och ett Bodens ingenjörkår tillhörande bevärringsrekrytkompani.

Behofvet af icke vapenföre är i vissa afseenden större under regementsöfningarna än under bevärringsrekrytskolan, men om det gäller att uttaga en bestämd kontingent sådana värnpliktige till ett regemente, vore det mindre lämpligt att lägga förhållandena under de jämförelsevis korta regementsöfningarna till grund för beräkningen.

Regementschefen har, vid pröfvandet af vederbörandes (intendentens, förrådsförvaltarens, regementsväbelns osv.) förslag i fråga om behofvet af icke vapenföre inom olika branscher, ansett sig böra och kunna vidtaga vissa smärre inskränkningar, enär han hyser den uppfattningen, att man med omsikt och förutseende samt ett intensivt arbete skulle kunna vinna ändamålet med en något fåtaligare arbets- och handräckningspersonal, än hvad som ansetts erforderligt af dem, under hvilka de icke vapenföre äro omedelbart ställda vid fullgörandet af sin värnplikt.

Med hänsyn till användningen kunna de icke vapenföre indelas i tre grupper, nämligen:

icke vapenföre med särskild yrkesskicklighet,
skrifbiträden, och
handräckningspersonal uti egentlig mening.

Såsom en fjärde grupp skulle kunna räknas markörer under skjutningarna.

Behovvet uppgår till:

43 yrkesskickliga,

13 skrifbiträden, samt

80—83 man handräckningspersonal under beväringsskolan och 96 man under regementsöfningarna.

För städning och renhållning inom kompaniernas kvarter (baracker) hafva icke några militärarbetare beräknats, enär denna tjänstgöring icke kan sägas utfylla ett dagsverke utan hufvudsakligen infaller under morgontimmarna, hvartill kommer, att ofta nog mindre sjuka kunna tagas i anspråk för ifrågavarande ändamål.

Önskvärdt vore äfven att kunna använda icke vapenföre såsom markörer, poster m. fl. — 148 skulle erfordras för två aflösningar till skjutbanans 32 taflor —, men detta är icke något stadigvarande behof, då denna tjänstgöring icke skulle upptaga mera än 60 dagar af 112 under beväringsskolan och 15 dagar af 30 under regementsöfningarna.

Västerbottens regemente.

Full sysselsättning finnes vid regementet för:

16 yrkesmän,

7 skrifbiträden, och

124 militärarbetare, däraf 32 såsom markörer under skjutöfningarna.

Regementschefen föreslår, att militärarbetarne efter år 1908 skola fullgöra beväringsskolan och första repetitionsöfningen — tillsammans 6 månader — ungefär samtidigt med de vapenföre. Andra och tredje repetitionsöfningarna — tillsammans 2 månader — skulle de däremot fullgöra följande år under samma tid med en tredjedel af styrkan i sänder, så att ständigt samma antal icke vapenföre — $1\frac{1}{3}$ årskon-tingent — vore i tjänstgöring under dessa öfningar. Härigenom skulle årskontingenten af militärarbetare kunna minskas till $124 \times \frac{3}{4}$, dvs. 93. Minskningen bör åstadkommas, därigenom att regementschefen efter beväringsskolan början hemförlofvar ett antal af de svagaste militärarbetarne.

Jämtlands fältjägarregemente.

Regementschefen lämnar en fullständig redogörelse för de icke vapenföres tjänsteförhållanden år 1904 samt beräknar behovet af dylika

värnpliktige vid regementet under den närmaste framtiden till 100 man.

Någon svårighet har aldrig uppstått att gifva de icke vapenföre full verksamhet, utan har i regeln antalet disponibla icke vapenföre knappast varit tillräckligt för utförande af erforderliga arbeten.

Mot de icke vapenföres intresse för tjänsten och mot deras arbetsprestationer har någon anmärkning i regeln icke förekommit.

Regementschefen föreställer sig, att behovet af icke vapenföre kommer att betydligt minskas efter besittningstagandet af det beslutade kasernetablissemmentet.

Västernorrlands regemente.

Regementschefen meddelar en uppgift å de icke vapenföra värnpliktiges fördelning till tjänstgöring åren 1902, 1903 och 1904 samt beräknar behovet af sådana värnpliktige å lägerplatsen och vid skoletablissemmentet i Hernösand till 190 man, däraf 22 yrkeskunniga och 11 skrifbiträden.

Norrlands dragonregemente.

Behovet af icke vapenföre är 15 yrkesmän och 34 militärarbetare.

Norrlands artilleriregemente.

Det antal menige, som tages i anspråk för den inre tjänsten, växlar något under sommar- och vinterperioden, men uppgår vid regementets nuvarande organisation och förläggning i medeltal till 70 dvs. 11 å 12 per batteri.

Med nuvarande volontärstyrka har det varit möjligt att till denna tjänst äfven beordra fast anställda volontärer, men då, efter härordningens genomförande, hvarje batteri ej erhåller flera än 12 meniga volontärer på stat (officersvolontärer och trumpetare oräknade) och dessa äro antingen rekryter eller elever i konstapelskola, torde det blifva nödvändigt att för här ofvan angifna tjänstgöring uteslutande disponera värnpliktige, och anses lämpligast att härtill hafva tillgång på icke vapenföre. Efter regementets omorganisation och fördelning till de båda stationerna Östersund och Boden kan såsom ungefärligt antal angifvas, att omkring 10 icke vapenföre per batteri, då komma att finna lämplig användning.

Norrlands trängkår.

Önskvärdt vore att få anlita icke vapenföre till de synnerligen omfattande och tidsödande röjnings- och planeringsarbetena å det nyförvärfvade området och i samband med den nya kasernbyggnadens uppförande.

Behovet af icke vapenföre utgör

den 1. maj—31. oktober	18 yrkesmän och 42 militärarbetare, samt
den 1. november—30. april	6 » » 10 »

tillsammans 76 man.

Arméfördelningschefen.

De icke vapenföra värnpliktiges tjänstgöring är till stor fördel för de vapenföres utbildning men har en ännu större betydelse däruti, att värnplikten i lika grad fullgöres af den fullt vapenduglige och af den, som till följd af ett ofta nog för hans arbetsförmåga oväsentligt kroppsfel finnes icke vapenför. Värnplikten blifver på detta sätt mera rättvist fördelad, och den tillförne hos den värnpliktiga ungdomen ofta framträdande benägenheten att genom föregifna kroppsliten söka ernå frikallelse från värnpliktens fullgörande torde härigenom komma att sakna fast grund, då utsikten att vinna fullständig frikallelse är ringa.

Men icke mindre obestriddig synes arméfördelningschefen den i Riksdagens skrifvelse uttalade uppfattningen, att fördelarna af icke vapenföres uttagande måste anses köpta alltför dyrt, om ett större antal icke vapenföre än som erfordras tages från de närande yrkena.

Det gäller alltså att tillse, att trupperna tilldelas icke vapenföre i mån af tillgång till behöfligt antal men att de å andra sidan under inga förhållanden må erhålla flera sådana, än som med säkerhet kunna fullt sysselsättas under hela tjänstgöringstiden.

De senaste åren har årskontingenten vapenföre varit mycket ringa, samtidigt med att tillgången på icke vapenföre varit oproporportionerligt stor. För att förbättra dessa förhållanden ifrågasätter arméfördelningschefen:

a) revision af Medicinalstyrelsens cirkulär angående undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst — särskildt fordringarna på

synorganen — i syfte att flera värnpliktige måtte förklaras »dugliga till all vapentjänst»;

b) vidtagande af sådana anordningar för läkarundersökningen af de värnpliktige vid inskrifningarna och under vapenöfningarna, att större trygghet vinnes för ett riktigt och likartadt bedömande af krigsdugligheten; i sådant syfte borde inskrifningsnämnd biträdas af ytterligare en läkare, helst vederbörande provincial-, distrikts- eller stads-läkare; likaledes borde anvisning meddelas inskrifningsmyndigheterna att i tvifvelaktiga fall meddela inskrifning i vapentjänst; och slutligen borde regementschef erhålla rättighet att från särskild befattning till vapentjänst öfverföra värnpliktig, hvars duglighet härtill blifvit vederbörligen styrkt; samt

c) utbildning och användning af icke vapenföre för vissa befattningar vid fälthären, för hvilka deras kroppsbeskaffenhet icke lägger hinder i vägen, men hvartill dock för närvarande manskap utväljes allenast bland de vapenföre, exempelvis till sjukbärare, hästskötare, kuskar, befälskockar osv.

Genom dylika anordningar skulle tillgången på icke vapenföre, disponibla för handräckningar och andra arbeten, afsevärdt minskas. Men äfven om denna tillgång i något eller några fall skulle blifva större än det strängt nödvändiga behovet, anser dock arméfördelningschefen, att de inom Riksdagen förutsatta utvägarna att helt eller delvis efterskänka värnplikten för alla icke vapenföre eller för vissa grupper af dem icke böra komma i fråga. Dels skulle det nämligen stöta på snart sagdt öfvervinnliga svårigheter att på fullt rättvisa grunder genomföra ett dylikt frikallelsesystem. Dels finnas alltid arbetsområden, särskildt inom fästningarna, där vid truppförbanden obehöflig arbetskraft med fördel kan tagas i anspråk för försvarsväsendet, och till hvilka öfvertaliga icke vapenföre borde användas.

Det är svårt för en utomstående att pröfva behovet af icke vapenföre vid regementena. Detta är jämförelsevis stort inom VI. arméfördelnings infanteriregementen på grund af vintertjänstgöringens större omfattning och det stora antalet etablissement härför. Vid de från regementena inkomna beräkningarna synes dock i vissa fall icke tagits hänsyn till, att de icke vapenföre under alla förhållanden böra beredas full syssel-

sättning under hela sin tjänstgöringstid. På grund häraf synes det uppgifna antalet markörer böra reduceras med 24 man vid Hälsinge regemente och med 32 man vid Västerbottens regemente.

Antalet icke vapenföra handverkare är otillräckligt både ur freds- och mobiliseringssynpunkt. Vid de truppförband, där tjänstgöringstiden kommer att uppgå till 365 dagar, bör därför behovet, så långt sig göra låter, fyllas genom att de till handverkare bäst lämpade militärarbetarne utväljas att tjänstgöra å handverksafdelningarna. Äfven vid truppförband med endast 240 dagars fredstjänstgöring, bör samma nödfallsutväg tillgripas, ehuru någon yrkesskicklighet svårigen kommer att uppnås.

Med nuvarande tjänstgöringstid behöfver hvarje infanteriregemente årligen 20 handverkare, 10 skrifbiträden (Hälsinge regemente med 2 rullföringsområden endast 8 och Västernorrlands regemente med 4 rullföringsområden 12) och såsom handräckningspersonal i medeltal, om Västernorrlands regemente, hvars siffra synes alltför hög, lämnas utom räkningen, 80 å 90 man.

Sammanlagdt skulle hvarje infanteriregemente sålunda årligen behöfva 110 å 120 icke vapenföre.

Specialvapnens antal fast anställda och vapenföra värnpliktige är bestämdt under förutsättning, att handräckningsgöromålen till största delen skulle utföras af icke vapenföre. Ur denna synpunkt är intet att erinra mot Norrlands dragonregementes och Norrlands artilleriregementes beräkningar. Den för Norrlands trängkår uppgifna siffran synes däremot för hög.

Det blir svårt bestämma ett maximiantal icke vapenföre för hvarje truppförband, emedan antalet icke vapenföre i allmänhet ökas genom öfverföringarna från vapenföre. Möjligen kan dock antalet vapenföre, som sålunda årligen öfverföras till icke vapenföre, vid hvarje truppförband på förhand beräknas ganska noga.

Militärbefälhafvaren på Gottland.

För Gottlands infanteriregemente erfordras under beväringsskrytskolorna och repetitionsöfningarna 115 och under vinterskolorna 36 icke vapenföre.

Enligt uppgift från Gottlands artillerikår erfordras vid kåren 10 icke vapenföre under hela året.

Att inkalla de icke vapenföre uti 2 grupper synes därför militärbefälhafvaren fördelaktigt.

I många fall är det icke lätt att redan vid inskrifningsförrättningarna uppdelade de värnpliktige uti olika grupper af »vapenföre», »icke vapenföre» och »till krigstjänst oförmögne», särskildt på grund af benägenheten hos vissa individer att ställa sig olämpligare, än de i själfva verket äro, utan torde den noggranna gallringen böra ske, sedan man en tid haft de värnpliktige under ögonen eller vid de s. k. efterbesiktningarna. Genom att skärpa bestämmelserna för dem, som skola inskrifvas såsom icke vapenföre, kan denna kontingent förminskas.

Förslaget att befria alla icke vapenföre från krigstjänst och ålägga dem värnskatt samt i stället antaga legdt handräckningsmanskap synes militärbefälhafvaren ej vara lämpligt, *dels* emedan en afsevärd del af landets ungdom därigenom skulle gå miste om undervisning och utbildning, som de hafva lika stort behof af som de vapenföre, och som de i vissa hänseenden kunna tillgodogöra sig lika väl som dessa, *dels* emedan någon afsevärd besparing genom en sådan anordning ej skulle åstadkommas, beroende detta likväl på värnskattens storlek.

De infanteriregementet tilldelade icke vapenföre hafva alltid haft full sysselsättning.

Chefen för generalstaben.

Af de från arméfördelnings- och regementschefer infordrade yttrandena framgår så godt som utan undantag, att samtliga icke vapenföre haft full sysselsättning under sin tjänstgöring. Om så någon gång icke varit fallet, har detta berott på tillfälliga förhållanden och egt rum blott för en kortare tid. För hela armén utgjorde behofvet icke vapenföre enligt yttrandena omkring 400 flera än tillgången enligt 1904 års samlingsbesked, hvilken brist dock torde hafva fyllts under tjänstgöringens fortgång genom vapenföre, som blifvit förklarade icke vapenföre.

Häraf synes framgå, att ett eventuellt öfverskott af icke vapenföre vid ett truppförband bör finna användning vid ett annat, samt att

strängt taget för tillfället inga andra åtgärder erfordras än utfärdandet af bestämmelser för utjämning af öfverskott och brist samt om en lämplig fördelning af de icke vapenföre på sommar- och vintertjänstgöring. Därjämte föreslår chefen för generalstabén, att lämpliga icke vapenföre måtte utväljas till sjukbärare, hästskötare, befälskockar och kuskar. Sådana fackmän uttagas nu uteslutande bland de vapenföre.

Utjämningen i fråga synes ordnas enklast och bäst, om densamma anförtros åt arméfördelningscheferna.

I flera af de inkomna utlåtandena äfvensom i de senare årens inspektionsrapporter framhålles, att fordringarna på de vapenföre i kungl. Medicinalstyrelsens cirkulär den 27. januari 1902 med föreskrifter för undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst äro för stränga. Det finnes äfven grund för uttalandet, att tillämpningen af cirkuläret är mer än lämpligt individuell. Detta torde möjligen bero på att cirkulärets bestämmelser i vissa fall äro för rymligt affattade, kanske äfven på att den läkare, som förrättar besiktningen, ej alltid är fullt utbildad härför. Ifrågavarande cirkulär bör därför omarbetas. Af vikt torde vara, att de direktiv för läkaren, som nu finnas i cirkuläret, fullständigas med anvisningar, om huru han i tveksamma fall bör förfara, såsom exempelvis att, vid tvekan mellan hänförandet till olika tjänstbarhetsgrader, föreslå den högre graden, äfvensom om när han bör föreslå uppskof, hvilket medgifvande synes böra tillämpas mera än hvad hittills ägt rum.

Däremot afstyrkes bestämdt det från några håll framställda förslaget, att en icke vapenför skulle kunna få öfverföras till vapenför, emedan genom de föreslagna anvisningarna för läkaren i cirkuläret en dylik bestämmelse torde blifva öfverflödig, och emedan det skulle vålla stora svårigheter att ordna öfningarna för de sålunda öfverförda.

De i riksdagens skrifvelse ifrågasatta åtgärderna för begränsning af antalet icke vapenföre synas ej behöfva tillgripas. Det öfverskott, som i något fall kan uppstå, bör tagas i anspråk på andra arbetsområden för försvarsändamål såsom för utförande af nödvändiga befästningsarbeten. Armén befinner sig nämligen för närvarande i ett öfvergångsskede. Först när infanteriets nya förläggning blifvit ordnad och sedan den ökade tjänstgöringstiden med år 1908 inträdt, kan man få

någon erfarenhet, huru det för framtiden kan ställa sig med behovet af icke vapenföre och deras tjänstgöring. Redan nu kan man dock påpeka *en* ökad användning för militärarbetarne (de icke yrkeskunnige), nämligen möjlighet att på grund af den längre tjänstgöringstiden använda dem i de nu af blott yrkeskunniga — skraddare, skomakare, sadelmakare m. fl. — bestående handtverksafdelningarna, hvilka ej på långt när hafva behöflig storlek. Före ofvannämnda tidpunkt böra därför icke så genomgripande förändringar vidtagas, som uttalas i Riksdagens skrifvelse.

De i skrifvelsen omnämnda utvägarna för begränsning af tillgången på icke vapenföre äro nämligen till sina följder vida mer betydelsefulla än man vid första påseendet kan tycka. Särskildt må framhållas en påföljd, nämligen att, såsom i flera yttranden framhållits, försöken till simulering sannolikt skulle tilltaga.

Flottans station i Karlskrona.

Stationsbefälhafvaren.

Stationsbefälhafvaren öfverlämnar af honom infordrade yttranden från varfschefen, chefen för underofficers- och sjömanskårerna, beväringsbefälhafvaren samt förvaltningsdirektionen och anmäler, att han därutöver ej har något att tillägga.

Varfschefen i Karlskrona.

Något direkt behof af icke vapenföra värnpliktige förefinnes ej. Departementen kunna dock med fördel finna användning för följande icke vapenföra värnpliktige, nämligen:

sjömansarbetare	2
mekaniska arbetare	9
skomakare	4
ritare	1
smeder	11
plåtslagare	10
filare och maskinarbetare	20
kopparslagare	5

skeppstimmermän	21
skrifbiträden	4
arbetare	4
skräddare	3
	<hr/>
summa 94,	

hvarjämte, såsom skolor och utbildningskurser nu äro organiserade, ett antal af 110 icke vapenföra värnpliktige med fördel kunna finna användning vid ekipagedepartementet under månaderna januari samt juli—december.

Chefen för underofficers- och sjömanskårerna i Karlskrona.

Under tider af året, då större delen af flottan är rustad, behöfves å stationen för skötande af nedanstående sysslor följande antal icke vapenföra värnpliktige:

skrifbiträden	8
kaserntjänst: handräckningsmanskap	25
matsalspersonal	15
stugvakter i exercisskolan	8
slöjden: skomakare	5
skräddare	1
snickare	2
vid förråden	4
ordonnanser	15
	<hr/>
Summa 83	

Under de tider af året däremot, då större rustningar ej äga rum, kunna alla dessa poster bestridas af stammanskap.

I brist på icke vapenföra värnpliktige har en stor del af dessa poster bestridts af uppfordrade båtsmän, men då dessa under den närmaste tiden komma att alldeles upphöra, så torde kunna ifrågasättas, huruvida icke den för dessa posters bestridande erforderliga arbetskraften billigare tillföres flottan genom icke vapenföra värnpliktige än genom annan personal.

Förvaltningsdirektionen vid flottans station i Karlskrona.

Vid under direktionen lydande inrättningar och förråd kunna användas: i beklädnadsverkstaden 10 skraddare och 10 skomakare, i beklädnadsförråden 10 handräckningskarlar samt i ångkvarns- och bageri-inrättningen 6 bagare och 2 kvarnhandtlangare, hvilka böra vara något så när arbetsföra.¹

Beväringsbefälhafvaren i Karlskrona.

Nedanstående tablå utvisar antalet icke vapenföra värnpliktige inom olika tjänster under åren 1902—1904.

Å r.	Sjuk-vårdare.	Hof-mästare.	Kockar.	Förråds-män.	Militär-arbetare.	Skrif-biträden.	Handt-verkare.	Summa.
1902	<i>i stationstjänst</i>							
	—	—	—	—	—	4	42	46
1903	<i>i sjötjänst</i>							
	—	—	—	2	11	—	—	13
1904	<i>i stationstjänst</i>							
	1	—	—	—	—	7	45	53
1905	<i>i sjötjänst</i>							
	—	—	—	2	16	—	—	18
1906	<i>i allmän tjänst</i>							
	—	7	2	11	37	—	—	57
1907	<i>i stationstjänst</i>							
	5	—	—	—	—	5	34	44
1908	<i>i sjötjänst</i>							
	—	2	2	4	11	—	—	19
1909	<i>i allmän tjänst</i>							
	—	1	12	11	53	—	—	77

I stationstjänst inskrifna värnpliktige, hvilka utgöras af arméns rullföringsområden tillhörande värnpliktiga yrkesmän, kunna vara vapen-

¹ Sammanfattas ofvanstående, erhålles för flottans station i Karlskrona ett behof af 132 yrkeskunniga icke vapenföra och 193 militärarbetare. (Not af kommittén).

före eller icke vapenföre, beroende på tillgång af dylika yrkesmän. Att utsätta ett bestämdt antal icke vapenföre i stationstjänst låter sig svårligen göra.

I sjötjänst inskrifvas ej några icke vapenföre. För dem, hvilka vid efterbesiktning förklarats icke vapenföre, har det funnits full användning, ja tillgången har vida understigit behovet.

De i allmän tjänst inskrifna skola fullgöra sin värnplikt vid flottan antingen de äro vapenföre eller ej. Enär en betydande ökning af icke vapenföre i allmän tjänst år från år synes vara för handen, torde tjänsten svårligen kunna tillgodogöra sig all denna extra arbetskraft, utan vore det önskligt att för allmän tjänst ett visst antal icke vapenföre bestämdes, och bör detta ej öfverstiga 50 man.¹

Flottans station i Stockholm.

Stationsbefälhafvaren.

Flottan tilldelas värnpliktige af trenne kategorier, nämligen

- 1) till allmän tjänst inskrifne,
- 2) till sjötjänst inskrifne, och
- 3) till stationstjänst inskrifne.

Den förstnämnda kategorien utgöres af å sjömanshus inskrifna maskinister och eldare samt öfriga värnpliktige, som vid inträdet i värnpliktsåldern varit inmönstrade till sjöfart tolf månader eller därutöfver, vare sig de äro vapenföra eller icke vapenföra. Då emellertid det yrke, ofvannämnda värnpliktige valt, kräfver de kroppsegenskaper, som erfordras för vapenföra, bruka blott ett fåtal af dessa värnpliktige befinnas icke vapenföra och skola som sådana användas såsom kockar, hofmästare, förrådsmän eller militärarbetare. Af stationen tillhörande, år 1904 tillstädeskomna 333 till allmän tjänst inskrifna värnpliktige voro tvenne inskrifna såsom icke vapenföra, och ytterligare 30 befunnos under pågående vapenöfning icke vapenföra enligt § 108 inskrifnings-

¹ De till allmän tjänst (å sjömanshus) inskrifne, hvilka i regel icke kunna undergå läkarbesiktning och följaktligen icke heller öfverföras till icke vapenföre förrän efter inställelsen till tjänstgöring, fullgöra nu sin vapenöfning under annan tid af året än den, hvarunder varvet har ökadt behof af handräckningsmanskap (not af kommittén).

förordningen. Af dessa uttogos 1 till hofmästare, 1 till förrådsman och återstående 30 till militärarbetare. Dessa sistnämnda öfvades å stationen. Att under en eller annan form befria dessa icke vapenföra värnpliktige från tjänstgöring torde icke vara lämpligt, då de äro väl behöfliga å stationen för diverse handräckningar och arbeten.

Till den andra kategorien inskrifvas ej några icke vapenföra värnpliktige. Af stationen tillhörande, år 1904 vapenöfvade 614 till sjö-tjänst inskrifna värnpliktige blefvo 28 vid under öfningstiden företagen läkarbesiktning förklarade icke vapenföra. Dessa tjänstgjorde därefter såsom militärarbetare å stationen och voro till god nytta under sommar-månaderna, då tillgången på stammanskap därstädes var ringa. Af enahanda skäl som förut framhållits angående icke vapenföra af till allmän tjänst inskrifna värnpliktige, kan det ej anses välbetänkt, att dessa sistnämnda hemförlofvas från öfningarna.

På grund af mobiliseringsbehovet inskrifvas årligen till stations-tjänst i flottan och tilldelas denna station 3 läkare, 15 skrifbiträden, 7 vapensmeder, 5 skeppstimmermän, 3 skräddare och 5 sjukvårdare, och skola vapenföra värnpliktige ersättas med icke vapenföra, inskrifna i mot yrket svarande särskild befattning. Från tjänstesynpunkt är det likgiltigt, om ofvan angifna antal yrkesmän uttagas bland vapenföra eller bland icke vapenföra.

Af ofvan anförda framgår, att beträffande till allmän och sjö-tjänst inskrifna värnpliktige någon förändring angående icke vapenföra ej är behöflig eller önskvärd samt att, beträffande till stationstjänst inskrifna, vapenföra eller icke vapenföra lika väl kunna användas för fyllande af det erforderliga mobiliseringsbehovet.

Chefen för kustartilleriet.

Till grund för beräkningen af årskontingenten icke vapenföra har lagts såväl mobiliseringsbehovet som behovet under fredsöfningarna. Efter kustartilleriets uppsättning har erfarenhet vunnits om att kust-artillerikommittén beräknat behovet af yrkesmän för lågt såväl vid mobilisering som än mera för fredsöfningarna.

Chefen föreslår, att sjukvårdare, hofmästare och förrådsmän, hvilka hittills under vapenöfningarna uttagits bland de vapenföra värnpliktige,

mätte vid inskrifningarna antecknas och uttagas, så långt tillgången medgifver, bland icke vapenföra. Vid Vaxholms regemente erfordras ingenjörbiträden och sadelmakare, hvilka förut ej uttagits för flottan i fästningstjänst. Dylika böra likaledes uttagas vid inskrifningarna helst bland icke vapenföra.

Årliga behovet af värnpliktige, hvilka kunna vara icke vapenföra, utgör:

	Vaxholms regemente.		Karlskrona regemente.	
	Hufvudstationen och Skansundet.	Färösunds-detachementet.	Hufvudstationen.	Älfsborgs-detachementet.
skrifbiträden	6	1	5	1
vapensmeder	10	1	6	1
timmermän	6	1	3	1
slaktare	1	—	1	—
kockar	7	1	6	1
apotekare	1	—	—	—
bagare	2	—	—	—
skräddare	6	1	2	1
skomakare	5	—	2	—
militärarbetare (alltid icke vapenföra)	50	5	60	10
sjukvårdare	5	—	6	1
hofmästare	5	1	4	1
förrådsmän	3	1	3	1
ingenjörbiträden	1	—	—	—
sadelmakare	1	—	—	—
Summa	109	12	98	18

Chefen för flottans stab.

Jämlikt § 25 värnpliktslagen och § 30 inskrifningsförfordningen inskrifvas värnpliktige i flottan

- a) till allmän tjänst,
- b) » sjötjänst,
- c) » stationstjänst,
- d) » fästningstjänst.

De under b), c) och d) nämnda värnpliktige sammanfattas under beteckningen till särskild tjänst inskrifna.

Till allmän tjänst inskrifvas såväl vapenföra som icke vapenföra värnpliktige. Då emellertid tjänstgöringen såsom sjöman eller eldare i handelsflottan ställer väsentligen samma fordringar i afseende på kroppsbeskaffenhet som tjänstgöringen vid flottan, har hittills endast ett ringa antal icke vapenföre blifvit inskrifna i flottan till allmän tjänst. Sålunda voro år 1902 af 1,001 inskrifna 61 icke vapenföra, år 1903 af 1,186 inskrifna 50 icke vapenföra och år 1904 af 1,415 inskrifna 100 icke vapenföra. Af dessa uttogos flertalet till hofmästare, kockar eller förrådsmän och endast ett mindre antal till militärarbetare.

Till sjötjänst inskrifvas årligen 660 vapenföra värnpliktige.

Till stationstjänst inskrifvas årligen 140 värnpliktige från sådana inskrifningsområden, där tillgång förväntas finnas å värnpliktige lämpliga för de befattningar, som de till stationstjänst inskrifna äro afsedda att bestrida. Då dessa befattningar såsom exempelvis skribiträden, skraddare, skomakare, smeder m. fl. äro af den art, att de utan olägenhet kunna bestridas af icke vapenföra värnpliktige, fyller behovet af värnpliktige till stationstjänst i första hand genom icke vapenföra och endast i den mån tillgång å för de särskilda befattningarna lämpliga sådana ej finnes genom uttagning af vapenföra värnpliktige.

Till fästningstjänst inskrefvos år 1902 och 1903 årligen 1,145 värnpliktige, af hvilka 43, afsedda till särskilda befattningar, i första hand borde uttagas bland icke vapenföra och öfriga bland vapenföra. Från år 1904 inskrifvas årligen 125 militärarbetare till fästningstjänst vid flottan för att utföra handräckningsarbeten.

Af de värnpliktige, hvilka inskrifvits vid flottan såsom vapenföra, blifva ett mindre antal vid läkarbesiktning under öfningarna förklarade icke vapenföra. Dessa värnpliktige utbildas därefter i den särskilda befattning, hvartill de befinnas lämpliga, därvid de, hvilka ej kunna användas i befattning, som kräfver viss yrkesskicklighet, tjänstgöra såsom militärarbetare.

Antalet militärarbetare, som under olika tider, sedan 1901 års värnpliktslag började tillämpas, varit i tjänstgöring vid flottan, utgjorde

År.	Månad.	T j ä n s t.	Antalet militärarbetare tjänstgörande		
			vid Karlskrona station.	vid Stockholms station.	tillsammans vid båda stationerna.
1902	juli	Sjötjänst 1. året	1	—	1
»	okt.	Stationstjänst	1	—	1
1903	jan.	Allmän tjänst	24	14	38
»	april	» »	25	13	38
»	juli	Sjötjänst och stationstjänst . .	19	8	27
»	okt.	Stationstjänst	4	—	4
1904	jan.	Allmän tjänst	29	20	49
»	april	» »	51	28	79
»	juli	Sjötjänst och stationstjänst . .	13	25	38
»	okt.	Stationstjänst	1	—	1

Antalet militärarbetare i tjänstgöring vid flottan har sålunda hittills icke vid något tillfälle öfverskridit 79.

Ett väsentligt större antal militärarbetare kunna emellertid med fördel användas till sådan tjänstgöring å flottans stationer och varf, till hvilken eljest, sedan båtsmanshållet nu blifvit i det närmaste vakanssatt, stammanskap och vapenföra värnpliktige måste afses i sådan utsträckning, att deras militära utbildning däraf blefve lidande.

Då sålunda enligt nu gällande föreskrifter flottan icke tillföres större antal icke vapenföra värnpliktige, än som kräfves för mobiliseringsbehovets fyllande samt för utförande af sådana handräckningsarbeten, hvartill icke vapenföra med fördel kunna användas, anser chefen för flottans stab, att vid flottan hittills vunnit erfarenhet icke gifvit vid handen, att någon förändring af nu gällande föreskrifter rörande icke vapenföra värnpliktiges uttagande till flottan för närvarande är önskvärd eller erforderlig.

Om flottans mobiliseringsbehof ändras, måste gifvetvis äfven den årliga uttagningen till flottan på motsvarande sätt ändras.

Skulle framdeles, särskildt sedan öfningstiden för de värnpliktige blifvit utsträckt, antalet icke vapenföra, som inskrifvas till allmän

tjänst i flottan, komma att öfverstiga det antal, som med fördel kan finna användning å flottans stationer och varf, torde böra tagas under förnyad ompröfning, hvilka åtgärder som böra vidtagas för att endast det antal icke vapenföre, som motsvara verkliga behofvet, måtte blifva inskrifna till allmän tjänst vid flottan.

Historik.

Bestämmelserna angående de icke vapenföra värnpliktiges uttagning och tjänstgöring hafva i hufvudsak utvecklat sig på följande sätt.

Värnpliktslagen den 5. juni 1885.

§ 7.

»Vapenför värnpliktig inskrifves till vapentjänst, öfrige värnpliktige till annan befattning vid hären eller flottan, hvartill de må finnas lämplige».

Denna allmänt hållna bestämmelse fullständigas genom inskrifningsförordningarna den 6. december 1886 och den 22. december 1892.

Inskrifningsförordningen den 6. december 1886 innehåller i

§ 30.

— — — — —
 »Värnpliktig, som icke är vapenför men lämplig antingen för sådant yrke vid flottan, som afses i § 25 mom. 2 värnpliktslagen, eller för särskild befattning, hvartill enligt i kommandoväg meddelade föreskrifter inskrifning af värnpliktige må ske inom kompaniområde, till hvilket han hör, skall i förra fallet, därest § 31 af denna förordning därtill föranleder, antecknas såsom lämplig för yrket och i senare fallet inskrifvas till särskild befattning, som nämnd är, utan att tilldelas här eller flotta.»

»Värnpliktig, hvilken hvarken är vapenför eller kan på grund af berörda föreskrifter antecknas såsom lämplig för yrke vid flottan eller inskrifvas till särskild befattning, äger inskrifningsnämnden frikalla från värnpliktens fullgörande, där icke anledning förefinnes till meddelande af uppskof med inskrifningen.»

— — — — —

I inskrifningsförordningen den 22. december 1892 lyda motsvarande bestämmelser:

§ 30.

»Värnpliktig, som icke är vapenför men lämplig för särskild befattning vid hären eller flottan, hvartill enligt § 31 mom. 4 denna förordning inskrifning af värnpliktige må ske inom kompaniömråde, till hvilket han hör, skall inskrifvas till dylik befattning utan att tilldelas här eller flotta.»

»Värnpliktig, hvilken hvarken är vapenför eller kan på grund af sist sagda § och mom. inskrifvas till särskild befattning, äger inskrifningsnämnden frikalla från värnpliktens fullgörande, där icke anledning förefinnes till meddelande af uppskof med inskrifningen.»

§ 31.

»Till särskild befattning, som enligt de i kommandoväg meddelade föreskrifter förefinnes vid fotfolket, må inskrifning af icke vapenföre ske inom hvarje kompaniömråde. Till särskild befattning, som förefinnes vid specialvapen eller vid flottan men icke vid fotfolket, må inskrifning ske endast inom sådant kompaniömråde, inom hvilket uttagning af beväring, enligt de i kommandoväg meddelade föreskrifter, äger rum till vederbörligt specialvapen eller till särskild tjänst med motsvarande yrkeskunskap vid flottan.»

De ofvan anförda föreskrifterna i kommandoväg angående de särskilda befattningar, hvilka skulle förefinnas vid de olika truppslagen af hären och vid flottan, meddelades ursprungligen i *armédagorder den 7. december 1886, n:r 994, Bil. 4*. De häri upptagna befattningarna voro präster, auditörer, läkare, fältskärer, apotekare, veterinärer, hofslagare, sadelmakare, vapensmeder och smeder, snickare, bagare, slaktare, skräddare och skomakare, af hvilka dock endast läkare, skräddare och skomakare skulle förefinnas vid såväl samtliga truppslag af hären som vid flottan.

I generalorder den 2. januari 1892, n:r 1, tillkommo befattningarna redogörare och skrifvare, plåtslagare, filare och maskinarbetare, koppar-

slagare, gjutare, skeppstimmermän och blockmakare, segelsömmare samt repslagare, af hvilka redogörare och skrivvare skulle förefinnas vid samtliga truppslag af hären äfvensom vid flottan, men alla de öfriga endast vid flottan.

I fråga om den läkarbesiktning af värnpliktige, hvilken bör föregå inskrifningsförrättning, heter det i nämnda *förordningen den 17. december 1886* bland annat:

§ 4.

»På grund af besiktningen hänföras de värnpliktige till någon af följande klasser:

1. duglige till krigstjänst.
 - a) till vapentjänst.
 - b) till annan än vapentjänst.
2. för tillfället olämplige till krigstjänst.
3. oduglige till krigstjänst.»

§ 7.

»Dugliga till annan än vapentjänst äro de, som äga stark kroppsbyggnad, men förete sådana i Medicinalstyrelsens föreskrifter för undersökning af duglighet till krigstjänst uppräknade mindre kroppsfel eller lyten, genom hvilka väl exercisförmågan, men ej arbetsdugligheten inskränkes.»

Medicinalstyrelsens föreskrifter i ofvan angifna fråga meddelades i *Kungl. Medicinalstyrelsens cirkulär den 28. januari 1887* med föreskrifter för undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst.

I afseende å tjänstgöringen under vapenöfningstiden för de *icke vapenföra värnpliktige*, hvilka på grund af § 7 värnpliktslagen inskrifvits i de genom armédagorder den 7. december 1886, n:r 994, Bil. 4 föreskrifna särskilda befattningar vid hären, anbefalldes i *armédagorder den 14. maj 1887*, n:r 500, i hufvudsak,

att *präster, auditörer, läkare, fältskärer, apotekare, veterinärer och hofslagare* skulle användas dels till biträden åt vederbörande civilmilitära ämbetsmän, dels till den tjänst, hvartill deras yrkesskicklighet

kunde göra dem lämpliga eller såsom skrifbiträden i de å mötesplatserna befintliga militära expeditionerna;

att *sadelmakare, vapensmeder och smeder, snickare, skräddare och skomakare* skulle ställas till Förvaltningsdirektionernas förfogande för att dels inom vederbörliga yrken sysselsättas med arbeten för kronans räkning, dels, i mån af behof, användas såsom handräckningsmanskap i och för persedlars rengöring och vård vid reg:ts- och beväringsskåp;¹

att *bagare och slaktare*, hvilka icke kunde inkallas till Trängbataljonen,¹ skulle tjänstgöra vid bageri eller slakteri för truppens räkning eller såsom kökspersonal eller användas såsom handräckningspersonal;

att samtliga de i särskilda befattningar inskrifne dagligen skulle meddelas den undervisning och öfning i hälsning, förhållanden vid anmälanden och vid befallningars mottagande m. m., som borde meddelas vapenföra värnpliktige; samt

att vid de reg:ten och kårer, där antalet i särskilda befattningar inskrifne icke vore tillräckligt för utförande af ofvan berörda arbeten, *vapenföra värnpliktige*, användbara i nämnda befattningar, finge härtill användas, med villkor att de under minst 2 timmar dagligen meddelades rent militärisk undervisning och öfning.

1885 års värnpliktslag och ofvan anförda därpå grundade författningar, armédagorder och cirkulär föreskrefvo sålunda i vissa fall inskrifning till annan än vapentjänst dvs. inskrifning af icke vapenföra värnpliktige. Någon sådan indelning af de krigstjänstdugliga hade dessförinnan icke förekommit. Enligt närmast föregående reglemente för approbation och kassation af beväringsskyldige — af den 11. november 1881 — skulle nämligen de beväringsskyldige på grund af läkarundersökningen hänföras till någon af följande klasser:

1. duglige till krigstjänst;
2. för tillfället oduglige;
3. oduglige till krigstjänst.

Ehuru värnpliktslagen icke lade något hinder i vägen härför, föreskref hvarken 1886 års eller 1892 års inskrifningsförordning inskrifning af *samtliga* icke vapenföra värnpliktige utan endast af sådana,

¹ Vid denna tidpunkt fanns endast en trängbataljon, hvilken kallades »Trängbataljonen».

hvilka voro lämpliga för vissa yrken eller särskilda befattningar, dvs. af de för krigsmakten värdefullaste. Denna bestämmelse ledde till, att det öfvervägande flertalet icke vapenföre frikallades från värnpliktens fullgörande.

Betydelsefull är den sista bestämmelsen i armédagorder den 14. maj 1887, n:r 500, att, där antalet i särskilda befattningar inskrifna icke vore tillräckligt, vapenföra värnpliktige finge användas i stället. Detta tyder nämligen på, att det antal icke vapenföra värnpliktige, som uttogs efter dåtida bestämmelser, visat sig otillräckligt.

Icke vapenföra tillhörande sådana yrken, af hvilka uttagning skedde endast till specialvapen eller till flottan, inskrefvos endast inom vissa kompaniområden men frikallades inom andra från värnpliktens fullgörande. Värnpliktig, hvilken undergick inskrifning utom eget kompaniområde, måste, under alla förhållanden frikallas, därest han befanns icke vapenför.

Enligt 1886 års inskrifningsförrättning, § 105, verkställdes läkarbesiktningen under tjänstgöringen först mot dennas slut; enligt 1892 års inskrifningsförrättning, § 105, skulle läkarbesiktningen verkställas under vapenöfning med 1. beväringssklassen två till tre veckor efter öfningens början samt sedermera, när omständigheterna sådant påkallade, och under vapenöfning med 2. klassen, mot slutet af öfningstiden. De, hvilka vid dessa besiktningar befunnos dugliga endast till annan än vapentjänst, skulle kvarstanna i tjänst till vapenöfningens slut och tjänstgöra i den särskilda befattning, hvartill de lämpade sig, eller såsom handräckningsmanskap. Förhållandet blef sedan föremål för pröfning och beslut vid inskrifningsförrättning nästföljande år.

Värnpliktslagen den 14. juni 1901.

§ 7.

Denna § har endast undergått en mindre redaktionsförändring och lyder:

»Vapenför värnpliktig inskrifves till vapentjänst, annan värnpliktig till den befattning vid hären eller flottan, hvartill han må finnas lämplig.»

Vida betydelsefullare är ändringen i *inskrifningsförrättningen den 5. december 1901*. I denna heter det nämligen:

§ 31.

— — — — —
 »Värnpliktig, som är icke vapenför, skall med iakttagande af bestämmelserna i § 32 mom. 4 inskrifvas utan att tilldelas hären eller flottan och antecknas såsom lämplig för viss särskild befattning äfvensom, i fall som i § 32 mom. 2 omförmäles, för visst truppslag eller för viss särskild tjänst vid flottan.» — — — — —

§ 32.

— — — — —
 »Till särskild befattning, som enligt de i kommandoväg meddelade föreskrifter förefinnes vid hären, må anteckning af icke vapenföre ske inom hvarje rullföringsområde, antingen den värnpliktige tillhör området eller icke.» — — — — —

Enligt dessa bestämmelser skola sålunda *samtliga* icke vapenföra värnpliktige inskrifvas, oafsedt hvilket yrke de utöfva och äfven oafsedt inom hvilket rullföringsområde de äro bosatta eller om de undergå inskrifning inom eget eller annat rullföringsområde.

I de *generalorder angående värnpliktiges fördelning mellan hären och flottan*, hvilka utfärdats på grund af 1901 års värnpliktslag, upptages också i förteckningen på de särskilda befattningar, till hvilka icke vapenföra värnpliktige kunna inskrifvas vid de olika truppslagen och tjänstegrenarna af hären samt tjänsterna vid flottan, en ny befattning, nämligen *militärarbetare*. Såsom lämpliga till militärarbetare räknas alla de, hvilka icke kunna anses tillhöra något af öfriga i denna förteckning upptagna yrken. Militärarbetarne utgöras sålunda i stort sedt af sådana icke vapenföra värnpliktige, hvilka intill år 1902 frikallades från värnpliktens fullgörande på grund af att de icke innehade sådan yrkesskicklighet, hvilken ansågs af särskild betydelse för de militära behoven.

Kungl. Maj:ts nådiga *reglemente* den 24. januari 1902 för *undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst* bestämmer i

§ 4.

»På grund af undersökningen hänföras de värnpliktige till någon af följande grupper:

A. duglige till krigstjänst:

1) *vapenföre*:

a) i all vapentjänst,

b) endast i viss vapentjänst,

2) *icke vapenföre*;

B. för tillfället oduglige till krigstjänst;

C. oförmögne till krigstjänst.

§ 7.

»*Ikke vapenföra* äro de värnpliktige, som äga en kroppslängd af 154 till 157 cm. med i öfrigt god kroppsutveckling, och dessutom de, som med en kroppslängd af minst 157 cm. förete sådana i Medicinalstyrelsens föreskrifter uppräknade kroppsfel eller lyten, genom hvilka väl förmågan att deltaga i öfning eller tjänst under vapen, men ej arbetsdugligheten väsentligen inskränkes.»

Medicinalstyrelsens föreskrifter i ofvan angifna fråga meddelades i *Kungl. Medicinalstyrelsens cirkulär den 27. januari 1902* med föreskrifter för undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst.

I nådig *generalorder den 14. mars 1902, n:r 300*, angående utbildning af värnpliktige till reservunderbefäl och fackmän anbefalldes för de icke vapenföra fackmännen i hufvudsak:

att *samtliga icke vapenföra värnpliktige* under bevaringsrekrytskola (fredstjänstgöringens fullgörande i en följd) skulle erhålla militär rekrytutbildning, omfattande dels praktisk och teoretisk undervisning i »instruktion», dels gymnastik och exercis utan gevär (motsvarande öfning vid beridna truppslag), i den mån vederbörande läkare pröfvade hinder icke föreligga för deltagande i sådana öfningar, dock att för skrifbiträde, som tjänstgjorde i expedition, belägen så att svårigheter mötte för den

militära utbildningens bibringande, densamma finge inskränkas till de nödvändigaste delarna af undervisningsämnet »instruktion»;

att såsom *läkare* inskrifna värnpliktige skulle tillhandagå vederbörande läkare vid sjukvårds- och expeditionstjänsten, biträda vid sjukbärarnes (sjukvaktarnes) utbildning samt erhålla undervisning i grunderna af det militära sjukvårdsväsendets organisation och verksamhet i fält;

att såsom *veterinärer* inskrifna värnpliktige skulle tillhandagå vederbörande veterinär vid hästsjukvårds- och expeditionstjänsten, biträda vid öfningar i hästvård, hästkännedom och hofbeslag samt vid utbildningen af värnpliktiga hofslagare äfvensom erhålla undervisning i grunderna för det militära veterinärväsendets organisation och verksamhet i fält;

att såsom *skrifbiträden* inskrifna värnpliktige skulle för sin fackutbildning användas inom de olika expeditionerna;

att såsom *hofslagare* inskrifna värnpliktige skulle under vederbörande veterinär eller hofslagarbeställningsman eller i hofbeslagsskola lära bedöma och anlägga ett hofbeslag;

att såsom *sadelmakare, smeder, träarbetare, skräddare* och *skomakare* inskrifna värnpliktige skulle användas inom vederbörliga yrken vid nytillverkning, reparationer, rengöring och vård af persedlar och materiel af olika slag;

att såsom *bagare* och *slaktare* inskrifna värnpliktige skulle i största möjliga utsträckning beredas utbildning i sitt yrke samt i öfrigt användas såsom handräckningsmanskap, helst vid proviantförråd och kokinrättning; samt

att såsom *militärarbetare* inskrifna värnpliktige, i den mån de därtill vore användbara, skulle deltaga i nytillverkning, reparationer, rengöring och vård af persedlar och materiel af olika slag, samt i öfrigt användas såsom handräckning i kasern (barack), läger, förråd osv., såsom markörer under skjutöfningarna och, vid artilleriet, såsom målhandräckning, äfvensom till bevakning, där så vore lämpligt, samt till öfriga ifrågakommande göromål, allt på det att de vapenföra värnpliktige ej mer än oundgängligen kräfdes komme att tagas i anspråk

för andra arbeten och handräckningsgöromål än dem, som kunde anses ingå i soldatutbildningen.

Samtliga under åren 1902 och 1903 inskrifna icke vapenföra värnpliktige inkallades till tjänstgöring under våren och i allmänhet tillsammans med och å samma orter som de vapenföra värnpliktige.

I nådig *generalorder* den 12. januari 1904, n:r 45, och den 2. januari 1905, n:r 3, anbefalldes emellertid, att en del af de icke vapenföra värnpliktige, hvilka inskrefvos under året och tilldelades hären, skulle inkallas till tjänstgöring först den 1. november enligt följande grunder, nämligen:

att ett skrifbiträde skulle inkallas till hvarje rullföringsexpedition¹ och till hvarje icke garnisoneradt infanteriregementes expedition;

att till hvart och ett af de båda lifgardesregementena till fot, till de särskilda skolorna för det icke garnisonerade infanteriet äfvensom till hvarje regemente af annat truppslag än infanteriet skulle inkallas ett inskränkt antal militärarbetare samt det antal af icke vapenföre i öfriga befattningar, som syntes lämpligt med hänsyn till den sannolika tillgången på dylika icke vapenföre och behovet af sådana värnpliktige under sommar- eller vinterperioden;

att de för rullföringsexpeditionerna och de icke garnisonerade infanteriregementena afsedda skrifbiträdena om möjligt borde tillhöra det rullföringsområde och vara bosatta i den ort, hvarest vederbörlig expedition vore belägen;

att vid inskrifningsförrättningarna till vintertjänstgöring i främsta rummet skulle uttagas värnpliktige, som frivilligt anmälde sig;

att därest icke tillräckligt många frivilligt anmälde sig, andra skulle uttagas, hvarvid dock värnpliktig ej borde ifrågakomma, i det fall att vintertjänstgöringen komme att vålla honom afsevärdt afbräck i pågående studier eller eljest bereda honom eller af hans arbete beroende nära anförvanter väsentliga svårigheter;

att skrifbiträde, som tjänstgjorde i regementsexpedition eller rullföringsexpedition, skulle till den utsträckning, som kunde pröfvas erforderligt, af den officer, underofficer eller civilmilitära person, under

¹ Till rullföringsexpeditionerna inom Gottlands inskrifningsområde skulle ej några skrifbiträden inkallas; antalet skrifbiträden till Stockholms stadsrullföringsområdes expedition skulle bestämmas af chefen för IV. arméfördelningen.

hvilkens befäl han närmast vore ställd, erhålla undervisning i ämnet »soldatundervisning»;

att genom nådigt bref den 12. januari 1904 stadgats rörande inkvartering och underhåll för de skrifbiträden, hvilka komme att tjänstgöra å ort, där trupp ej vore förlagd; samt

att militärarbetarna företrädesvis skulle kommenderas till tjänstgöring i förråd och dylikt samt endast i tur med de fast anställda menige till sådana handräckningsarbeten, hvilka vore af gröfre natur och af manskapet ansågos vara af mera betungande beskaffenhet.

Häri genom har första steget tagits att inkalla de icke vapenföra i grupper.

Äfven för att möjliggöra en utjämning af de icke vapenföra hafva föreskrifter utfärdats. *Nådig generalorder den 29. november 1902, n:r 1566*, berättigar nämligen arméfördelningschef bestämma, att viss del (viss kategori) af underlydande regementes icke vapenföra under hela sin tjänstgöringstid eller del där af skall förläggas till annan inom arméfördelningsområdet belägen plats än den, hvarest regimentets öfriga värnpliktige öfvas.

En annan viktig principfråga angående de icke vapenföra värnpliktige har vunnit sin lösning genom *nådig generalorder den 7. mars innevarande år, n:r 300*. I denna föreskrifves nämligen, att vid intendenturskolorna till förplägnadsmanskapet hörande *icke vapenföra* värnpliktige, i den mån deras kroppskrafter tillåta, skola utbildas på samma sätt som det vapenföra förplägnadsmanskapet. Då förplägnadsmanskapets utbildning äfven omfattar skjutning med karbin, är det sålunda fastslaget, att icke vapenföra värnpliktige kunna erhålla utbildning i skjutning, hvilket är så mycket betydelsefullare, som för flertalet icke vapenföra värnpliktige deras kroppskrafter icke torde lägga hinder i vägen för deltagande i skjutöfningar, om dessa icke utföras med packning eller ställas i samband med längre marscher.

Bestämmelserna angående de icke vapenföra värnpliktige hafva vid *flottan* utvecklats sig i hufvudsak enligt samma grunder som vid hären. Dock upphörde man ganska snart att, hvad flottan angår, göra samma skarpa skillnad som vid hären mellan vapenföra värnpliktige

uttagna till särskild tjänst och icke vapenföra värnpliktige inskrifna till särskild befattning. Sålunda föreskrefs redan i arméns generalorder den 2. januari 1892, n:r 1: »Derest inom värnpliktsområde någon eller några icke vapenföre beväringmän blifvit inskrifne till serskild befattning, som enligt bil. 4 förefinnes vid flottan och är af enahanda beskaffenhet med sådan serskild tjänst vid flottan, hvartill vapenföre beväringmän med serskild yrkeskunskap skola inom samma område antecknas såsom lämplige och uttagas, skall antalet vapenföre med i fråga varande yrkeskunskap minskas med motsvarande antal», samt i arméns generalorder den 3. januari 1898, n:r 1: »Dessutom kunna flottan tillhörande beväringmän, hvilka vid med dem, enligt § 105, mom. 1 inskrifningsförordningen, verkställd läkarebesigtning befunnits oförmögne till krigstjänst men deremot duglige till och sedermera utbildats till *hofmästare*, *skeppskockar* och *förrådsmän*, öfverföras till nämnda befattningar, oafsedt hvilket värnpliktsområde de tillhöra.»

Vid flottan förefinnas följande icke vapenföre:

- 1) till stationstjänst inskrifna (från och med år 1905, 188 stycken) hvilka, så långt tillgången medgifver, skola utgöras af icke vapenföra men eljest af vapenföra;
- 2) de få värnpliktige, hvilka såsom icke vapenföra inskrifvas till allmän tjänst; samt
- 3) de till allmän eller särskild tjänst inskrifna, hvilka under tjänstgöringen enligt § 108 inskrifningsförordningen öfverföras från vapenföra till icke vapenföra.

Senaste föreskrifterna angående värnpliktiges tjänstgöring vid flottan, hvilka inrymmas i flottans generalorder den 29. april 1902, n:r 320, och den 19. juni 1902, n:r 500, föreskrifva i fråga om de icke vapenföre i hufvudsak följande.

Flottans generalorder den 29. april 1902, n:r 320:

De värnpliktiga fördelas allt efter den utbildning de skola erhålla i afdelningar och yrkesgrenar eller yrken enligt i hufvudsak samma grunder som sjömanskåren, sålunda att

matrosafdelningen utgöres af alla till allmän tjänst eller sjö-tjänst inskrifna, hvilka icke enligt nedanstående tillhöra annan afdelning (i denna afdelning ingå ej några icke vapenföra värnpliktige);

ekonomiafdelningen utgöres af dem, som äro uttagna till läkare, sjukvårdare, hofmästare, skeppskockar, förrådsmän, skrifbiträden eller militärarbetare;

eldarafdelningen utgöres af samtliga ingenjörbiträden och maskinister samt, därest icke annorlunda i kommandoväg förordnas, alla till allmän tjänst inskrifna eldare och till sjötjänst vid eldarafdelningen inskrifna värnpliktiga, allt med undantag af de maskinister och eldare, hvilka såsom icke vapenföra uttagits till särskild befattning (i denna afdelning ingå ej några icke vapenföra värnpliktige);

handtverksafdelningen utgöres af alla till stationstjänst inskrifna, hvilka icke enligt ofvanstående tillhöra annan afdelning, samt af till allmän tjänst inskrifna, hvilka uttagas för att ombord tjänstgöra såsom timmermän.

Under första veckan efter det värnpliktiga till allmän tjänst eller sjötjänst inryckt till tjänstgöring (första tjänstgöring) skall inom matrosafdelningen för tjänstgöring såsom *hofmästare*, *skeppskockar* eller *förrådsmän* i kommandoväg bestämdt antal värnpliktiga uttagas, helst på frivillighetens väg, och skola de sålunda till ekonomitjänst uttagna äfvensom de värnpliktige, hvilka såsom icke vapenföra under tjänstgöringen uttagas till ekonomimän, öfverföras till ekonomiafdelningen.

De värnpliktiges öfningar fördelas i allmänhet uti förberedande öfningar och tillämpningsöfningar, och gäller för desamma anordnande och omfattning hvad därom särskildt stadgas.

Icke vapenföra värnpliktige utbildas efter samma grunder som de vapenföra, med undantag af att de icke vapenföra må deltaga i exercis och gymnastik endast till den utsträckning deras kroppsbeskaffenhet det medgifver.

Flottans generalorder den 19. juli 1902, n:r 500, föreskrifver vidare bland annat följande:

Till allmän tjänst och till sjötjänst inskrifna militärarbetare utbildas till handräckningsmanskap å stationen.

Öfningarnas omfattning.

Allmänna iakttagelser.

De värnpliktige skola undervisas om de skyldigheter, som åligga dem, då de icke äro inkallade till tjänstgöring.

Hvarje värnpliktig bör, oberoende af huruvida sjömanskap ingår bland undervisningsämnen, under utbildningen bibringas kännedom om svenska flottans stridsfartyg.

Undervisning i hälso- och förbandslära meddelas enligt vederbörande befälhafvares bestämmande.

Där årstiden och omständigheterna det medgifva, bör undervisning och öfning i simning meddelas de värnpliktige.

Åt värnpliktig, som visar sig vara i behof af undervisning i läsning, skrifning och räkning, bör, där så lämpligen kan ske, undervisning häruti meddelas.

Ekonomiafdelningen.

Förberedande öfningar.

För sjukvårdare, hofmästare, skeppskockar och förrådsmän.

Manskapets allmänna militära skyldigheter.

Gymnastik (i den mån sådan lämpligen kan anordnas).

Utbildning i egen yrkesgren.

För militärarbetare.

Manskapets allmänna militära skyldigheter.

Tjänstgöring å stationen såsom handräckningsmanskap, företrädesvis i kompani- och kaserntjänstgöring, därest icke särskild yrkes-skicklighet föranleder till användning i annan tjänstgöring.

Tillämpningsöfningar.

Tjänstgöring i egen yrkesgren.

Handtverksafdelningen.

Förberedande öfningar.

Manskapets allmänna skyldigheter.

Gymnastik (i den mån sådan lämpligen kan anordnas).

Deltagande i arbeten, som tillhöra egen yrkesgren.

Tillämpningsöfningar.

Tjänstgöring i egen yrkesgren.

Till *kustartilleriet* inskrifvas icke vapenföra yrkesmän samt från och med år 1904 äfven militärarbetare. De icke vapenföra värnpliktiges tjänstgöring är vid kustartilleriet ordnad i hufvudsak enligt samma grunder som vid hären.

Allmän motivering.

*Antalet
tjänst-
görings-
dagar för
icke vapen-
föra värn-
pliktige.*

Omfattningen af de icke vapenföra värnpliktiges tjänstgöring bedömes lättast af antalet tjänstgöringsdagar, de fullgjort. *Sammanlagda antalet tjänstgöringsdagar* årligen för de icke vapenföra värnpliktige kan beräknas antingen med ledning af de besked och uppgifter, hvilka insändas från truppförbanden under vapenöfningarna dvs. *samlingsbeskeden* vid öfningarnas början och *vapenöfningsuppgifterna* vid öfningarnas slut, eller ock med ledning af de uppgifter, hvilka årligen den 1. januari ingifvas af inskrifningsmyndigheterna öfver samtliga värnpliktige, de s. k. *januariuppgifterna*. Hvilkendera vägen man väljer, vinner man dock ej något fullt exakt resultat, emedan ifrågasvarande uppgifter ej särskildt afse detta ändamål. Det antal icke vapenföra värnpliktige, som inrycker till vapenöfningarna, undergår nämligen under tjänstgöringstiden upprepade förändringar dels genom öfverföring af vapenföra värnpliktige till särskild befattning enligt § 108 inskrifningsförrordningen, dels genom att icke vapenföra värnpliktige finnas oförmögna till krigstjänst och på grund häraf enligt samma § hemförlofvas, dels slutligen emedan det enligt den lydelse, § 108 inskrifningsförrordningen erhöll genom nådiga kungörelsen den 13. juni 1902, kan förekomma, att värnpliktig, hvilken under bevärningsrekrytskola öfverföres från vapenför till icke vapenför, först under följande år afslutar den honom i fred åliggande tjänstgöringen. Af det i januariuppgifterna upptagna antalet icke vapenföra värnpliktige kan man icke heller räkna ut antalet tjänstgöringsdagar för dem under ett visst år. Dels har nämligen antalet icke vapenföre minskats något genom afgång efter vapenöfningarnas slut, dels framgår ej af denna uppgift, vid hvilken tidpunkt öfverföringarna från vapentjänst till särskilda befattningar ägt rum. I alla årsklasser med undantag af den senast inskrifna finnas sålunda upptagna värnpliktige, hvilka öfverförts till icke vapenföre först under repetitionsöfning och därför endast under ett fåtal dagar tjänstgjort i egenskap af icke vapenföre.

Sammanställas tillgängliga statistiska uppgifter, framgår emellertid, att antalet icke vapenföra värnpliktige, hvilka fullgjorde sin första tjänstgöring såsom icke vapenföre åren 1902, 1903 och 1904, i medeltal uppgått till omkring 4,600. Vid beräkningen af antalet tjänstgöringsdagar måste man dock taga i betraktande, att omkring 1,250¹ af de icke vapenföre öfverförts från vapenföre under tjänstgöringstiden, samt därför icke kunna anses hafva tjänstgjort såsom icke vapenföre i medeltal längre än omkring $\frac{3}{4}$ af hela sin utbildningstid.

Antalet tjänstgöringsdagar för de icke vapenföra värnpliktige skulle sålunda under dessa år hafva utgjort i medeltal omkring:

	Tjänstgöringsdagar.
för ursprungligen inskrifna	$3,350 \times 172 = 576,200$
» under tjänstgöringen öfverförda . .	$1,250 \times 172 \times \frac{3}{4} = 161,250$
	Tillsammans 737,450

och utgifterna härför efter en kostnad af 1 krona 30 öre pr man och dag 958,685 kronor — kostnaderna för deras inställelse till tjänstgöring och för deras hemtransport ej inräknade — dvs. något mera än 950,000 kronor eller den summa, hvilken i riksdagsskrifvelsen den 19. maj 1904, n:r 164, angifves för år 1903.

Denna summa kommer naturligen att ökas ganska ansenligt, sedan den från och med år 1908 stadgade tjänstgöringstiden börjat tillämpas, därest nu gällande bestämmelser för de icke vapenföres inskrifning och tjänstgöring bibehållas oförändrade. Vid beräkningen af denna kostnad kan man naturligen icke komma till fullt exakta siffror, utan får nöja sig med sannolikhetsberäkningar.

Af de 4600 icke vapenföra värnpliktige kunna 3,100 beräknas tjänstgöra vid infanteriet (med 240 dagars utbildning), 350 vid öfriga truppslag af hären med 240 dagars utbildning, 650 vid truppslag af hären med 365 dagars utbildning samt 500 vid flottan och kustartilleriet (med 300 dagars utbildning).

¹ Under åren 1902 och 1903 öfverförde inskrifningsnämnderna af de förut såsom vapenföre inskrifne på grund af läkarbesiktning eller intyg till icke vapenföre i medeltal 1,313. Af dessa torde omkring 1250 hafva öfverförts på grund af läkarbesiktning enligt § 108 inskrifningsförordningen dvs. under tjänstgöringen.

Antages vidare, att, såsom de senaste åren varit händelsen, omkring 30 % af de icke vapenföre vid infanteriet och vid flottan samt 15 % af de icke vapenföre vid öfriga truppslag af hären först under tjänstgöringen öfverföras från vapentjänst till särskild befattning samt att dessa i medeltal tjänstgöra såsom icke vapenföre endast under omkring $\frac{3}{4}$ af sin utbildningstid, skulle sammanlagda antalet tjänstgöringsdagar efter år 1908 komma att uppgå till:

			Tjänst- görings- dagar.
för infanteriets värnpliktige med 240 dagars utbildning:			
ursprungligen inskrifna	$3,100 \times 70 \% =$	$2,150^1 \times 240 =$	516,000
öfverförda under tjänst-			
göringen	$3,100 \times 30 \% =$	$950^1 \times 240 \times \frac{3}{4} =$	171,000
för öfriga värnpliktige med 240 dagars utbildning:			
ursprungligen inskrifna	$350 \times 85 \% =$	$300^1 \times 240 =$	72,000
öfverförda under tjänst-			
göringen	$350 \times 15 \% =$	$50^1 \times 240 \times \frac{3}{4} =$	9,000
för värnpliktige med 365 dagars utbildning:			
ursprungligen inskrifna	$650 \times 85 \% =$	$550^1 \times 365 =$	200,750
öfverförda under tjänst-			
göringen	$650 \times 15 \% =$	$100^1 \times 365 \times \frac{3}{4} =$	27,375
för värnpliktige med 300 dagars utbildning:			
ursprungligen inskrifna	$500 \times 70 \% =$	$350 \times 300 =$	105,000
öfverförda under tjänst-			
göringen	$500 \times 30 \% =$	$150 \times 300 \times \frac{3}{4} =$	33,750
			Tillsammans 1,134,875

Beräknas vidare fortfarande kostnaden för en man under en dag till 1 krona 30 öre, samt att tjänstgöringen kommer att fullgöras i en följd, så att icke någon del af densamma ur aflöningssynpunkt behöfver betraktas såsom repetitionsöfning, skulle sammanlagda kostnaden för de icke vapenföres tjänstgöring komma att uppgå till 1,476,337 kronor 50 öre. Äfven om det särskilda tillskott i penningar ej inräknas, hvilket enligt värnpliktslagens § 35 mom. 2 skall utgå till de värnpliktige för den utbildningstid, som öfverskjuter 240 dagar, och hvilket ännu ej är

¹ Omkring.

bestämdt till beloppet, kan sålunda den sannolika årliga kostnaden i rundt tal anslås till *en och en half millioner kronor*.

Oaktadt de icke vapenföra värnpliktige, såsom ock framhålles i riksdagsskrifvelsen, äro till stor nytta, dels emedan de utgöra en billig arbetskraft för nyanskaffning och reparationer af utrustningspersedlar och materiel dels emedan de befria de vapenföra värnpliktige från de flesta handräckningsgöromålen, synes det dock, som om de icke vapenföra värnpliktiges tjänstgöring på detta sätt skulle erhålla så stor omfattning och medföra så betydliga utgifter, att det måste tagas under allvarligt öfvervägande, huruvida icke inskränkningar och besparingar på detta område böra och kunna genomföras.

Innan de särskilda utvägar pröfvas, hvilka framhållits i riksdagsskrifvelsen för att inskränka de icke vapenföra värnpliktiges uttagning till och användning i tjänstgöring, bör, såvidt möjligt, *behofvet af icke vapenföra värnpliktige för hvarje truppförband af hären samt för flottan och kustartilleriet utredas.* Behofvet af icke vapenföra värnpliktige i allmänhet.

Årskontingenten af värnpliktige till ett truppförband fastställes enligt mobiliseringsbehofvet och tjänstgöringsförhållandena i fred. För antalet *vapenföra* värnpliktige bör, om möjligt, mobiliseringsbehofvet vara bestämmande, emedan man i fred bör utbilda just det antal värnpliktige vid hvarje truppförband, som erfordras vid krigstillfälle för truppförbandets mobilisering. I fråga om de *icke vapenföra* värnpliktige göra sig delvis andra synpunkter gällande. Visserligen tagas äfven dessa värnpliktige i anspråk vid mobilisering i ganska stor utsträckning såsom handtverkare och handräckning vid depåerna samt såsom arbetsmanskaf inom fästningarna och vid större järnvägs-, bro- och telegrafbyggnader, men de skulle dock kunna undvaras vid de egentliga fältformationerna. Hufvudändamålet med de icke vapenföres fredstjänstgöring är ej heller, att de skola utbilda och förbereda sig till sin tjänst vid krigstillfälle utan att de skola utföra vissa arbeten och handräckningar. Antalet icke vapenföra värnpliktige vid hvarje truppförband bör också i främsta rummet rättas efter detsammes behof af arbetskraft i fred till dessa arbeten och handräckningar. De icke vapenföra värnpliktiges användning vid mobilisering får dock, såsom särskildt chefen för IV. arméfördelningen framhåller, icke helt och hållet lämnas utom räkningen.

Mobiliseringsbehovet af icke vapenföra värnpliktige. Hela mobiliseringsbehovet af icke vapenföra värnpliktige af de viktigaste och största kategorierna kan i runda tal beräknas till följande:

skräddare	1,700
skomakare	1,900
sadelmakare	500
smeder	400
träarbetare	400
bagare	600
slaktare	150
skrifbiträden	750 ¹
militärarbetare m. fl.	6,000

Utgår man ifrån, att alla öfvade klasser inom beväringens 1. upp-
båd inkallas till krigstjänstgöring, kan man, om hänsyn tages till af-
gången, anse, att mobiliseringsstyrkan af värnpliktige kommer att upp-
gå till något mer än fem gånger årskontingenten. Inkallades härvid de
icke vapenföra värnpliktige i samma ordning som de vapenföra, skulle
ofvan angifna mobiliseringsbehov af den förra kategorien förutsätta
ungefär följande årskontingent:

skräddare	340
skomakare	380
sadelmakare	100
smeder	80
träarbetare	80
bagare	120
slaktare	30
skrifbiträden	150
militärarbetare m. fl.	1,200

Under de senaste tre åren har årskontingenten af icke vapenföra
värnpliktige i medeltal utgjort omkring:

skräddare	100
skomakare	100
sadelmakare	20

¹ Oberäknadt skrifbiträdena vid rullföringsexpeditionerna.

smeder	80
träarbetare	150
bagare	20
slaktare	10
skrifbiträden	220 ¹
militärbetare m. fl.	3,900

Häraf framgår, att ur mobiliseringssynpunkt ingen inskränkning bör ske i uttagningen af skräddare, skomakare, sadelmakare, bagare och slaktare. Af träarbetare, skrifbiträden och militärbetare däremot skulle mobiliseringsbehovet kunna fyllas, äfven om årskontingenten minskades till omkring hälften för träarbetarne och skrifbiträdena och till omkring en tredjedel för militärbetarna. I fråga om smeder motsvarar den nuvarande årskontingenten ungefär mobiliseringsbehovet.

Truppförbandens behof under *fredstjänstgöringen* af yrkesmän utöfver de fast anställda handtverkarne kan icke på långt när fyllas med yrkesmännen bland de icke vapenföre. Något skäl att inskränka uttagningen af desamma förefinnes därför icke heller ur fredssynpunkt, utan gäller det i fråga om dem endast att så rättvist som möjligt fördela den knappa tillgången. Den här föreliggande frågan torde också kunna inskränkas till att beräkna behovet af öfriga icke vapenföra värnpliktige, de så kallade militärbetarne. De anmärkningar hvilka rikstats mot de icke vapenföra värnpliktiges användning hafva ej heller gällt yrkesmännen utan endast militärbetarne. Angående de yrkesskickliga bland de icke vapenföra värnpliktige säger sålunda den ofvan anförda riksdagsskrifvelsen, att de hvar för sig utgöra en billig arbetskraft till utförande af den mängd nyanskaffnings- och reparationsarbeten å utrustningspersedlar och materiel, som i depåer och å öfningsplatser alltid förekomma.

De i riksdagsskrifvelsen omnämnda anmärkningarna, mot att misshushållning ägt rum med den arbetskraft, hvilken lämnas af militärbetarne, torde icke helt och hållet hafva saknat berättigande. Det är nämligen, såsom chefen för V. arméfördelningen påpekar, otvifvelaktigt, att under de första åren efter år 1901 en viss osäkerhet gjorde sig gällande vid användandet af militärbetarne. Institutionen var också ny, och

¹ Yrkesmän och skrifbiträden utgöra sålunda 700 eller omkring 18 % af militärbetarne.

det stora antal militärarbetare 1901 års inskrifningsförfordning tillförde truppförbanden gjorde genomgripande ändringar i tjänstgöringsförhållandena nödvändiga. År 1902 och möjligen äfven närmast följande år få i detta hänseende betraktas såsom försöksår, under hvilka olika sätt att ordna de icke vapenföres tjänstgöring pröfvades. Sålunda fingo militärarbetarne vid vissa regementen under hela tjänstgöringstiden i allmänhet förrätta samma handräckningsgöromål i afsikt att härigenom drifva upp deras vana vid och skicklighet i desamma, under det att de vid andra regementen i tur och ordning kommenderades till de olika hufvudgrupperna af handräckningsgöromål, så att de måtte erhålla någon omväxling under sin tjänstgöring och så att den orättvisa förebyggdes, hvilken kunde anses ligga däri, att den ene militärarbetaren hela sin tjänstgöring skulle fullgöra en svår handräckning, medan den andre samtidigt slapp med en vida lättare. Ganska hastigt började emellertid vid regementena omdömena angående de icke vapenföra värnpliktiges tjänstgöringsförhållanden att stadga sig, och där så kunde erfordras, lämnade arméfördelningscheferna anvisningar. Så olika som förlägnings- och tjänstgöringsförhållandena ännu äro för den svenska härens truppförband, kan dock naturligen icke samma metod användas vid dem alla för de icke vapenföra värnpliktiges tjänstgöring. De sistlidet är från arméfördelnings- och regementschefer afgifna yttrandena visa också, såsom chefen för generalstaben framhåller, nästan utan undantag, att samtliga icke vapenföra haft full sysselsättning under sin tjänstgöring. Det torde dock kunna ifrågasättas, huruvida alla af militärarbetarne utförda arbeten varit så angelägna, att de skulle kommit till utförande, därest icke en jämförelsevis riklig tillgång på arbetskraft förefunnits.

Med undantag af den del af tjänstgöringstiden, hvilken i enlighet med nådig generalorder den 14. mars 1902, nr 300, anslås till militär rekrytutbildning och till vaktgöring, få de icke vapenföra värnpliktige under densamma utföra arbeten i enlighet med de i samma generalorder lämnade anvisningar.

Dessa arbeten kunna, såsom chefen för Första lifgrenadjärregementet och chefen för II. arméfördelningen anført, indelas i två kategorier, nämligen:

militära handräckningar och arbeten dvs. sådana, som om de icke verkställas af icke vapenföre, böra och äfven bruka utföras af vapenföra värnpliktige eller af fast anställda menige, samt

civila handräckningar och arbeten dvs. sådana, som om de icke verkställas af icke vapenföre, kunna och äfven bruka utföras genom legda arbetare eller arbeterskor eller ock utbjudas på entreprenad.

Till *de militära handräckningarna* kunna hufvudsakligen räknas:

1) handräckning vid köken såsom kockar, serviser, maskinister och vedhuggare;

2) handräckning för städning, eldning och rengöring i kaserner, (baracker), stallar, exercis- och ridhus, expeditioner, tvätthus och badhus;

3) handräckning för underhåll och vård af målskjutnings- och kamarskjutningsmaterielen samt för rengöring af hylsor;

4) tjänstgöring såsom postordonnanser, telefonposter, vaktmästare i läsesalar och samlingslokaler för truppen;

5) handräckning för renhållning och belysning samt för mindre arbeten inom kasern- eller lägerområdet;

6) förrådsarbeten;

7) handräckning såsom markörer (målhandräckning), telefonister och poster vid de olika slagen af skjutöfningar samt för mindre arbeten å skjutbanorna (skjutfälten); samt

8) tjänstgöring såsom skrifbiträden i expeditionerna.

Af dessa arbeten äro alla med undantag af markör-(mål-)handräckningen ungefär jämnt fördelade öfver hela tjänstgöringstiden för hvarje skola och öfning.

Till *de civila arbetena* åter böra hänföras:

1) hofslageri-, skrädderi-, skomakeri-, sadelmakeri-, smides-, snickeri- m. fl. handtverksarbeten; samt

2) tvätt, desinfektions- och rengöringsarbeten, större arbeten inom lägret eller å skjutbanorna samt reparationer af stängsel m. m. under fälttjänstöfningar.

Genom att de icke vapenföra värnpliktige utföra *militära handräckningar och arbeten* bespara de motsvarande tid för de vapenföra värnpliktige. För närvarande befrias sålunda de vapenföra värnpliktige från handräckningsgöromål, hvilka eljest skulle upptaga omkring 10 % af ut-

bildningstiden — jmf. chefs för V. arméfördelningen yttrande —. Skulle de icke vapenföra värnpliktige upphöra med handräckningsgöromålen, så skulle de vapenföra värnpliktiges soldatutbildning också i afsevärd mån komma att lida, såvida icke deras utbildningstid ökades med ungefär det antal dagar, som kunde anses motsvara handräckningarna.

De icke vapenföres *civila* arbeten åter skulle utan olägenhet för de vapenföra värnpliktiges utbildning kunna utföras af civila arbetskrafter.

Värdet af de civila arbeten, de icke vapenföra värnpliktige utförde under 1904 års vapenöfningar inom II. arméfördelningen, har uppskattats till 1 krona 35 öre för hvarje tjänstgöringsdag, under det att kostnaden för en icke vapenför värnpliktig under en dag uppgår till 1 krona 30 öre. Förklaringen, till att den uppkomna vinsten icke blifvit större, ligger åtminstone delvis däri, att de icke vapenföra värnpliktige under omkring 1 à 2 timmar dagligen erhållit rekrytutbildning och allmänt medborgerlig utbildning (föredrag), samt däri att de, där tillgången på icke vapenföre varit riklig, äfven användts till arbeten, hvilka i det civila lifvet vanligen utföras af arbeterskor, exempelvis tvätt, och hvilka därför betinga ett jämförelsevis lågt arbetspris.¹

Denna beräkning torde ådagalägga, att de icke vapenföra värnpliktiges användning till civila arbeten visserligen synes kunna tillföra statsverket någon vinst, men äfven att denna är så ringa, att häri ej kan sökas skäl att för framtiden använda de icke vapenföre till dylika arbeten gentemot de nationalekonomiska hänsyn, hvilka tala emot en dylik användning. Hittills har dock tillgången på icke vapenföra värnpliktige varit så riklig, att de icke vapenföre, hvilka icke kunnat sysselsättas med militära handräckningar, i stället användts till dylika arbeten.

Utredningen inom II. arméfördelningen har gifvit vid handen, att vid infanteriregementena, där tillgången på icke vapenföre är både absolut och relativt störst, af de icke vapenföra värnpliktiges arbetsdagar omkring $\frac{2}{3}$ användts till militära handräckningar och omkring $\frac{1}{3}$ till civila arbeten. Vid öfriga truppslag synes något större del af ifrågavarande arbetskraft hafva användts för de militära handräck-

¹ De vapenföra värnpliktige få endast deltaga i tvätt så mycket, att de i fält kunna tvätta sina egna persedlar.

ningarna, men detta inverkar ej nämnvärdt på medeltalet för arméfördelningens samtliga truppförband. Synnerligast om man tager hänsyn till, att lindrigt sjuka vapenföra värnpliktige kunna deltaga i handräckningsgöromålen, torde man kunna antaga, att inom krigsmakten i dess helhet ej mer än $\frac{2}{3}$ af de icke vapenföres arbetsdagar användts till militära handräckningar.

Då det gäller att undersöka, i hvilken utsträckning de icke vapenföra värnpliktiges uttagning och användning kan minskas, synes man böra utgå ifrån, att de icke vapenföra värnpliktige fortfarande, om möjligt, böra användas till militära handräckningar i sådan omfattning, att de vapenföra värnpliktige ej behöfva anlitas för handräckningsgöromål mera än som erfordras för deras fältmessiga utbildning, under det att de civila arbeten, hvilka för närvarande utföras af de icke vapenföre, åtminstone till största delen kunna öfverlämnas åt civila arbetskrafter. De jämförelsevis fåtaliga egentliga yrkesmännen bland de icke vapenföre böra dock allt framgent användas till civila arbeten, hvar och en i sitt fack, dels emedan den arbetsprodukt, de härigenom lämna, blir vida värdefullare, än om de fullgjorde vanliga handräckningsgöromål, dels emedan det måste anses ligga en omedelbar krigsförberedelse af ganska stor betydelse däri, att icke vapenföra skräddare, skomakare och sadelmakare m. fl. yrkesmän utbildas i samma slags arbeten, som de skola utföra vid mobilisering.

Enligt hvad ofvan framhållits, bör minskningen icke göras större, än att sammanlagda antalet tjänstgöringsdagar för de icke vapenföra värnpliktige kommer att uppgå till omkring $\frac{2}{3}$ af det nuvarande antalet. Detta vill säga, att om någon ändring icke vidtages i tjänstgöringstiden, skulle antalet icke vapenföre kunna minskas till omkring $\frac{2}{3}$ af det nuvarande eller till omkring 3,000, och om antalet icke vapenföra värnpliktige bibehålles oförändradt, skulle i stället tjänstgöringstiden kunna minskas till $\frac{2}{3}$ af nuvarande 172 dagar eller till omkring 115 dagar.

Ser man på förhållandena efter år 1908, torde samma slutledning gälla med den skillnad naturligen, att man vid beräkning af tjänstgöringstidens längd bör utgå från den då för de vapenföra värnpliktige bestämda tjänstgöringstiden i fred.

Enligt hvad ofvan beräknats, skulle antalet tjänstgöringsdagar för de icke vapenföra värnpliktige efter år 1908, därest samtliga nuvarande bestämmelser angående dessa värnpliktige bibehöllos oförändrade, sannolikt komma att uppgå till omkring 1,134,875. Teoretiskt taget, skulle sålunda de icke vapenföra värnpliktiges uttagning och tjänstgöring efter genomförd härordning kunna minskas, så att sammanlagda antalet tjänstgöringsdagar för dem komme att uppgå endast till $\frac{2}{3}$ af nämnda summa dvs. till omkring 750,000.

Det torde emellertid icke vara till fyllest att anföra denna enligt teoretiska grunder beräknade slutsiffra, utan det erfordras äfven att närmare granska det *minsta* behovet af icke vapenföra värnpliktige för hvarje truppförband af hären samt för flottan och kustartilleriet. Såsom förut framhållits, skulle truppförbanden kunna använda långt flera yrkesmän, än som årligen inskrifvas som icke vapenföre, och nödgas därför i brist på icke vapenföre anlita civila arbetare. Den beräkning, som här skall göras, gäller också närmast de icke vapenföra värnpliktige utan särskildt angifven yrkesskicklighet, de s. k. militärarbetarna.

På *truppförbandens behof af militärarbetare* inverka i hufvudsak följande omständigheter, nämligen:

1) Kontingenten af vapenföra värnpliktige. Behovet af militärarbetare bör dock icke beräknas alldeles proportionellt mot antalet vapenföra värnpliktige. Inom hvarje militärt etablissement förekomma nämligen bland de handräckningsgöromål, till hvilka militärarbetare med fördel kunna användas, vissa, hvilkas omfattning är nästan oberoende af truppstyrkan. För en kontingent af exempelvis 1,000 vapenföra värnpliktige bör därför icke beräknas fullt dubbelt så många militärarbetare som för en kontingent af 500.

2) Tjänstgöringstiden för de vapenföra värnpliktige inverkar icke endast direkt, så att för en kontingent vapenföra värnpliktige med 365 dagars tjänstgöring i allmänhet erfordras en half gång till så många handräckningsdagar som för en lika stor kontingent med endast 240 dagars tjänstgöring, utan den kan äfven tänkas utöfva en motsatt inverkan på behovet af militärarbetare. Vid infanteriet t. ex., för hvilket värnpliktige rekrytskolan bestämts endast till 150 dagar, blir nämligen hvarje dag, under hvilken de värnpliktige tagas från den egentliga mili-

tära utbildningen till handräckningsgöromål, mera kännbar än vid de truppslag, hvilka hafva 281 dagars rekrytskola.

Om alla vapenföra värnpliktige icke helt och hållet kunna befrias från handräckningarna, skulle det också af nyss påvisade hänsyn kunna finnas önskvärdt att i något högre grad söka tillgodose truppslagen med den kortaste utbildningstiden och i så fall i främsta rummet infanteriet.

3) Enligt den i generalordern den 2. januari innevarande år, nr 3, uttalade grundsatsen, att de meniga volontärerna böra deltaga i handräckningarna, blir behovet af militärarbetare mindre i samma mån antalet meniga volontärer är stort i förhållande till antalet vapenföra värnpliktige.

4) Stambästarnas antal vid truppförbanden kan äfven inverka på behovet i fråga, ty, synnerligast vid de truppförband, hvilka hafva ett stort antal stambästare i förhållande till manskapsstyrkan, erfordras för hästarnas skötsel mångahanda arbeten och förrättningar, hvilka icke kunna anses nödvändiga för själfva soldatutbildningen, åtminstone icke till den omfattning, i hvilken de förekomma, och hvilka därför i viss mån böra likställas med de vanliga handräckningarna. Sålunda borde militärarbetarna, såsom chefen för Skånska dragonregementet påpekar, användas att sköta de hästar, hvilka uppställas i depå.

5) Målet för soldatutbildningen är i vissa afseenden något olika vid de särskilda truppslagen och tjänstegrenarna. Värnpliktige inskrifna till trängen i förvaltningstjänst och i egentlig trängtjänst böra sålunda för sin utbildning i jämförelsevis stor utsträckning användas till sysselsättningar, hvilka vanligen betraktas såsom handräckningar. Detta minskar något behovet af icke vapenföra till handräckningar vid trängkårerna.

Dessutom tillkomma ofta mer eller mindre tillfälliga omständigheter, hvilka inverka på behovet af handräckningar, såsom etablissemangets beskaffenhet, vakanser, handräckningspersonal till skjutskolor m. m. För truppförbanden erfordras sålunda, såsom särskildt cheferna för Jämtlands fältjägarregemente och för Smålands husarregemente framhålla, ett större antal militärarbetare, så länge de äro förlagda å mötesplatserna, än som blir fallet, sedan de erhållit efter moderna grundsatser inrättade kaserner.

Truppförband	Årskontingent vapenföra värnpliktige (vid infanteriet och flottan omkring)	Utbildningstid för de värnpliktige i dagar.	Antal öfriga meniga volontärer.	Antal stamhästar.	Erforderligt antal tjänstgöringsdagar för militärarbetarne.
Svea lifgarde	600	240	360	—	10,000
Göta »	600	240	360	—	10,000
Karlskrona grenadjärregemente	400	240	80 ^s	—	10,000
Vaxholms »	400	240	80 ^s	—	10,000
Gottlands infanteriregemente	500	240	240	—	10,000
Lifregementet till fot	600	240	120 ^s	—	12,500
22 infanteriregementen	13,200	240	2,640 ^s	—	275,000
Lifgardet till häst	75	365	195	600	6,000
5 fördelningskavalleriregementen	375 ¹	365	975	3,000	30,000
Skånska husarregementet	150	365	390	1,200	10,000
Skånska dragonregementet	150	365	390	1,200	10,000
Svea artilleriregemente	315	365	132	440	10,000
Göta, Norrlands, Upplands och Smålands artilleriregementen	1,260	365	528	2,200	40,000
Wendes artilleriregemente	420	365	168	584	12,500
Gottlands artillerikår	40	{ 365 240 }	67	85	2,500
Boden-Karlsborgs artilleriregemente	400	240	120	—	7,500
Positionsartilleriregementet	260	240	72	60	5,000
Svea ingenjörkår	220	365	104	54	5,000
Göta »	220	365 ^s	104	54	5,000
Fälttelegrafkåren	112	365	76	25	2,500
Fästningsingenjörkompanierna	288	240	120	10	5,000
Svea trängkår	265	240	24	54	4,000
5 trängkårer	1,325	240	120	54	20,000
Summa för hären	22,175		—	—	512,500
Flottan	1,145	300	—	—	42,000
Kustartilleriet	1,700	300	—	—	36,000
Tillsammans	25,020²	—	—	—	590,500

¹ Så länge endast en årsklass deltagar i regementsöfningarna vid kavalleriet, uttagas till tre af fördelningskavalleriregementena årligen 150 vapenföre.

² År 1904 inställde sig till rekrytskola vid hären 22,770 vapenföra värnpliktige, daraf 505 till velociped- och intendenturskolor, samt till första tjänstgöringen eller tjänstgöring i en följd vid flottan och kustartilleriet 2,895 värnpliktige.

³ Högst.

Vidstående tabell har uträknats i enlighet härmed och med ledning i tillämpliga delar af de ingifna yttrandena.

Af denna tabell framgår, att vid hären och flottan erfordras sammanlagdt 590,500 tjänstgöringsdagar för militärarbetarne.

Beräknas yrkesmännen komma att ingå i samma proportion till militärarbetarna som för närvarande,¹ skulle antalet tjänstgöringsdagar för dem belöpa sig till omkring 110,000, och

hela antalet tjänstgöringsdagar för samtliga icke vapenföra värnpliktige till omkring 700,000 med en sammanlagd kostnad af omkring 910,000 kronor.

Kostnaden för de icke vapenföra värnpliktiges tjänstgöring skulle sålunda kunna begränsas till den nuvarande, oaktadt antalet tjänstgöringsdagar för de vapenföra värnpliktige efter år 1908 i genomsnitt kommer att ökas med nära 50 %.

Nästa fråga, som måste besvaras, är, *på hvilket eller hvilka sätt den åsyftade inskränkningen i de icke vapenföra värnpliktiges tjänstgöring skall åstadkommas.* Sättet att inskränka de icke vapenföres tjänstgöring.

Riksdagens skrifvelse angifver fyra olika utvägar nämligen:

1) att gifva de icke vapenföra värnpliktige kortare tjänstgöringstid än de vapenföra;

2) att minska antalet icke vapenföra värnpliktige genom att vid inskrifningsförrättningarna eller vid den läkarbesiktning, som äger rum kort tid efter tjänstgöringens början, uttaga ett bestämdt antal icke vapenföra och företrädesvis de till hälsan kraftigaste;

3) att minska antalet icke vapenföra värnpliktige genom att skärpa föreskrifterna för undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst; samt

4) att befria alla icke vapenföra värnpliktige från krigstjänst och i stället pålägga dem värnskatt samt att å öfningsplatserna lega erfordrerligt handräckningsmanskap.

Mot sistnämnda utväg kan anföras:

att, såsom ock framhålles i riksdagsskrifvelsen och i flera af yttrandena öfver densamma, den för de värnpliktige skulle medföra en stor frestelse till så kallad simulans;

¹ Jmfr. not. 1 å sid. 81.

att det alltid måste förefalla mindre tilltalande att beröfva de af naturen mindre väl lottade icke vapenföre den för deras utveckling fruktbärande militära uppfostran att låta dem betala för ett arbete, hvilket de själfva skulle kunna utföra;

att de penningmedel, hvilka skulle inflyta genom en dylik värnsskatt, säkerligen icke skulle förslå till att betäcka kostnaderna för erforderligt legdt handräckningsmanskap;

att ett talrikt civilt handräckningsmanskap i hög grad skulle försvåra ordningens upprätthållande inom etablissemanten;

att det vid mobilisering säkerligen skulle möta vida större svårigheter att genom legning anskaffa ytterligare erforderligt handräckningsmanskap än att inkalla icke vapenföra värnpliktige; och slutligen

att de nuvarande icke vapenföra värnpliktige, om de i fred befriades från tjänstgöring, sannolikt äfven vid krigstillfälle skulle undandragas tjänstgöringen icke blott vid truppförbanden och deras depåer samt vid etappformationerna och inom fästningarna, utan äfven i landstormen.

Detta tillvägagångssätt kan sålunda icke förordas.

Uttagningen af en bestämd kontingent värnpliktige årligen till hvarje truppförband skulle otvifvelaktigt medföra vissa praktiska fördelar såväl i fråga om de vapenföre som de icke vapenföre. Då det emellertid icke ifrågasattes att utsträcka bestämmelsen äfven till de vapenföra värnpliktige, skulle ett dylikt uttagande bland de icke vapenföre lätt förefalla såsom godtycke samt framkalla missnöje och obehag, vare sig man sökte verkställa gallringen redan vid själfva inskrifningsförrättningarne eller uppsköt densamma, tills noggrannare undersökning och observation hunnit verkställas efter inträdet i tjänstgöring. Dessutom skulle de öfverflyttningar från vapentjänst till särskild befattnings, hvilka enligt § 108 inskrifningsförrättningen skola äga rum icke blott vid läkarbesiktningen två eller tre veckor efter tjänstgöringens början utan äfven senare, när helst omständigheterna sådant påkalla, vålla svårigheter, i det att, om en jämförelsevis kraftig individ, sedan tjänstgöringen pågått en tid, öfverfördes till särskild befattnings, fråga skulle uppstå, huruvida han skulle frikallas eller möjligen någon annan af de i tjänst varande icke vapenföra värnpliktige. Ej heller skulle likformighet kunna vinnas mellan olika inskrifningsområden och olika trupp-

förband. Detta förfaringssätt, hvilket säkerligen ofta skulle förorsaka vederbörande myndigheter och befälhafvare afsevärda svårigheter samt ännu oftare framkalla missnöje bland de värnpliktige och deras anförvanter, synes därför icke böra väljas för här ifrågavarande ändamål.

De återstående tvenne utvägarna, nämligen att minska antalet icke vapenföra värnpliktige genom en ändring af föreskrifterna för undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst samt att gifva de icke vapenföra värnpliktige kortare tjänstgöringstid än de vapenföre, lämpa sig däremot för ändamålet.

Den första af dessa utvägar, nämligen att ändra föreskrifterna för undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst, torde i någon mån kunna gå i den vid frågans behandling inom Riksdagen framkastade riktningen, nämligen att skärpa desamma, så att en del nu såsom icke vapenföre ansedda värnpliktige blifva förklarade oförmögna till krigstjänst.

Så t. ex. synes man böra frikalla från värnpliktens fullgörande dem, hvilka under punkt 11 i Kungl. Medicinalstyrelsens cirkulär den 27. januari 1902 med föreskrifter för undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst upptagas såsom icke vapenföre på grund af »svag fattningsgäfvä i sådan grad, att den militära utbildningen därigenom väsentligen försvåras». De blifva nämligen lätt utsatta för kamraternas skämt, hvarigenom den militära tjänstgöringen kan blifva dessa intellektuellt klent utrustade till skada, på samma gång de icke vapenföres militära uppgift kommer att förringas och misskrediteras.

I större omfattning däremot torde de icke vapenföra värnpliktiges antal kunna nedbringas genom en revision af föreskrifterna för undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst i syfte, att de bästa af dem, hvilka enligt nuvarande bestämmelser förklaras icke vapenföre, i stället skulle inskrifvas såsom vapenföre. Hvarje ökning af de vapenföra värnpliktiges antal måste betraktas såsom en stor fördel, emedan härigenom en välbehöflig förstärkning vinnes i antalet utbildade soldater vid krigstillfälle. Den vore äfven önskvärd, emedan infanteriregementenas styrka under fredsöfningarna annars, såsom chefen för V. arméfördelningen framhållit, blir mycket knapp, sedan den indelta stammen försvunnit. En ändring af bestämmelserna för undersökningen af de värn-

Tabell n:r 1. Uppgift å antalet värnpliktige, hvilka åren 1902—1904 i

O m r å d e.	1.	2.	3.	11.	12.	15.	16.	18.	23.	26.	31.	35.
	Kungl. Medicinalstyrelsens cirkulär den 27. januari 1902 Kroppsfel och sjukdomar, som B.											
	I. Bildnings- och utveck- lingsfel.	IV. Sinnes- sjukdomar.		V. Nervsyste- mens sjukdomar.	VI. Ögon- sjukdomar.			VII. Öron- sjukdomar.	VIII. Cirkula- tionsorganens sjukdomar.	IX. Andnings- organens sjukdomar.	X. Matsmält- ningsorganens sjukdomar.	
I. arméfördelningsområdet . . .	221	52	3	5	2	26	77	12	45	39	7	74
II. » . . .	141	28	2	6	1	20	72	5	32	48	5	53
III. » . . .	88	20	1	1	1	10	92	2	25	31	4	60
IV. » . . .	106	22	4	1	1	21	149	3	41	72	8	59
V. » . . .	98	25	1	3	3	29	76	4	30	48	5	56
VI. » . . .	93	35	1	3	2	22	141	7	42	34	4	46
Gottlands militärområde . . .	1	1	—	—	—	3	6	—	3	3	—	3
Tillsammans	748	183	12	19	10	131	613	33	218	275	33	351
Läggas härtill de å tabell n:r 2 upptagna	156	2	—	146	22	19	271	4	41	110	12	78
erhålles slutsumman	904	185	12	165	32	150	884	37	259	385	45	429

Tabell n:r 2. Uppgift å antalet värnpliktige, hvilka under åren 1903 och
eller intyg öfverförts från

O m r å d e.	1.	2.	3.	11.	12.	15.	16.	18.	23.	26.	31.	35.
	Kungl. Medicinalstyrelsens cirkulär den 27. januari 1902 Kroppsfel och sjukdomar, som B.											
	I. Bildnings- och utveck- lingsfel.	IV. Sinnes- sjukdomar.		V. Nervsyste- mens sjukdomar.	VI. Ögon- sjukdomar.			VII. Öron- sjukdomar.	VIII. Cirkula- tionsorganens sjukdomar.	IX. Andnings- organens sjukdomar.	X. Matsmält- ningsorganens sjukdomar.	
I. arméfördelningsområdet . . .	32	—	—	27	2	2	37	—	4	17	2	17
II. » . . .	39	—	—	26	5	2	49	1	9	29	1	11
III. » . . .	19	—	—	43	2	3	46	—	5	17	5	14
VI. » . . .	15	—	—	8	1	2	24	1	6	17	2	15
V. » . . .	24	1	—	17	4	4	53	—	7	14	1	6
VI. » . . .	23	1	—	24	8	5	60	1	10	15	1	12
Gottlands militärområde	4	—	—	1	—	1	2	1	—	1	—	3
Tillsammans	156	2	—	146	22	19	271	4	41	110	12	78

medeltal af inskrifningsnämnderna inskrifvits såsom icke vapenföre.

37.	38.	39.	42.	43.	44.	46.	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	59.	Summa
med föreskrifter för undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst: medgifva användning i krigstjänst men icke i vapentjänst.																		
XI. Urin- och köns- organens sjukdomar			XII. Bensystemets och rörelseorganens sjukdomar.												XIII. Hud- sjukdomar och sjukdomar i bindväfen.			
9	3	5	21	9	23	29	8	50	16	11	8	4	8	2	10	3	1	783
6	1	5	23	12	15	26	7	76	19	13	6	2	5	—	7	2	—	638
14	1	6	14	7	13	23	7	94	13	9	8	4	9	2	4	—	—	563
8	—	4	20	9	25	30	4	124	21	7	4	5	3	2	5	1	1	760
12	—	5	13	13	11	29	4	122	16	13	6	4	4	3	18	—	1	652
9	—	5	14	9	19	53	4	117	30	14	6	6	8	2	18	1	1	746
—	—	—	1	—	—	5	—	3	—	1	—	1	1	—	—	—	—	32
58	5	30	106	59	106	195	34	586	115	68	38	26	38	11	62	7	4	4,174
8	—	3	19	15	44	146	9	101	26	33	5	8	9	1	21	1	3	1,313
66	5	33	125	74	150	341	43	687	141	101	43	34	47	12	83	8	7	5,487

1904 i medeltal af inskrifningsnämnderna på grund af läkarbesiktning
vapenföre till icke vapenföre.

37.	38.	39.	42.	43.	44.	46.	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	59.	Summa
med föreskrifter för undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst: medgifva användning i krigstjänst men icke i vapentjänst.																		
XI. Urin- och köns- organens sjukdomar.			XII. Beusystemets och rörelseorganens sjukdomar.												XIII. Hud- sjukdomar och sjukdomar i bindväfven.			
1	—	—	1	3	6	14	1	12	4	5	1	2	2	—	2	—	—	194
—	—	1	7	3	7	30	2	18	4	10	—	1	2	—	4	—	—	261
1	—	1	—	1	10	21	1	15	—	3	2	1	1	—	1	—	—	212
1	—	—	2	1	6	12	1	17	2	8	—	2	1	—	4	—	—	148
3	—	—	2	1	8	19	2	24	4	3	1	—	1	1	3	—	1	204
2	—	1	6	5	7	45	2	15	12	3	1	2	2	—	6	1	2	272
—	—	—	1	1	—	5	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	22
8	—	3	19	15	44	146	9	101	26	33	5	8	9	1	21	1	3	1,313

pliktiges duglighet till krigstjänst i den ofvan antydda riktningen vore så mycket mera värdefull, som enligt, hvad befolkningsstatistiken visar, antalet inskrifningsskyldige vid inskrifningsförrättningarna sannolikt ej kommer att ökas nämnvärdt under de närmaste åren.

Förestående båda tabeller visa, n:r 1 antalet värnpliktige, hvilka på grund af olika kroppsfel eller sjukdomar i medeltal åren 1902—04 inskrifvits såsom icke vapenföre, samt n:r 2, antalet värnpliktige, hvilka på grund af olika kroppsfel och sjukdomar i medeltal åren 1903—04 efter inskrifningen öfverförts från vapenföre till icke vapenföre.

Då kommittén håller före, att möjlighet finnes för ändringar i cirkuläret i ofvan antydt syfte, men äfven att en omarbetning af det samma tillkommer Kungl. Medicinalstyrelsen, har kommittén ansett sig endast böra framhålla några punkter i nyssnämnda cirkulär den 27. januari 1902, i hvilka ändring torde kunna ske.

»1. Svag kroppsbyggnad. Bröstvidd ej uppgående till halfva kroppslängden.» Enligt denna punkt hafva i medeltal 904 värnpliktige inskrifvits som eller öfverförts till icke vapenföre. För sådana värnpliktige, hvilkas kroppslängd uppgår till eller öfverstiger medellängden för de värnpliktige (170 cm.), synes en bröstvidd, som något understiger halfva kroppslängden, icke med nödvändighet behöfva ådagalägga svag kroppskonstitution.

Flera af dem, hvilka af denna orsak inskrifvas såsom icke vapenföre, torde därför antingen böra inskrifvas såsom vapenföre eller erhålla uppskof med inskrifningen, emedan deras kroppsbyggnad till ett följande år skulle kunna blifva kraftigare.¹

Enligt punkterna 15 och 16, hvilka handla om ögonsjukdomar, hafva i medeltal tillsammans 1,034 värnpliktige förklarats för icke vapenföre. Dessa båda punkter synas kunna redigeras i något liberalare riktning, så att en del af dem, hvilka för närvarande enligt dessa bestämmelser

¹ Intill år 1908 synes dock uppskof med inskrifningen icke böra meddelas i större utsträckning, än hittills varit vanligt, emedan de värnpliktige genom ett dylikt uppskof skulle kunna komma att drabbas af den längre tjänstgöringstiden, som inträder efter år 1908. Uppskof under åren intill år 1908 är äfven olägligt för de värnpliktige, emedan tjänstgöringen under dessa år börjar så kort tid efter inskrifningsförrättningarna, att de inskrifningsskyldige oftast redan, innan de inställa sig till inskrifningen, ordnat sina civila arbetsförhållanden för våren och sommaren.

blifva icke vapenföre, i stället skulle kunna inskrifvas såsom vapenföre i all eller i viss vapentjänst. Sedan numera exercisreglementena tillåta skjutning till vänster med gevär och karbin, synes det, såsom chefen för Karlskrona grenadjärregemente påpekat, likgiltigt, om det är det vänstra eller högra ögat, som uppfyller de angifna fordringarna.

Punkt 23 handlar om öronsjukdomar. 259 värnpliktige hafva i medeltal förklarats icke vapenföre på grund af döfhet. Punkten torde kunna omredigeras i syfte, att en värnpliktig med normal hörsel på ena örat skulle kunna inskrifvas såsom vapenför i *viss* vapentjänst, äfven om han lider af döfhet eller betydligt nedsatt hörselförmåga på det andra örat.

Under punkterna 44, 48, 50, 51 och 52, hvilka upptaga bensystemets och rörelseorganens sjukdomar, hafva i medeltal årligen såsom icke vapenföre inskrifvits eller öfverförts respektive 150, 43, 141, 101 och 43. Bland dessa torde ej så få kunna påträffas lämplige såsom vapenföre i viss vapentjänst.

Punkt 53. »Förlust af högra pekfingret eller 2 leder af detsamma.» 34 värnpliktige hafva af denna anledning inskrifvits som eller öfverförts till icke vapenföre. Sedan skjutning är medgifven såväl till vänster som till höger, synes det tillfyllest, om den värnpliktige har *ett* pekfinger kvar, men likgiltigt, om det är det högra eller vänstra.

Af hvad sålunda anförts, framgår, att, om cirkuläret omarbetades enligt dessa grunder, ett afsevärdt större antal värnpliktige skulle komma att inskrifvas såsom vapenföre, i *all* eller *viss* vapentjänst.

Under de tvenne senaste åren hafva, såsom framgår af omstående tabell, i medeltal årligen endast 919 värnpliktige inskrifvits i viss vapentjänst.

Vid de truppslag och tjänstegrenar vid hären och de tjänster vid flottan, till hvilka vapenföre endast duglige till *viss* vapentjänst må antecknas enligt § 6 nådiga reglementet den 24. januari 1902 för undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst, inskrifvas för närvarande årligen omkring 3,000 värnpliktige. Rekryteringsbehovet för dessa truppslag och tjänster fylles därför till mer än $\frac{2}{3}$ med värnpliktige, dugliga till *all* vapentjänst. Så länge inskrifningen till viss vapentjänst, såsom nu är fallet, endast kan äga rum till fästnings-

Uppgift å antalet värnpliktige, hvilka under åren 1902–1904 i medeltal inskrifvits såsom vapenföre i viss vapentjänst.

Område.	Antal inskrifna i viss vapen- tjänst.	Anteckningar.
I. arméfördelningsområdet	179	1) medeltal för åren 1903 och 1904.
II. »	173	
III. »	185 1)	
IV. »	130	
V. »	83	
VI. »	167	
Gottlands militärområde	2	
Tillsammans	919	

artilleriet, fästningsingenjörerna, trängen och flottan, kommer det att stöta på stora svårigheter att fullständigt utnyttja tillgången på värnpliktige dugliga endast till viss vapentjänst. Flera af dessa inskrifvas i stället såsom icke vapenföre. Tillgången på värnpliktige är nämligen så olika inom inskrifningsområdena, att från vissa af dessa endast ett fåtal värnpliktige kunna inskrifvas till de s. k. specialvapnen och flottan. Vidare böra nämnda truppförband och flottans stationer företrädesvis erhålla värnpliktige från de inskrifningsområden, hvilka ligga dem närmast. Slutligen är inskrifningsnämnden vanligen angelägen om att i god tid under inskrifningen få behofvet för specialvapnen och flottan fyllt, hvarför de värnpliktige, hvilka tilläfventyrs mot slutet af inskrifningsförrättningarna inom rullföringsområdet skulle kunna finnas lämpliga till viss vapentjänst, stundom i stället måste inskrifvas såsom icke vapenföre.

Sannolikt skulle till viss vapentjänst kunna uttagas *alla* därtill lämpliga, om det bestämdes, att dylika värnpliktige skola uttagas ej endast till en del utan till samtliga truppslag. En dylik bestämmelse möter ej heller några hinder, ty det finnes ej någon anledning att ställa större anspråk i fysiskt hänseende på de kockar samt oberidna kuskar och hästskötare, hvilka förekomma vid alla truppslags träng än på de

värnpliktige, hvilka inskrifvas till trängen i egentlig trängtjänst. Därför bör också till de truppslag, hvilka nu af vapenföre erhålla endast dagliga till all vapentjänst årligen kunna uttagas ett antal värnpliktige dugliga endast till viss vapentjänst för att tjänstgöra såsom kockar samt såsom oberidna kuskar och hästskötare.

Häri genom vinnes dessutom den fördelen, att värnpliktige, hvilka inskrifvits såsom duglige till *all* vapentjänst, men vid läkarebesiktning enligt § 108 inskrifningsförrordningen finnas dagliga endast till *viss* vapentjänst, icke såsom nu behöfva förklaras icke vapenföre.

Det är ganska vanskligt att afgöra, huru utfallet kan komma att blifva efter en omredigering af reglementet för undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst och Medicinalstyrelsens cirkulär i ofvan nämnda punkter. Såsom en sannolik siffra torde dock kunna angifvas, att härigenom antalet icke vapenföra värnpliktige kommer att minskas med omkring 10 % dvs. i från beräknade 4,600 till 4,140.

Den andra af de båda sist angifna utvägarna, nämligen att bestämma en kortare tjänstgöringstid för samtliga icke vapenföra värnpliktige än för de vapenföra, medgifver däremot att ganska noga afpassa antalet tjänstgöringsdagar för de icke vapenföre efter behovet.

Mot en dylik anordning skulle visserligen kunna anföras, att den strider mot grundsatsen att såvidt möjligt ställa lika stora kraf på samtliga värnpliktige. Denna grundsats har dock redan till följd af de särskilda truppslagens olika behof af utbildningstid väsentligen modifierats i fråga om de vapenföra värnpliktige, i det tjänstgöringstiden för dessa enligt 1901 års värnpliktslag från och med år 1908 kommer att växla mellan 240, 300 och 365 dagar. I fråga om de icke vapenföra värnpliktige synas dessutom humanitära skäl tala för en minskning af deras tjänstgöringstid. De måste nämligen i allmänhet anses såsom mindre väl lottade af naturen, och det synes därför ej blott billigt utan äfven berättigadt, att staten på dem ställer något mindre kraf i fråga om rikets försvar än på de bättre lottade vapenföra värnpliktige. Dessutom kommer en dylik åtgärd äfven att synas rättvis, därigenom att alla icke vapenföra värnpliktige kunna erhålla lika lång tjänstgöring, oafsedt om de inkallas till det ena eller andra truppslaget vid hären eller till flottan. För de icke vapenföra värnpliktige kan nämligen olika lång

tjänstgöringstid vid de särskilda truppslagen icke motiveras ur utbildningssynpunkt, alldenstund, såsom ofvan framhållits, den vana vid militärisk ordning och vid handräckningsgöromål som erfordras af dem, för att de vid krigstillfälle omedelbart skola kunna ingå i handtverks-, handräcknings- och arbetsafdelningarna, förvärfvas på vida kortare tid än den minsta fastslagna utbildningstiden eller 240 dagar och tillika är oberoende af vid hvilket truppslag de fullgöra sin fredstjänstgöring.

För en bestämmelse i denna riktning kunna äfven andra praktiska skäl anföras. Såsom förut påvisats, kan värdet af en icke vapenför värnpliktigs arbete, då han sysselsättes med civila arbeten, icke skattas afsevärdt högre, än den kostnad af 1 krona 30 öre per dag, han åsamkar statsverket. Liknande torde förhållandet vara, äfven då de icke vapenföra värnpliktige användas till militära handräckningar, ehuru dessa uppskattats endast i ökad utbildningstid för de vapenföre. Om de icke vapenföres användning icke skall lända statsverket till ekonomisk förlust, fordras sålunda, att dagskostnaden för desamma icke blir afsevärdt större än den nuvarande. Såsom en viktig del af denna kostnad ingår penningebidraget, hvilket för närvarande utgår med 20 öre om dagen till de icke vapenföre. Värnpliktslagen föreskrifver emellertid i § 35 mom. 2, att värnpliktig, som tillhör antingen sådant truppslag af hären, hvars tjänstgöring jämlikt § 27 samma lag öfverstiger sammanlagdt 240 dagar, eller flottan, skall erhålla särskildt tillskott i penningar för den utbildningstid, som öfverskjuter 240 dagar. Storleken af detta tillskott har visserligen icke ännu bestämts, men säkerligen blir det så stort, att den tid, de icke vapenföra värnpliktige komma att tjänstgöra utöfver 240 dagar, skulle komma att ådraga statsverket direkt förlust. På grund häraf bör, redan ur denna synpunkt, de icke vapenföres tjänstgöring begränsas till högst 240 dagar. Liknande skäl tala äfven för en ytterligare nedsättning. Enligt 1901 års Riksdags beslut skall penningebidraget utgå med 20 öre om dagen under den första tjänstgöringen (rekrytskolan) äfvensom under den tid, värnpliktig fullgör hela den honom åliggande tjänstgöringen i en följd, och med 50 öre om dagen under annan tjänstgöring. Enligt § 27 värnpliktslagen må värnpliktig uttagen till särskild befattning vid hären eller flottan, på sätt Konungen finner godt förordna, fullgöra honom

åliggande tjänstgöring i en följd. I enlighet med denna bestämmelse är det visserligen möjligt att anordna de icke vapenföra värnpliktiges tjänstgöring i en följd, så att penningebidraget under hela tjänstgöringstiden endast kommer att utgå med 20 öre om dagen, men härigenom skulle de icke vapenföra värnpliktige komma i en ganska ogynnsam ställning i jämförelse med de vapenföra värnpliktige, såvida icke tjänstgöringstiden minskas afsevärdt under 240 dagar. Ur denna synpunkt vore det, om man till utgångspunkt tar hufvudvapenslaget infanteriet, enklast att begränsa de icke vapenföres hela tjänstgöringsskyldighet till de vapenföra värnpliktiges tjänstgöringsskyldighet vid infanteriet under andra året eller till rekrytskolan och en repetitionsöfning dvs. tillsammans 180 dagar.

Äfven andra och viktigare skäl tala för att begränsa de icke vapenföres tjänstgöringsskyldighet till 180 dagar. Såsom redan förut påvisats, kan efter genomförd härordning antalet tjänstgöringsdagar för de icke vapenföre, räknadt efter nu gällande bestämmelser, minskas till $\frac{2}{3}$ eller omkring 67 %. Om antalet icke vapenföre genom ändring af medicinalstyrelsens cirkulär nedbringas med 10 % af det nuvarande, skulle tjänstgöringstiden för de återstående 90 % behöfva minskas till omkr. $\frac{3}{4}$ af den i värnpliktslagen bestämda. Då det ojämförligt största antalet icke vapenföre tjänstgöra vid truppslag med 240 dagars utbildning, kommer man sannolikt detta mål ganska nära genom att för alla icke vapenföre minska tjänstgöringstiden till $\frac{3}{4}$ af 240 dagar dvs. till 180 dagar.

Att, såsom föreslås i riksdagsskrifvelsen, inkalla de icke vapenföra värnpliktige i grupper blir också lättast, om tjänstgöringstiden för dem sättes till ett halft år eller för jämnhetens skull till 180 dagar. Efter år 1908, om ej förr, komma nämligen samtliga truppförband att blifva åtminstone i viss mening garnisonerade och därför att behöfva icke vapenföra värnpliktige under hela året.

Vid redogörelsen för mobiliseringsbehofvet framhölls, att inom flera yrken, såsom skräddar-, skomakar-, sadelmakar-, bagar- och slaktaryrkena, de icke vapenföre, hvilka för närvarande tillhöra beväringens 1. uppbåd, icke kunna fylla mobiliseringsbehofvet. Det skulle därför vara mycket önskvärdt, att utan vidare kunna inkalla dylika icke vapenföra

*De icke
vapenföres
krigstjänst-
skyldighet.*

yrkesmän äfven från beväringsens fyra äldsta klasser dvs. att utsträcka bestämmelsen i § 34 mom. 2 värnpliktslagen, att den, som under minst två år varit inskrifven såsom student vid universitet eller annan statens högskola eller aflagt examen vid navigationsskola, tillhör första uppbådet under hela sin tjänstetid i beväringen, äfven till icke vapenföra värnpliktige, som på grund af yrkesskicklighet inskrifvits i särskild befattningsbefattning.

Härvid kan visserligen icke samma skäl anföras för ökad krigstjänstskyldighet, som i fråga om studerandena vid universitet och andra högskolor samt vid navigationsskolorna, nämligen att de åtnjutit förmånen af kostnadsfri högre undervisning, men i stället kan med fog anföras, att dessa, om ofvanstående förslag angående tjänstgöringstidens längd vinner stadfästelse, i fred sluppit med kortare tjänstgöring än de vapenföra och i regel fått avsluta densamma tidigare, samt att de vid krigstillfälle få stanna kvar i depåerna eller tjänstgöra vid etappformationerna och sålunda sannolikt helt och hållet förskonas från ett fälttågs faror och besvärligheter. För att undvika orättvisa bör denna bestämmelse ej endast gälla vissa af de icke vapenföra — yrkesmännen — utan äfven utsträcket till de öfriga — militärarbetarne —. I så fall skulle för att underlätta inkallelsen de yrkesmän bland de icke vapenföra värnpliktige, af hvilka vid mobilisering så många som möjligt böra inkallas, föras i klassen B, men alla öfriga icke vapenföra enligt vanliga grunder i årsklasser.

*Erforderlig
årskontin-
gent militär-
arbetare.*

Å sidan 88 angifves huru många tjänstgöringsdagar, som erfordras för militärarbetarne vid de särskilda truppförbanden inom hären äfven som vid flottan och kustartilleriet. Om tjänstgöringstiden, såsom kommittén föreslagit, bestämmes till 180 dagar för samtliga icke vapenföra, är det lätt att räkna sig till, huru stor årskontingenten bör vara. Äfven härvid bör man taga i betraktande, att omkring 30 % af de icke vapenföra vid infanteriet och vid flottan samt omkring 15 % af de icke vapenföra vid öfriga truppslag af hären öfverföras till särskild befattningsbefattning under tjänstgöringen och såsom icke vapenföra fullgöra endast omkring $\frac{3}{4}$ af sin utbildningstid.

Nedanstående tabell angifver ett förslag till militärbetarnes fördelning under förutsättning, att de förhållanden, hvilka lagts till grund för tabellen å sid 88, bibehållas. I den mån dessa ändras, vare sig så att antalet militärbetare väsentligt öfver- eller understiger det beräknade eller att truppförbandens organisation och öfningsförhållanden växla, måste militärbetarnes fördelning regleras. Denna reglering bör i allmänhet anförtros åt arméfördelningscheferna. Kungl. Maj:t måste dock bestämma antalet militärbetare för flottan och kustartilleriet äfvensom för positionsartilleriet, fästningsartilleriet och ingenjörtrupperna. Vidare bör Kungl. Maj:t angifva de allmänna grunder, enligt hvilka militärbetarne böra inkallas till sommar- och till vintertjänstgöring samt i hvad mån tjänstgöringen vid infanteriet får uppdelas på tvenne perioder.

**Erforderlig årskontingent af militärbetare med 180 dagars
tjänstgöring.**

Svea lifgarde	60
Göta lifgarde, Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen samt Gottlands infanteriregemente å 60	240
Lifregementet till fot	75
22 infanteriregementen å 75	1,650
Lifgardet till häst	34
5 fördelningskavalleriregementen å 34	170
Skånska husarregementet	58
Skånska dragonregementet	58
Svea artilleriregemente	58
Göta, Norrlands, Upplands och Smålands artilleriregementen å 58 .	232
Wendes artilleriregemente	72
Gottlands artillerikår	15
Boden-Karlsborgs artilleriregemente	43
Positionsartilleriregementet	29
Transport 2,794	

	Transport	2,794
Svea ingenjörkår		29
Göta »		29
Fälttelegrafkåren		15
Fästningsingenjörkompanierna . .		29
Svea trängkår		24
5 trängkårer à 24		120
Summa för hären		3,040
Flottan		250 ¹
Kustartilleriet		210 ¹

Tillsammans 3,500 militärarbetare.

Läggas härtill yrkesmännen 630 ²

erhålles sammanlagdt 4,130 icke vapenföra värnpliktige.

Vid de s. k. specialvapnen skulle de icke vapenföra värnpliktige inkallas i tvenne grupper, den ena den 1. maj och den andra den 1. november, hvardera till 180 dagars tjänstgöring. Den för sommartjänstgöring afsedda afdelningen torde böra göras något talrikare än den för vinter-tjänstgöring afsedda.

Tjänstgöringen för infanteriets icke vapenföre bör ordnas, så att ett vida större antal tjänstgöra under tiden för bevärningsrekrytskolan och för regementsöfningarna än den återstående delen af året, samt så, att ett ytterligare antal militärarbetare äro inkallade under bevärningsrekrytskolans skjutperiod. De infanteriet tilldelade yrkesmännen böra dock, liksom vid öfriga truppslag, fördelas ungefär lika under hela året, möjligen med något större antal under sommarhalfåret. Ett sätt att ordna dessa förhållanden framgår af vidstående tabell. Större delen

¹ För närvarande tjänstgöra årligen omkring 150 militärarbetare vid flottan och 125 militärarbetare vid kustartilleriet. Detta antal synes ungefär motsvara behovet och skulle sannolikt äfven göra det, sedan efter år 1908 tjänstgöringstiden utsträckts till 300 dagar, därest militärarbetarne i likhet med de vapenföra värnpliktige erhöile 300 dagars tjänstgöringstid. Minskas denna däremot i enlighet med kommitténs förslag till 180 dagar, så måste antalet militärarbetare ökas i motsvarande grad dvs. till $150 \times \frac{300}{180} = 250$ vid flottan och till $125 \times \frac{300}{180} = 210$ vid kustartilleriet.

² Yrkesmännen antagas fortfarande, såsom hittills, komma att uppgå till omkring 18 % af militärarbetarne.

Framställning af militärbetarnes tjänstgöring vid ett infanteriregemente.¹

Januari.	Februari.	Mars.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Augusti.	September.	Oktober.	November.	December.
A. de vapenföra värnpliktiges tjänstgöring.											
			rekrytskola							regts- öfningar	
B. militärbetarnes tjänstgöring.											
a) afdelning om 40 man (däraf 23 »inskrifna» och 17 »öfverförda»).											
40	40	40	40	40							
				20 ²⁾							
					20 ²⁾						
b) afdelning om 20 man (däraf 14 »inskrifna» och 6 »öfverförda»).											
14								20	14	14	14
			14								
c) afdelning om 15 man, »inskrifna».											
			15	15	15	15	15	15			
summa tjänstgörande militärbetare:											
14	40	40	69 ³⁾	75 ³⁾	75 ³⁾	15	15	35	14	14	14

¹⁾ Vid Svea lifgarde med flera regementen med 60 militärbetare torde afdelningarna böra utgöra respektive 32, 17 (11) och 11 man.

²⁾ Följande år.

³⁾ Tid för bevaringsrekrytskolans skjutöfningar.

af infanteriets militärarbetare komme sålunda att tjänstgöra i tvenne perioder men detta torde vara en nödvändig följd af detta truppslags senast beslutade organisation.

De icke vapenföres utbildning.

Den militära rekrytutbildning, de icke vapenföra värnpliktige, hvilka tilldelas hären, erhålla, skall enligt nädig generalorder den 14. mars 1902, n:r 300, omfatta dels praktisk och teoretisk undervisning i »instruktion», dels gymnastik och exercis utan gevär (motsvarande öfning vid beridna truppslag), i den mån vederbörande läkare pröfvar hinder icke föreligga för deltagande i sådana öfningar.

Denna utbildning synes afse att bibringa de icke vapenföra värnpliktige den allmänna militära uppfostran, hvilken bör krävas af dem under deras tjänstgöring vid truppförbanden såväl i fredstid som vid krigstillfälle. Ganska många af de icke vapenföra värnpliktige torde dock under krig komma att underkastas en tjänstgöring, för hvilken denna militära utbildning icke kan anses till fyllest. *De icke vapenföra värnpliktige hafva nämligen samma förpliktelse som de vapenföra att tjänstgöra i landstormen.* Då med all sannolikhet färre klasser komma att inkallas af militärarbetarne, hvilka utgöra omkring $\frac{5}{6}$ af samtliga icke vapenföra värnpliktige, än af de vapenföre, så komma de icke vapenföre till och med att, då landstormen uppkallas, ingå i densamma i en med hänsyn till sitt sammanlagda antal starkare proportion än de vapenföre. Sedan nu en verklig organisation af landstormen börjat genomföras, synes det, som om det icke längre borde undanskjutas att, så vidt möjligt, bibringa de icke vapenföra värnpliktige den militära utbildning, som kan anses erforderlig äfven för deras tjänstgöring i landstormen. I annat fall blifva de icke vapenföre endast användbara i arbetsafdelningar för anläggandet af befästningar och dylikt, hvilket synes så mycket betänkligare, som framdeles hela antalet icke vapenföre i värnpliktsåldern torde komma att stiga till icke mindre än omkring 70,000.

I de icke vapenföra värnpliktiges militära rekrytutbildning bör därför, i den mån vederbörande läkare pröfvar hinder icke föreligga för deltagande i sådana öfningar, ingå skjutning med gevär (karbin) ungefär till samma omfattning som inom de frivilliga skytteföreningarnas 1. klass.

Utan tvifvel skulle en dylik åtgärd, på samma gång den förbereder de icke vapenföra värnpliktige för tjänstgöring i landstormen, redan i fredstid höja deras ställning i förhållande till de vapenföra värnpliktige. Härvid bör äfven beaktas, att en ganska stor del af de icke vapenföra värnpliktige först under tjänstgöringen öfverförts från vapenföre. Dessa hafva påbörjat sin militära utbildning såsom vapenföre, men enligt nuvarande bestämmelser göres, sedan de befunnits olämpliga för tjänst i fälthären, intet försök att på ett praktiskt sätt afsluta denna utbildning och därigenom göra den fruktbringande för landstormen. Anordnades dessa öfningar rätt, dvs. så att de icke förbindas med vanlig exercis eller ansträngande marscher i trupp, skulle sannolikt flertalet icke vapenföre kunna deltaga i desamma.

Till stöd för denna uppfattning får kommittén ytterligare anför, hvad som härutinnan yttrades af »Kommittén för omarbetning af gällande föreskrifter i fråga om undersökning af de värnpliktiges duglighet till krigstjänst» i dess underdåniga betänkande den 16. december 1901, nämligen: »Men äfven direkta fördelar för försvaret borde härvid icke vara uteslutna. Samtliga till ifrågavarande grupp¹ hörande värnpliktige måste visserligen anses odugliga till användning i den egentliga armén. Men i flertalet fall torde det anmärkta kroppsfelet, för så vidt detsamma ej beträffar synförmågan, icke förhindra deras utbildning i skjutning, den enda egentliga militära utbildning, som härvid torde böra komma i fråga. Många eller kanske de flesta bland dessa värnpliktige skulle härigenom sättas i stånd att verksamt bidra till det lokala försvaret, vid hvilket god skjutskicklighet torde vara af största betydelse. Säkerligen kunna handräckningsgöromålen lämna tid öfrig härför, och det torde äfven vara af en moralisk uppmuntran för detta folk, som lätt kommer att betraktas med ringaktning af öfriga värnpliktige, om detsamma får lära sig bruka ett vapen och därigenom åtminstone i någon mån blifva likställdt med de vapenföre.»

De direkta och indirekta kostnaderna för utbildningen i skjutning behöfva säkerligen ej blifva afskräckande. Inskränktes skjutningen till omkring 50 skarpa skott och lika många skott kammarskjutning, skulle,

¹ De icke vapenföre (not af kommittén).

synnerligast om patroner med omladdade hylsor användas, kostnaderna härför äfvensom för öfrig målskjutningsmateriel per man icke komma att uppgå till mer än omkring 10 kronor. Äfven om samtliga icke vapenföra värnpliktige beräknas deltaga i denna utbildning, rör det sig sålunda om en årlig kostnad på 40,000 kronor, en i själfva verket ganska blygsam summa i jämförelse med de belopp, hvilka årligen utgå till landstormen och till den frivilliga skytterörelsen. En indirekt kostnad kan anses ligga däri, att de icke vapenföra värnpliktige sysselsättas med militär utbildning i stället för med handräckningsgöromål. Anordnas skjutöfningarna praktiskt, behöfva de dock ej i afsevärd mån hindra de icke vapenföre i deras egentliga tjänstgöring, synnerligast som de för flertalet torde verka som en förströelse.

Benämning. I nära samband med de icke vapenföra värnpliktiges utbildning i skjutning står frågan om deras benämning. Benämningen »icke vapenför värnpliktig» lämnar liksom negationer i allmänhet icke något fullständigt begrepp om ifrågavarande värnpliktiges tjänstbarhet, och komme flertalet af dem att utbildas i skjutning, synes den ej kunna bibehållas. Då det är önskvärdt att inskränka ändringarna i gällande författningar och generalorder samt i formulär och blanketter till de minsta möjliga, synes benämningen »icke vapenför värnpliktig» böra utbytas mot benämningen »mindre vapenför värnpliktig».

Förslag

till

ändrad lydelse af §§ 27 och 34 värnpliktslagen.

Nuvarande lydelse:

§ 27.

1. Värnpliktig är, sedan han blifvit inskrifven, skyldig att för sin utbildning tjänstgöra under fredstid i det antal dagar, som här nedan angifves, nämligen:

a) vid fotfolket, positionsartilleriet,

— — — — —

af flottans öfriga värnpliktige med en första tjänstgöring om tvåhundra dagar under andra året samt med en repetitionsöfning om etthundra dagar under fjärde året.

Föreslagen lydelse:

§ 27.

1. Värnpliktig är, sedan han blifvit inskrifven, skyldig att för sin utbildning tjänstgöra under fredstid i det antal dagar, som här nedan angifves, nämligen:

A) värnpliktig inskrifven till vapentjänst

a) vid fotfolket, positionsartilleriet,

— — — — —

af flottans öfriga värnpliktige med en första tjänstgöring om tvåhundra dagar under andra året samt med en repetitionsöfning om etthundra dagar under fjärde året.

B) värnpliktig inskrifven till särskild befattning

i sammanlagdt etthundraåttio dagar, hvilken tjänstgöring, på sätt Konungen förordnar, skall fullgöras under första, andra eller tredje året i en följd eller med en första och en andra tjänstgöring.

Nuvarande lydelse:

Värnpliktig uttagen till trängen i förvaltningstjänst eller egentlig sjukvårdstjänst, till stationstjänst vid flottan eller till särskild befattning vid hären eller flottan, så ock värnpliktig, som för utbildning vid Gottlands infanteriregemente uttagits från annat regementes inskrifningsområde, må, på sätt Konungen finner godt förordna, fullgöra honom åliggande tjänstgöring i en följd.

— — — — —
 vid öfriga fotfolksregementen, med undantag af de för sjöfästningarna afsedda, under tiden från och med den 11 Juli till och med den 9 September.

§ 34.

1. Den, som innehaft fast anställning — — — — —

— — — — —
 med vederbörlig åldersklass deltaga i repetitionsöfning.

2. Den, som under minst två år — — — — —

— — — — —
 under hela sin tjänstetid i bevärningen.

Föreslagen lydelse:

Värnpliktig uttagen till trängen i förvaltningstjänst eller egentlig sjukvårdstjänst, till stationstjänst vid flottan, så ock värnpliktig, som för utbildning vid Gottlands infanteriregemente uttagits från annat regementes inskrifningsområde, må, på sätt Konungen finner godt förordna, fullgöra honom åliggande tjänstgöring i en följd.

— — — — —
 vid öfriga fotfolksregementen, med undantag af de för sjöfästningarna afsedda, under tiden från och med den 11 Juli till och med den 9 September.

§ 34

1. Den, som innehaft fast anställning — — — — —

— — — — —
 med vederbörlig åldersklass deltaga i repetitionsöfning.

2. Den, som under minst två år — — — — —

— — — — —
 under hela sin tjänstetid i bevärningen.

3. Värnpliktig inskrifven till särskild befattning tillhör äfven första uppådet under hela sin tjänstetid i bevärningen.

Motivering.

§ 27.

I fråga om de värnpliktiges utbildningstid måste i denna § skillnad göras mellan *A) värnpliktig inskrifven till vapentjänst* och *B) värnpliktig inskrifven till särskild befattning*. Under B upptagas de värnpliktige, hvilka i inskrifningsförrordningen benämnas icke (mindre) vapenföre.

Någon uppdelning af tjänstgöringstiden i rekrytskola och repetitionsöfningar af bestämd längd och på vissa år, såsom för de vapenföra värnpliktige, har icke ifrågasatts för de icke (mindre) vapenföra, utan det säges endast, att de skola tjänstgöra i sammanlagdt 180 dagar, hvilken tjänstgöring, på sätt Konungen förordnar, skall fullgöras under första, andra eller tredje året, dock så att ingen blir inkallad till fredstjänstgöring mer än tvenne gånger. En viss frihet är nämligen önskvärd för att kunna tillgodogöra de icke vapenföra värnpliktiges hela arbetskraft. Sålunda bör de icke vapenföres tjänstgöring ordnas olika vid truppslagen med 365 och med 240 dagars tjänstgöring. Vid de förra kunna de icke vapenföre fullgöra hela sin fredstjänstgöring i en följd, vid de senare truppslagen åter bör den för flertalet militärarbetare uppdelas på tvenne perioder. — Härvid bör dock beaktas, att det för vissa värnpliktige kan vara fördelaktigt att få sin fredstjänstgöring delad, ehuru de flesta önska att fullgöra den i en följd. — Vidare måste af de icke (mindre) vapenföre, hvilka skola fullgöra sin tjänstgöring i en följd, en del inkallas omkring den 1. november till tjänstgöring under vinterhalfåret och återstoden omkring den 1. maj till tjänstgöring under sommarhalfåret. Därtill kommer, att då växlingarna i årskontingenten af icke (mindre) vapenföre hittills visat sig och sannolikt äfven framdeles komma att visa sig större än i årskontingenten af vapenföre, det för att erhålla ett såvidt möjligt konstant antal icke (mindre) vapenföre i tjänstgöring kan befinnas ändamålsenligt att göra en utjämning mellan årskontingenterna. Allt detta kan emellertid icke i enskildheter lagstadgas, utan måste, om de icke (mindre) vapenföres tjänstgöring skall kunna anordnas praktiskt, Konungen i detta afseende förbehållas frihet.

De icke (mindre) vapenföre erhålla visserligen genom sin kortare utbildningstid en jämförelsevis gynnad ställning i förhållande till de vapenföre och skulle på grund häraf i stället kunna underkastas ganska stora växlingar i fråga om tiden för fullgörandet af fredstjänstgöringen. Kommittén har dock endast ifrågasatt, att de icke (mindre) vapenföres tjänstgöring skall infalla under loppet af de tre första åren och delas i högst två perioder, emedan dessa värnpliktige i motsatt fall möjligen skulle få svårt att skaffa sig fördelaktigt civilt arbete under den tid de vänta på fullgörandet af sin fredstjänstgöring, så mycket mera som många af dem på grund af kroppsliga fel och svagheter, hvilka föranlett deras öfverförande till denna kategori, troligen i alla händelser i detta hänseende intaga en ganska ofördelaktig ställning. Därtill kommer att svårigheter möjligen skulle uppstå för redovisningen inom rullföringsexpeditionerna, om tjänstgöringsskyldigheten för dessa värnpliktige utsträcktes öfver ännu flera år, än här föreslagits.

I det stycke, som börjar med orden: Värnpliktig, uttagen till trängen i förvaltningstjänst etc. böra orden: »eller till särskild befattning vid hären eller flottan» utgå, emedan bestämmelserna angående till särskild befattning inskrifna upptagas under B.

§ 34.

Ett nytt mom. 3 har tillkommit för till särskild befattning inskrifna värnpliktige.

Denna föreskrift bör ej erhålla retroaktiv verkan.

I randrubriken bör tilläggas orden: »eller som inskrifvits till särskild befattning».

Förslag

till

ändrad lydelse af §§ 79, 108 och 122 m. fl. i *inskrifnings-* *förordningen.*

Ordet *icke* utbytes i »icke vapenför» (»icke vapenföra») mot *mindre* i § 13, 4. stycket; § 21, 3. styckets 3. och 7. rader; § 23 mom. 1, 8. raden; § 29, mom. 2; § 30 mom. 1 c), 1. raden; § 31 mom. 1, 2. styckets 1. raden; § 32 mom. 2, 4. raden, och mom. 4, 2. raden; § 35, mom. 1 b), 3. raden hvarvid ordställningen äfven ändras; § 52 randrubriken, mom. 1 e), 1. raden, och mom. 1. f), 1. raden; § 61 mom. 1 b), 2. raden, mom. 3 a), 1. raden, mom. 3 b), 1. raden, samt mom. 4, 4. och 9. raderna; § 72, mom. 1, 4. stycket; § 74 d), 2. raden; äfvensom i formulären.

Nuvarande lydelse:

§ 79.

1. — — — — —
g) Den som tillhör årsklass i
beväringen och, jämlikt § 34 mom.
2 värnpliktlagen — — — — —
— — — — —
— — — — —
under fredstid åliggande tjänst-
göringen.

Föreslagen lydelse:

§ 79.

1. — — — — —
g) Den som tillhör årsklass i
beväringen och, jämlikt § 34 mom.
2 värnpliktslagen — — — — —
— — — — —
— — — — —
under fredstid åliggande tjänst-
göringen.

*Den som tillhör årsklass i be-
väringen och, jämlikt § 34, mom.
3 värnpliktslagen, såsom inskrifven
till särskild befattning under hela
sin tjänstetid i beväringen skall
tillhöra dess 1. uppbåd, omföres i
de fall, Kungl. Maj:t i kommando-*

Nuvarande lydelse:

Han kvarstår därefter i klassen B, till dess han enligt punkt f) skall öfverföras till landstormen.

h) — — — — —

§ 108.

Beväringsman, som vid besiktningen befunnits *icke vapenför*, erhåller under den återstående delen af tjänstgöringen utbildning i den särskilda befattning, hvartill han finnes lämplig. Sådan beväringsman, tillhörande hären, må, därest han det önskar, i en följd fullgöra hela den honom i fred åliggande tjänstgöring, men skall i annat fall ånyo inkallas för att i enlighet med de föreskrifter Kungl. Maj:t i kommandoväg meddelar, fullgöra återstoden däraf.

§ 122.

att meddela dem, hvilka såsom högskoleelever eller på grund af aflagd examen vid navigationsskola

Föreslagen lydelse:

väg angifver, till klassen B, så snart han fullgjort all honom i fredstid åliggande tjänstgöring.

Dessa kvarstå därefter i klassen B, till dess de enligt punkt f) skola öfverföras till landstormen.

h) — — — — —

§ 108.

Beväringsman, som vid besiktningen befunnits *mindre vapenför*, skall, därest han redan tjänstgjort i *ett hundraåttio dagar eller däröfver*, hemförlofvas, men i annat fall under återstående delen af tjänstgöringen *erhålla utbildning i den särskilda befattning, hvartill han finnes lämplig, i enlighet med de föreskrifter Kungl. Maj:t i kommandoväg meddelar.*

§ 122.

att meddela dem, hvilka såsom högskoleelever eller på grund af aflagd examen vid navigationsskola

Nuvarande lydelse:

hafva omförts från årsklass till
klassen B, underrättelse därom;

— — — — —

Föreslagen lydelse:

eller såsom uttagna till de i kom-
mandoväg angifna särskilda be-
fattningar, hafva omförts från
årsklass till klassen B, underrät-
telse därom;

— — — — —

Motivering.

På samtliga ställen, där uttrycket »icke vapenför» (icke vapenföra) förekommer, bör ordet *icke* ersättas med *mindre*, emedan den hittills brukade benämningen på de till särskilda befattningar uttagna — »icke vapenföre» — ej längre passar, om flertalet af dessa värnpliktige, såsom kommittén föreslagit, skola erhålla utbildning i skjutning med gevär (karbin).

§ 79.

Här böra bestämmelser inrymmas, om att till klassen B omföra vissa af de till särskilda befattningar uttagna. Enligt det föreslagna nya mom. 3 till § 34 värnpliktslagen skola alla till särskilda befattningar uttagna värnpliktige tillhöra beväringens första uppbåd under hela sin tjänstetid i beväringen, och skulle sålunda kunna omföras till klassen B. Anledningen till att en dylik omföring förutsättes skola ske endast i de fall, Kungl. Maj:t i kommandoväg angifver, är hänsyn till mobiliseringsbehovet af icke (mindre) vapenföra värnpliktige och på grund häraf förhållandena vid deras inkallelse. Såsom ofvan framhållits har hären såväl som flottan vid mobilisering behof af samtliga beväringen tillhörande icke (mindre) vapenföra värnpliktige inom vissa yrkesgrenar, under det att man af öfrige icke (mindre) vapenföre i allmänhet icke skulle behöfva inkalla lika många klasser som af vapenföre för att fylla mobiliseringsbehovet. Det är också de först nämnda yrkesmännen bland de icke (mindre) vapenföre,

hvilka skola omföras till klassen B. Då denna klass vid mobilisering alltid inkallas, kommer sålunda inkallelseordern utan särskildt besvär att gälla alla sådana icke (mindre) vapenföra *yrkesmän* inom beväringen. De öfriga icke (mindre) vapenföre åter böra fortfarande kvarstå i sina årsklasser, hvarvid man har att öfverväga, huruvida vid mobilisering af dem skall inkallas lika många eller färre klasser än af de vapenföra. Då ändringar kunna inträffa i de olika slags yrkesmän bland de icke (mindre) vapenföra värnpliktige, hvilka behöfva omföras till klassen B, böra bestämmelserna angående denna uppdelning af de till särskilda befattningar uttagna icke inrymmas i inskrifningsförfordningen, utan det i stället öfverlämnas åt Kungl. Maj:t att härom i kommandoväg förordna.

§ 108.

Mom. 2 af denna § behandlar tjänstgöringsförhållandena för de vapenföra värnpliktige, hvilka vid läkarbesiktning under tjänstgöringen befinnas icke (mindre) vapenföre eller oförmögne till krigstjänst.

I händelse, såsom här föreslagits, tjänstgöringstiden för de icke vapenföre bestämmes till endast 180 dagar, synes det kommittén, att värnpliktig, som öfverföres från vapentjänst till särskild befattning, bör hemförlofvas sedan han tjänstgjort 180 dagar. Det synes nämligen oegentligt att af vissa icke vapenföre utkräfvat mer än 180 dagars tjänstgöring, emedan syftet med den föreslagna inskränkningen af de icke vapenföra värnpliktiges fredstjänstgöring härigenom delvis skulle förfelas. Den ökade lockelse till simulans, hvilken möjligen kan anses ligga däri, att den öfverförde sålunda får afbryta redan börjad tjänstgöring, torde tillräckligt förebyggas genom noggrann tillämpning af föreskrifterna angående undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst.

§ 122.

I denna § bör inrymmas föreskrift om, att omföring till klassen B skall delgifvas äfven de till särskilda befattningar uttagna, hvilka omförts från årsklass till klassen B.

Då dylik värnpliktig icke personligen inställer sig till mönstringen, torde dylikt delgifvande böra ske på ett ännu verksammare sätt än anteckningen i inskrifningsboken, t. ex. genom en särskild skrifvelse med påpekande af hvilken innebörd öfverföringen har, hvilket dock naturligen icke finge utesluta anteckningen i inskrifningsboken.¹

¹ Det ofvan under §§ 79 och 122 föreslagna sättet att redovisa de icke vapenföre kan äfven inverka på stamrullans förande — § 78 inskrifningsförfordningen.

Förslag

till

ändrad lydelse af §§ 6 och 10 m. fl. i nämnda reglementet för undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst.

Ordet *icke* utbytes i »icke vapenföre» mot *mindre* i § 4 A. 1) b); och i § 7.

Nuvarande lydelse:

§ 6.

Såsom vapenföre endast i viss vapentjänst skola vid inskrifningsförrättning inom område, där ett i kommandoväg bestämdt antal värnpliktige skall uttagas till fästningsartilleri-, fästningsingenjör-, egentlig träng- — — — — —

för vapentjänst vid ifrågavarande truppslag, tjänstegrenar eller tjänster.

Till sådan tjänst må anteckning ske endast under förutsättning, att den värnpliktige personligen inställer sig vid inskrifningsförrättning inom det rullföringsområde, dit han hör, och att det till uttagning bestämda antalet icke öfverskrides,

Föreslagen lydelse:

§ 6.

Såsom vapenföre endast i viss vapentjänst skola vid inskrifningsförrättning inom område, där ett i kommandoväg bestämdt antal värnpliktige skall uttagas till fästningsartilleri-, fästningsingenjör-, egentlig träng- — — — — —

för vapentjänst vid ifrågavarande truppslag, tjänstegrenar eller tjänster.

Till sådan tjänst må anteckning ske endast under förutsättning, att den värnpliktige personligen inställer sig vid inskrifningsförrättning inom det rullföringsområde, dit han hör, och att det uttagningen bestämda antalet icke öfverskrides.

Nuvarande lydelse:

Å sjömanshus inskrifven maskinist eller eldare med den kroppsbeskaffenhet, som i denna paragraf sägs, inskrifves såsom vapenför till allmän tjänst vid flottan, oberoende af huruvida pröfningen sker å det sjömanshus, dit han hörer, eller ej.

När värnpliktig med ofvan nämnd kroppsbeskaffenhet icke antecknas såsom vapenför i viss vapentjänst, skall han hänföras till icke vapenföre, därest ej det anmärkta felets obetydlighet medgifver hans användning såsom vapenför i all vapentjänst.

§ 10.

Frikallelse från värnpliktens vidare fullgörande äfvensom — — — — —

samma grunder, som ofvan blifvit stadgade.

Öfverföring af inskrifne värnpliktige från grupp A. 1) a) till A. 1) b) må icke äga rum.

Värnpliktig, som af inskrifningsnämnd inskrifvits såsom vapenför endast i viss vapentjänst, men af inskrifningsrevisionen icke därtill uttages, skall, därest han icke frikallas eller erhåller uppskof med inskrifningen, öfverföras till icke vapenföre (grupp A. 2).

Föreslagen lydelse:

Å sjömanshus inskrifven maskinist eller eldare med den kroppsbeskaffenhet, som i denna paragraf sägs, inskrifves såsom vapenför till allmän tjänst vid flottan, oberoende af huruvida pröfningen sker å det sjömanshus, dit han hörer, eller ej.

Värnpliktig med ofvan nämnd kroppsbeskaffenhet, som icke antecknas till ofvan angifna truppslag, tjänstegrenar och tjänster, inskrifves till infanteriet.

§ 10.

Frikallelse från värnpliktens vidare fullgörande äfvensom — — — — —

samma grunder, som ofvan blifvit stadgade.

Öfverföring af inskrifne värnpliktige från grupp A. 1) a) till A. 1) b) *må endast äga rum under förra hälften af beväringsskrytskolan.*

Värnpliktig, som af inskrifningsnämnd inskrifvits såsom vapenför endast i viss vapentjänst, men af inskrifningsrevisionen icke därtill uttages, skall, därest han icke frikallas eller erhåller uppskof med inskrifningen, *inskrifvas till infanteriet.*

*Nuvarande lydelse:**Föreslagen lydelse:*

Befinnes under tjänstgöring —	Befinnes under tjänstgöring —
i inskrifningsförelrdningen närmare stadgas.	i inskrifningsförelrdningen närmare stadgas.
I de fall, som i denna paragraf	I de fall, som i denna paragraf
blifvit till fullo ådagalagd.	blifvit till fullo ådagalagd.

Motivering.

På de ställen, där uttrycket »icke vapenföra» förekommer, bör af skäl, som ofvan anförts under inskrifningsförelrdningen, ordet *icke* ersättas med *mindre*.

§ 6.

Hittills hafva »vapenföra endast i viss vapentjänst» uttagits till fästningsartilleri-, fästningsingenjör-, egentlig träng-, förvaltnings- eller egentlig sjukvårdstjänst vid hären eller sjötjänst i eldareafdelningen, stationstjänst eller fästningstjänst i annan än minörafdelningen vid flottan. Bestämmelserna angående de endast i viss vapentjänst vapenföres användning måste dock göras mera allmängiltiga, för att icke åtskilliga till denna tjänst dugliga skola blifva undandragna vapentjänsten och i stället öfverförda till icke (mindre) vapenföra. I sådant syfte böra »vapenföra endast i viss vapentjänst» äfven användas vid öfriga truppslag och tjänstegrenar såsom kockar samt såsom oberidna hästskötare och kuskar. Härens mobiliseringsbehof af befälskockar vid de truppslag, till hvilka för närvarande vapenföra endast i viss vapentjänst icke uttagas, samt af kuskar och hästskötare ensamt vid infanteriet uppgår till omkring 2,500, hvilket under nuvarande förhållanden motsvarar en årskontingent af omkring 500, till hvilken sålunda vapenföra endast i viss vapentjänst kunna användas.

Här ifrågasättes dock blott, att »vapenföre endast i vapentjänst» utom till förut bestämda truppslag, tjänstegrenar och tjänster skola inskrifvas till infanteriet. De öfriga truppslagen och tjänstegrenarne kunna nämligen ej använda mer än ett fåtal dylika värnpliktige, hufvudsakligen, såsom kockar, och dessa platser böra afses för vapenföre, hvilka under tjänstgöringen öfverföras enligt § 10.

§ 10.

Alldenstund »vapenföra endast i viss vapentjänst», om ock i ringa antal, kunna användas vid samtliga truppslag, finnes ej längre någon anledning att förbjuda öfverföring från »vapenföre i all vapentjänst» till »vapenföre endast i viss vapentjänst». Sådan öfverföring bör dock ej få ega rum senare än under förra hälften af beväringsskolan, emedan i motsatt fall den för dessa värnpliktige afsedda fackutbildningen icke kan medhinnas. Verkningarna af denna inskränkning blifva sannolikt ej allt för stora, emedan det ojämförligt största antalet öfverföringar bruka ega rum under beväringsskolans första veckor.

Genom den här föreslagna bestämmelsen skulle säkerligen en del af de värnpliktige, hvilka under nuvarande förhållanden öfverföras från vapenföre i all vapentjänst till icke (mindre) vapenföre, i stället kunna förklaras vapenföre i viss vapentjänst och härigenom i högre grad än för närvarande komma försvaret till godo.

Såsom förut påpekats, ingår en omarbetning af Medicinalstyrelsens cirkulär med föreskrifter för undersökning af värnpliktiges duglighet till krigstjänst icke i kommitténs uppgift.

Erforderliga ändringar i vederbörliga generalorder angående de icke (mindre) vapenföre torde icke lämpligen kunna ske, förr än de generalorder, hvilka afse de vapenföra värnpliktiges tjänstgöring efter år 1908 blifvit utarbetade, och hafva därför icke inrymts i detta förslag.